

ΠΑΝΔΩΡΑ.

15. ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ. 1854.

ΤΟΜΟΣ Δ'.

ΦΥΛΛ. 94.

Παρακαλούνται οί ταχυδρομικοί επιστάται και λοιποί ανταποκριταί τῆς Πανδώρας, νὰ διευθύνωσι πρὸς τὸ γραφεῖον αὐτῆς τοὺς καταλόγους τῶν συνδρομητῶν τοῦ Ε'. ἔτους πρὸ τῆς 1 τοῦ Ἀπριλίου.

ΣΙΔΙΑ—ΜΑΡΙΑ,

ἢ

ΓΑΛΛΙΑ ΚΑΙ ΑΦΡΙΚΗ.

(Ὅρα Φυλλάδ. 93. Τέλος.)

Η' Βέν Ἀβδαλλὰς.

Τραυματισθεὶς ὑπὸ δύο σφαιρῶν κατὰ τὴν μετὰ τῶν Γάλλων συμπλοκῆν, ὁ Βέν Ἀβδαλλὰς κατεκυλίσθη ἀπὸ τοῦ ἵππου του, καὶ ἐνομίσθη νεκρὸς παρ'

αὐτῶν. Καὶ παρέλαβον μὲν ἑαυτὸν φεύγοντες οἱ στρατιῶταί του, πεσόντες ὅμως εἰς χεῖρας Ἀράβων πολεμίων, ἐβιάσθησαν ν' ἀφήσωσιν αὐτὸν, κρατηθέντα ἐπ' ἐλπίδι λύτρων πλουσίων. Ἐκτοτε τοὺς ἠκολούθησε δέσμιος εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἀφρικῆς, κατὰ τὰς περιπετείας τοῦ πολέμου. Θεραπευθεὶς ἐπὶ τέλους μετὰ τρίμηνον αἰχμαλωσίαν, ἐξηγοράσθη ὑπὸ τῆς φυλῆς τοῦ, καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἐν τῇ κορυφῇ τοῦ Βιβάν σκηνῆν του. Αἱ γυναῖκες καὶ οἱ ὑπρέται του εἶχον κλαύσει τὸν θάνατόν του, αὐτὸς δὲ ὁ σείκ ἐλυπήθη τῶντι μὴ ἀποθανῶν, διότι ἡ μόνη θυγάτηρ του, ἡ προσφιλέστατη του Σιδιά εἶχε γενῆ ἄφαντος. Οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι ἐφρονεύθη κατὰ τὴν τελευταίαν ἡτταν, οἱ δὲ ὅτι ἐγένετο βρῶμα θωδὸς, καὶ ἄλλοι, τὸ χεῖριστον, ὅτι τὴν ἤρπασαν χριστιανοί.

Ὁ Βέν Ἀβδαλλὰς ὤμοσεν ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ προφῆτου νὰ μὴ ἡσυχάσῃ ἐὰν δὲν εὑρῇ τὸ τέκνον του! Ἐπρεπεν ἀφεύκτως νὰ ἀνακτήσῃ αὐτὸ ζῶν ἢ νεκρὸν!

Ἄφου περιῆλθεν ἐπὶ πολλοὺς μῆνας ἀπὸ φυλῆς εἰς φυλὴν, ἐπέστρεψε τέλος πάντων εἰς τὴν σκηνὴν του, πεπεισμένος ὅτι ἡ θυγάτηρ του εὐρίσκειτο εἰς τὰς χεῖρας τῶν Γάλλων.

Ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης κατέστη τρομερὸς εἰς αἰ-

τούς. Καταδιώκων ἀκαθέκτως αὐτούς, δὲν ἐπανήρ-
χτο ποτὲ εἰς τὸ στρατόπεδόν του χωρὶς νὰ φέρῃ
καὶ αἰχμαλώτους· ἐξετάζων δὲ κατ' ἰδίαν ἕνα πρὸς
ἕνα τοὺς κατεσπάρασσε διὰ βασιάνων. Ἐντὸς ὀλίγου
ὁ ἀριθμὸς τῶν αἰχμαλώτων ὑπερέβη τὸν τῶν στρα-
τιωτῶν του.

Μίαν τῶν ἡμερῶν, συναθροίσας ὅλους τοὺς συλλη-
φθέντας ἐχθρούς του, ὑπεσχέθη πρὸς αὐτοὺς ἐλευθε-
ρίαν, ἐὰν εἰς μόνον ἔλεγε πρὸς αὐτὸν τί ἀπέγεινεν ἢ
θυγάτηρ του. Τὴν δὲ ἐπιούσαν εἰς τὸν αἰχμαλώτων,
παρουσιασθεὶς πρὸς τὸν σεῖκ, τὸν ἠρώτησεν ἐὰν πρέ-
πη νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς τὸν λόγον του.

— Μὰ τὸν Μωάμεθ! ἀνέκραζεν ὁ Βὲν Ἀβδαλλάς,
ὄχι μόνον τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἐλευθερίαν ὅλων σας θὰ
σὰς χάρισω, ἀλλὰ καὶ πλούσιον δῶρον θὰ σὲ δώσω,
ἐὰν μὲ ὀδηγήσης ποῦ νὰ εὔρω τὸν πολυτιμότερον τῶν
θησαυρῶν μου! Λέγε γρήγορα ποῦ εἶναι ἡ Σιδιά;

— Ἴδα, ἀπεκρίθη ὁ αἰχμαλώτος, μετὰ τὴν μά-
χην τοῦ Ν... νῆαν δεκαεσσάρων ἕως δεκαεξῆ ἐτῶν
αἰχμαλωτισθεῖσαν ἀπὸ τοὺς Γάλλους, αἱ ὁποῖοι τὴν
ἔφεραν πρὸς ἀνατολὰς τῆς Βόνας εἰς τοὺς Βενί Κ...
οἱ ὁποῖοι εἶχον ὑποταχθῆ πρὸ ὀλίγου εἰς ἡμᾶς. Συγ-
χώρησέ με ἐὰν δὲν ἔχω λεπτομερεστέρως πληροφο-
ρίας· σὲ ὑπόσχομαι ὅμως νὰ σὲ ἀποδώσω τὴν κόρην
σου ἐὰν μὲ παραλάβῃς εἰς τὴν ἐκστρατείαν σου.

— Ὅχι, ἀπεκρίθη ὁ Βὲν Ἀβδαλλάς, ἀφοῦ ἐσχέ-
φθη ὑπάγω καὶ ἀνευ σοῦ νὰ ἐξετάσω ἐὰν εἶναι ἀλη-
θὴς ὁ λόγος σου, ἐνῶ σὺ θὰ περιμείνῃς ἐδῶ ἕως οὗ
ἔλθω νὰ ἐκπληρώσω τὸν ἐδικόν μου.

Καὶ ἀμέσως τὴν ἐπιούσαν ὁ σεῖκ ἀνεχώρησεν εἰς
τὴν φυλὴν τῶν Βενί Κ... , συμμάχων τῶν Γάλλων.
Εἰς μάτην ὅμως ἐπισκέφθη ὅλας τὰς σκηνάς, διότι
εἰς καμμίαν αὐτῶν δὲν εὔρε τὴν Σιδιάν του· ποτὲ δὲν
εἶχεν ὑπάγει ἐκεῖ.

Ὁ στρατιώτης εἶχε ψευθεῖ ἐπ' ἐλπίδι νὰ δραπε-
τεύσῃ.

Τοσαύτη δὲ ὑπῆρξεν ἡ ὀργὴ τοῦ σεῖκ, ὥστε ἐφί-
νευσεν ὅλους τοὺς Βενί Κ... , συμμάχους τῶν Γάλ-
λων· ἐπειτα δὲ ἐπανελθὼν ὡς κεραυνὸς εἰς τὴν σκη-
νὴν του, ἐκάλεσε τὸν στρατιώτην.

— Μὲ ἀπάτησες, εἶπε, σκύλε χριστιανέ· ἀπόθανε
λοιπὸν ὡς σκύλος.

Εἶπε καὶ κατεσύντριψεν αὐτὸν ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ
ἵππου του.

— Οὕτως, ἀνέκραζεν, ἄς ἀποθάνωσιν, ὅλοι οἱ
ἐχθροὶ τοῦ προφήτου καὶ τῆς ἀληθείας!

Καὶ παρευθεὶς, καλέσας τοὺς δημίους, καὶ συνα-
θροίσας τοὺς αἰχμαλώτους, ἐμέτρησεν αὐτοὺς ἐν
σιωπῇ· καὶ μετὰ ταῦτα, χωρὶς κἂν νὰ συνοφρωθῇ,
διέταξε καὶ ἀπεκεράλισαν αὐτοὺς ἐνώπιόν του.

Ἐκτοτε, κλεισθεὶς ἐντὸς τῆς σκηνῆς του, δὲν ἐδέ-
χετο οὐδὲ ὑπηρετήν, οὐδὲ τὰς γυναῖκας αὐτοῦ· ἐμεινε
δὲ οὕτω μεμονωμένος ἐπὶ τῆς σακῆρας ἐβδομάδας.

Καλέσας τέλος πάντων διὰ νυκτὸς δύο τῶν ἀξιο-
ματικῶν του, διέταξε νὰ ἐτοιμασθῶσι στρατιωτάι-
τινες, καὶ ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὸ στρατόπεδον· τὴν δὲ
προσεχῇ ἐβδομάδα, φθὰς εἰς Βόναν, ἐζήτησε νὰ ὁ-
μιλήσῃ τὸν στρατηγὸν Κ... . Δὲν λέγομεν πόσους

κινδύνους κατεφρόνησε διὰ νὰ φθάσῃ ἕως ἐκεῖ, καὶ
πόσα ἐμπόδια κατενίκησε. Μεγίστη ὑπῆρξεν ἡ ἐκ-
πληξίς τῶν κατοίκων καὶ τῆς φρουρᾶς τῆς Βόνας, ὅτε
ἔμαθον ὅτι ὁ φρικτὸς Ἀβδαλλάς, ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον
ἐπωνόμαζον Σγαρέα, ὠμίλει μὲ τὸν Γάλλον διοι-
κητήν!

Ὁ σεῖκ παρουσιάσθη εἰς αὐτὸν ἀνευ ὄπλων καὶ ἀνευ
συνοδίας, πρόσωπον ἔχων ἰλαρότατον.

— Στρατηγέ, εἶπεν, ἔρχομαι νὰ σὲ ζητήσω νὰ
μὲ στείλῃς εἰς Ἀλγερίον· ἐγνώρισα τὸ μεγαλεῖον
τοῦ κυρίου σου, καὶ κατατρέγομαι ἀπὸ τὴν ἐπιθυ-
μίαν νὰ τὸν ὑπηρετήσω ὡς καὶ σὺ. Δὸς με λοιπὸν
ἐπιστολήν διὰ τὸν μεγαλὸν σου ἀρχηγόν, καὶ θὰ
τρέξω νὰ ὑπηρετήσω ὁμοῦ μὲ τοὺς ἀνθρώπους μου
τὸν σουλιτάνον τῶν Γάλλων.

Αὕτη ἡ τόσον αἰφνιδία μεταβολὴ ἐφάνη ὑποπτος·
ὄθεν ὑπέβαλον ἐπὶ ἕνα μῆνα τὸν σεῖκ εἰς δοκιμὰς αὐ-
στηροτάτας καὶ ἐξευτελεστικὰς. Τὰς ὑπέφερε δὲ ἀ-
γογγύστως, οὕτως ὥστε νὰ ἐξαλειφθῶσι καὶ αἱ ἐλά-
χιστα ὑποψία.

Μετὰ ταῦτα μεταφέρθη εἰς Ἀλγερίαν, καὶ ὑπετά-
χθη δημοσίᾳ.

Ἐκτοτε συναναστρέφετο μετὰ τῶν ἀξιωματικῶν,
συνωμίλει πάντοτε μετ' αὐτῶν, κατεδέχετο πρὸς τοῦ-
τοις νὰ καπνίζῃ καὶ νὰ συμπίνῃ καὶ μετὰ ὑπαξιω-
ματικῶν, ὥστε κανεὶς δὲν ἔλεγεν ὅτι ἐκεῖνος ἦτο ὁ
φρικτὸς σεῖκ τῆς ἐρήμου.

Ἐσπέραν τινὰ, μετὰ μακρὸν περίπατον, εὔρεθη μόνος
εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ἀλγερίου· καὶ παρατηρήσας
ἐπὶ πολλὴν ὥραν τὴν θάλασσαν ἐν σιωπῇ, ἀφῆκε μυ-
κηθὸν χαρᾶς καὶ ὀργῆς. Ἐκείθεν δὲ ἔδραμε πρὸς
τὸν διοικητήν. Τὴν δὲ ἐπιούσαν ἀνεχώρει εἰς Γαλ-
λίαν, ὀδηγῶν τοὺς ὑποταχθέντας Ἀραβὰς ἀρχηγούς.
Τὸν ἴδωμεν ἤδη ἀποβιβάσθέντα εἰς Τουλόνην· ἄς
τὸν συνοδευώμεν δὲ καὶ εἰς Παρισίους.

Θ'. Ἡ ἔρευνα.

Ἐνθυμούμεθα τὴν σπουδὴν μὲ τὴν ὁποίαν οἱ κά-
τοιικοὶ τῶν Παρισίων ἔτρεχον κατόπιν τῶν Ἀράβων,
τῶν συντρόφων τοῦ Βὲν Ἀβδαλλά, ὅστις διακρίνετο
μεταξὺ τῶν ἄλλων διὰ τὴν εὐγένειάν του. Συνωμίλει
προθύμως μὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, εἶχε πάντοτε
πλησίον του τὸν διερμηνέα του, καὶ, διὰ νὰ φθάσῃ
εἰς τὸν σκοπὸν του, μετεχειρίζετο πάντα τρόπον καὶ
συνεμορφούτο μὲ πάντας.

Ὁ σκοπὸς του δὲ αὐτὸς, ἦτο εἰς· νὰ εὔρῃ τὴν θυ-
γατέρα του καὶ νὰ τὴν παραλάβῃ· διὰ τοῦτο καὶ μόνον
ὑπετάχθη εἰς τοὺς Γάλλους. Ὁ λέων ἐγίνετο ἀρ-
νίον διὰ ν' ἀρπάσῃ τὴν λέαν του. Εἶχε μάθει ὅτι ἡ
Σιδιά μετέβη μυστικῶς εἰς Γαλλίαν μὲ ἀξιωματικόν
οὐ τις ἠγνοεῖτο τὸ ὄνομα. Ταύτην μόνην τὴν ἀό-
ριστον πληροφορίαν λαβὼν, ἔτρεχεν ὡς οἱ μάγοι οἱ
ὀδηγούμενοι ἀπὸ τὸν ἀστέρη.

Δὲν θέλομεν τὸν ἀκολουθήσει εἰς ὅλα τὰ δημόσια
μέρη, εἰς ὅλα τὰ θέατρα, εἰς ὅλους τοὺς περιπάτους,
καὶ εἰς ὅλας τὰς συναστροφάς. Προσαρξόμενος ὅτι
ἡρέυνα τὰ πάντα ἐξ ἀπλῆς περιεργείας, διέτρεχε καὶ

τὰς ὑψηλοτέρας κορυφάς, καὶ τὰ εὐτελέστερα σπή-
λαια τῆς πρωτεύουσας. Τὸ ὄξύ βλέμμα του προση-
λῶθη εἰς ὅλων τῶν νέων γυναικῶν τὰ πρόσωπα, καὶ
τὰ ἀγνώστερα καὶ τὰ πλέον ἀποτρόπαια.

Νύκτα τινὰ, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν οἰκίαν του ὄλων
χαίρων· διότι ἔλαβε τέλος πάντων τὰς ὁποίας ἐπε-
θύμει πληροφρίας· ἡ Σιδιά ἦτο ἐν τοῖς ζῶσι! Ὁ
τὴν ἐβλεπε μετ' ὀλίγον! Ὁ ἀπελάμβανε τὸν θησαυ-
ρὸν του.

Ὅποιαν ἀγωνίαν ἠσθάνθη μέχρι τῆς αὐγῆς!
Μόλις ἐφάνη ὁ ἥλιος, καὶ ἔδραμε εἰς τὴν μονὴν
τῆς... Παρουσιασθεὶς δὲ εἰς τὴν ἡγουμένην, ἐλη-
σμόνησε τὴν φρόνησίν του, καὶ ἐζήτηε μεγαλοφώνως
τὴν θυγάτερα του· ἀλλ' αἶφνης ἡ γενναϊότης του τὸν
ἐγκαταλείπει καὶ δάκρυα καταβρέχουσι τὰς πα-
ρειὰς του.

Τί τρέχει; ἀνέκραζεν ὁ σεῖκ· μήπως εἶμαι ἀκόμη
παίγιονοι κατὰ τὴν ἐλπίδων; ἡ Σιδιά δὲν εἶν' ἐδῶ;

Ἡ ἡγουμένη, καταστείλασα τὴν συγκίνησίν της,
διηγήθη ἐν ὀλίγοις πρὸς αὐτὸν τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἀρ-
θοῦρ καὶ τῆς ὠραίας Ἀραβῆς. Ὁ δὲ σεῖκ, πνευστιῶν,
ἠκροάζετο μετὰ προσοχῆς καὶ τὰς ἐλαχίστας λέξεις
τοῦ διερμηνεύου.

Ὅτε ἔμαθε τὴν ἀσθένειαν τῆς θυγατρὸς του, καὶ
ἐπληροφόρηθη ὅτι τὴν μετέφερον βαρέως νοσοῦσαν εἰς
Τουλόνην, ἀνεσηκώθη, ἐσφόγγισε τὰ δάκρυά του, καὶ
ἄφρις βαρὺν μυκηθὸν ἀνεχώρησε.

Μετὰ μίαν ὥραν διέτρεχεν ἐκδρομὸς τὴν φέρουσαν
εἰς Τουλόνην, ἐπὶ τεθρίπου ὀχήματος.

Γ'. Τελευταία ἡμέρα.

Ὁ καιρὸς ἦτο θεαλλώδης, πλήθος ἀστραπῶν ἐφώ-
τιζον τὸν σκοτεινὸν οὐρανόν, καὶ ἡ νύξ ἐπλησίαζε ζο-
φερά. Ἡ Σιδιά-Μαρία, καθήμενη ἢ μάλλον ἐξηπλω-
μένη ἐπὶ πλατυτάτου θρανίου, συνδιελέγετο σχεδὸν
μὲν ἐπὶ πλατυτάτου θρανίου, συνδιελέγετο σχεδὸν
ἐπαψυρίζουσα μετὰ τοῦ φίλου της. Ὁ Κ. Λιμιέλ ἐπα-
νελάμβανε ἑκατοντάκις τότε πρὸς τὴν μνηστῆν του,
τὰ περὶ μέλλοντος σχεδία του. Ἐλάλει πρὸς αὐτὴν
περὶ εὐτυχίας, ἐνῶ ἡ καρδία του κατεσπάρασετο·
ἐμειδία κρύπτων τὰ δάκρυά του· ἀλλὰ καὶ ἡ Σιδιά αὐτὴ
ὑπεμειδίασε, καὶ λαβοῦσα περιπαθῶς τὴν χεῖρά του,
— Διὰ τί, εἶπε, φίλε μου, νὰ ἀπατώμεθα ἀκόμη;
Μὲ ὀμιλεῖς περὶ μέλλοντος; ἀγαπητέ μου Ἀρθοῦρ,
ἐνῶ ἠξέυρεις ὅτι μόλις μένον ὀλίγα ἡμέραι· ἡ ζωὴ
μου θὰ ἦτον ἄλλος παράδεισος εἰς τοῦτον τὸν κόσμον·
καὶ διότι ἐπεθύμησα τὸν παράδεισον αὐτὸν διὰ τοῦτο
ἀποθνήσκω. Ὁ Θεός, ὅστις δὲν θέλει νὰ ἐνωθῇ ἡ Ἀ-
φρικὴ μὲ τὴν Γαλλίαν, δὲν ἠθέλησεν οὔτε νὰ ἐνωθῇ ἐν
τέκνον τῆς Ἀφρικῆς αὐτῆς μὲ ἕνα Γάλλον. Ναί, ἄς
χρησιμεύσω ὡς παράδειγμα καὶ ὡς μάθημα εἰς τοὺς
συμπατριώτας μου καὶ τοὺς ἐδικούς σου. Δὲν θέλω
νὰ σὲ κρύψω τίποτε. Διὰ νὰ γίνω σύζυγός σου, διὰ
νὰ κατασταθῶ ὀλίγον ἀξία σου, ἐβίασα τὴν φύσιν μου,
ἔδοξα μὲ τὰ ἀδύνατα! Δὲν εἶμαι παρὰ μουσουλ-
μάνου θυγάτηρ, τέκνον τῆς ἐρήμου, καὶ ὅμως ἠθέλη-
σα νὰ γείνω χριστιανὴ καὶ κόρη τοῦ πολιτισμοῦ. Ἐ-
πρεπε νὰ μείνω ἀμαθὴς ὑπὸ τὴν σκηνὴν τῶν πατρι-

ΙΑ'. Ὁ πατήρ καὶ ἡ θυγάτηρ.

Ὁ σεῖκ ὀρμήσας πρὸς τὸ θρανίον ἐφ' οὗ ἦτο ἐξη-
πλωμένη ἡ θυγάτηρ του, μόλις ἀνεγνώρισε ἐκείνην
τὴν ὁποίαν ἐζήτηε πρὸ τριῶν ἐτῶν.

Καὶ πρῶτον μὲν ἐλυπήθη. πρέπει νὰ τὸ εἴπωμεν,
διότι εὔρεν αὐτὴν ὄχι ἡμισθῆ, ἀλλὰ Γαλλίδα καὶ
χριστιανὴν. Ἀφοῦ ὅμως παρετήρησεν αὐτὴν ἐν σιωπῇ,
καὶ ἶδε τὴν ὠχρότητα της, ἐστράφη πρὸς τὸν Ἀρθοῦρ.

Οὗτος εἶχε μαντεύσει ἐξ ἀρχῆς τίς ἦτο ὁ Ἀραψ·
διότι, τίς ἄλλος εἰμὴ πατήρ ἡδύνατο νὰ αἰσθανθῇ
τοιαύτην λύπην;

— Εἰς τοιαύτην λοιπὸν κατάστασιν μὲ τὴν ἀπο-
δίσεις, σκύλε χριστιανέ! ἀνέκραζεν ὁ σεῖκ· μὴ ἐκλε-
ψῃς τὴν κόρην μου, τὴν ὠραίαν μου κόρην· μὲ τὴν
ἐπῆρες νῆαν καὶ δυνατὴν, καὶ μὲ τὴν ἀποδίσεις σήμε-
ρον νεκράν! Γενοῦ λοιπὸν καὶ σὺ νεκρός, καὶ τὸ αἷμά
σου ἄς ἐξαγοράσῃ τὸ μένον ἀκόμη αἷμά της.

Εἶπε καὶ ἀνασπᾶσας τὸ ἐγχειρίδιόν του ἠτοιμά-
σθη νὰ πληγώσῃ τὸν Ἀρθοῦρ· ἀλλ' αἶφνης ἠκούσθη
ὀξεῖα φωνὴ τῆς Σιδιάς· ἡ χεῖρ του ἀνεχαιτίσθη καὶ τὸ
ὄπλον κατέπεσεν.

Ἡ νέα ἀνανήψασα νομίζει ὅτι βασανίζεται ἀπὸ
καταχθόνιον ὄνειρον· διότι ὁ πατήρ τὸν ὁποῖον τοσοῦ-
τον ἐβρόνησεν, ἱσταται ἐμπροσθέν της, καὶ θέλει νὰ
φρονεῖ τὸν μνηστῆρά της! Ἐπὶ τέλους ἀναλαμβάνει
τὰς αἰσθήσεις αὐτῆς, καὶ λησμονήσασα πάντα

ἀγάλλεται και σκιρτά διότι εἶρε τὸν πατέρα της. Εἰ και ἀδύνατος ἀνηγέρθη και ἐπεριτύχθη αὐτόν, και, ἀκίνητοι ἀμφότεροι, ἔμενον ὡς ἐν ἐκστάσει ἐπὶ πολλὴν ὥραν.

Ὁ Ἄρθουρ, ἀποσυρθεὶς εἰς τινὰ γωνίαν, κατέλιπε τὴν θέσιν του εἰς τὸν ἀπροσδόκητον ἐκεῖνον ἀντε- ραστήν.

Ἄλλὰ τὴν φορὰν ταύτην ἡ συγκίνησις ὑπῆρξεν ὀλεθρία· ἡ Σιδιά ἀνέπεσεν ἀναισθητος εἰς τὸ θρα- γιον της.

Και ὁ μὲν Κ. Λινιέλ, ἀναχωρήσας ἐξω φρενῶν, ἐπανήλθε φέρων ἱατρὸν· ὁ δὲ σείκ, καθήμενος ἐπὶ τάπητος, παρὰ τοὺς πόδας τῆς θυγατρὸς του, ἐβλε- πε τοὺς ἄλλους κινουμένους περὶ αὐτήν, χωρὶς αὐτὸς νὰ κινήται· ἐζήτει δὲ ἀπὸ τὸν οὐρανὸν και ἀπὸ τὴν γῆν, ἀπὸ τὸν προφήτην και ἀπὸ τὴν φιλοστοργίαν του τρόπον διὰ νὰ τὴν βοηθήσῃ.

Μετὰ μίαν ὥραν ἡ Σιδιά ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς, και στρέψασα αὐτοὺς πρὸς τὸν πατέρα της, ἐνευσε πρὸς αὐτόν νὰ πλησιάσῃ. Μετὰ δὲ ταῦτα, ἀνέλαθε μετὰ πολλῆς ἀγωνίας τὸν λόγον, και ἐπληροφόρησε τὸν σείκ τί συνέβη μετὰ τὸν χωρισμὸν των. Εἶπεν ὅτι τὸν ἐνόμισεν ἀποθανόντα εἰς τὴν μάχην τοῦ Ν... ὅτι ὁ Ἄρθουρ, σωθεὶς ὑπ' αὐτῆς, τὴν ἔσωσε μετὰ ταῦτα, ὅτι ἐλθοῦσα εἰς Γαλλίαν, ἔτυχε μυρίων εὐερ- γεσιῶν ἐκ μέρους τῆς Κ. Λινιέλ και τοῦ υἱοῦ της, ὅτι ἐμελλε νὰ ὑπανδρευθῇ... Ὁ σείκ ἤκουσεν ὅλην ταύτην τὴν ἱστορίαν μετὰ μεγίστης προσοχῆς.

— Ὅθεν, εἶπεν, ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς σ' ἐχρησίμευ- σεν ὡς πατὴρ ὅταν ἐνόμιζες ὅτι ἔχασες τὸν ἐδικόν σου. Δὲν ἤμπορῶ λοιπὸν νὰ τὸν φονεύσω ἐκουσίως ἀφοῦ σ' ἐρόνευσεν ἀκουσίως... Πλὴν τούτου ὁ προ- φῆτης μὲ λέγει ὅτι ἤμπορῶ νὰ διορθώσω τὸ διπλοῦν σφάλμα σου!

Και τῶνόντι, σηκωθεὶς ὡς τις θεόπνευστος, ἐρίλησε τὸ μέτωπον τῆς θυγατρὸς του και ἐξῆλθε.

Μετὰ μικρὸν ἐπανήλθεν ἀκολουθούμενος και ἀπὸ ὑπηρετήν, ὅστις ἀπέθεσεν ἐπὶ τραπέζης μικρὸν κιβώ- τιον ἐκ κέδρου. Μακρύνας δὲ ὄλους ἀπὸ τῆς κλίνης τῆς θυγατρὸς του, τοὺς παρεκάλεσεν ἐν ὀνόματι τοῦ προφήτου νὰ τὸν ἀφήσῃσι μόνον μετ' αὐτῆς. Τοσαύ- τη δὲ ἦτο ἡ ἐπισημότης τῶν λόγων του, ὥστε ἀνε- χώρησαν ὅλοι ὡς και αὐτὸς ὁ Κ. Λινιέλ.

Ὁ σείκ ἐκλείσει τότε τὴν θύραν, και πεσὼν πρη- γῆς πρὸς ἀνατολάς, ἤνοιξε τὸ κιβώτιον, ἐξέβαλεν ἐνδυμα ἀραβικὸν, και περιβαλὼν δι' αὐτοῦ τὴν θυγα- ττέρα του, ἐψιθύρισε λόγια τινὰ ἱερά. Μετὰ δὲ ταῦτα, ἀνοιξας χειρόγραφον Κοράνιον, ἐπέθεσεν αὐτὸ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς Σιδιάς, και ἀνέγνωσε τρεῖς τοὺς αὐ- τοὺς στίχους.

Ὅτε ἡ νέα Ἄραψ ἐφόρσε τὸ ἐνδυμα τῆς φυλῆς της, ὅτε ἤκουσε τὰ λόγια τὰ ὅποια προσέβαλον τὰς ἀκούας της κατὰ τὴν βρεφικὴν ἡλικίαν της, ἀκτίς χα- ρᾶς ἔλαμψεν εἰς τὸ πρόσωπόν της.

Ὁ σείκ τὸ παρετήρησε, και θριαμβεύων ἤνοιξε τὸ κιβώτιον, και λαβὼν πολύτιμον περιάπτον, ἐκρέ- μασεν αὐτὸ εἰς τὸν λαμὸν τῆς ἀσθενούς. Ἄλλ' ἡ εὐχαριστήσις τῆς νέας εἶχεν ἤδη ὑποχωρήσει ἐνώπιον

τῆς τύψεως τοῦ συνειδότος. Ἐνθυμήθη ὅτι δὲν ἦτο πλέον μουσουλμανὶς ἀλλὰ καθολικὴ, ἡ δὲ νέα θρησ- κεία της, τοσοῦτω παραμυθητικὴ πρὸς τοὺς πάσχον- τας, ἦτο ἰσχυροτέρα ὄλων τῶν ἀναμνήσεών της.

— Εὐχαριστῶ, πάτερ μόν, εἶπε μὲ φωνὴν ἀσθε- νεστέρην· ἡ συνδρομή σου δὲν ἔχει δύναμιν· ἀπὸ τὸν Θεόν μου, τὸν Θεόν τῶν χριστιανῶν, πρέπει νὰ ζη- τήσω βοήθειαν, ὅχι διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ σώματός μου ἀλλὰ τὴν τῆς ψυχῆς μου.

Και ἀποσπᾶσας ἀπὸ τὴν τράχηλόν της τὸ ἀραβι- κὸν περιάπτον, τὸ ἐρρίψε μακρὰν αὐτῆς, και ἠσπά- σθη τὸν ἐλεφάντινον σταυρὸν ὅστις ἐκρέματο εἰς τὴν κλίνην της.

— Εἰς σέ, πάτερ μου, εἶπε μετὰ ταῦτα πρὸς τὸν σείκ, χρεωστῶ ζωὴν προσωρινὴν εἰς τοῦτον τὸν κόσμον. Εἰς σέ δὲ, Ἄρθουρ, εἶπε και πρὸς τὸν Κ. Λι- νιέλ εἰσελθόντα τὴν ὥραν ἐκείνην, χρεωστῶ ζωὴν αἰώνιαν ἐκεῖ ἐπάνω, ὅπου θὰ σὲ περιμένω.

Ἀσθενὴς στεναγμὸς ἠκούσθη μετὰ τὰς λέξεις ταύτας, και ὁ στεναγμὸς οὗτος ὑπῆρξεν ὁ τελευ- ταῖος...

Τὸν σείκ, μένοντα τότε ἀκίνητον, μετέφερον εἰς ἄλλον θάλαμον.

IB. Ὁ τελευταῖος θησαυρὸς.

Τὴν ἐπιούσαν ἐμελλε νὰ τελεσθῇ ἡ κηδεία τῆς Σιδιάς. Ἡ νεκρὰ ἐκειτο ἐπὶ τῆς κλίνης της φέρουσα τὸ ἀραβικὸν ἔνδυμά της· ὁ θάνατος εἶχε σεβασθῇ τὰ ὠραῖόν της πρόσωπον, και θὰ ἐνόμιζε τις ὅτι ἐκοι- μάτο ὑπνον γλυκύτατον, ἐὰν αἱ λαμπάδες αἰτίνες ἔκαιον περὶ αὐτήν, και ὁ ἱερεὺς ὅστις ἀνεγίνωσκε παρὰ τὴν κλίνην της δὲν ἐμαρτύρουσεν τὴν φοικώδη ἀλθιειαν.

Ἡ Κ. Λινιέλ, καθήμενὴ εἰς τὸν παρακείμενον θά- λαμον, ἐφρόντιζεν ἀνίσχυρος τὸν υἱόν της, οὗ τινος ἡ θλίψις εἶχε μεταβληθῇ εἰς δεινότητα πυρετόν. Μόνος λοιπὸν ὁ ὑπηρετῆς τοῦ Θεοῦ εὕρισκετο πλη- σίον τῆς ἀποθανούσης ὅτε πρὸ τῆς αὐγῆς δύο Ἄρα- βες, εἰσελθόντες αἴφνης, αὐτοῦ μὲν ἐφραζαν τὸ στόμα, ἔλαβον δὲ τὴν νεκράν.

Τὴν αὐγὴν, πλοῖον ναυλωθὲν ἀπὸ τὸν Βὲν Ἀδδαλ- λά, ἐξήρχετο τοῦ λιμένος διευθυνόμενον πρὸς τὴν Μεσόγειον.

Ὁ σείκ μετέφερον εἰς τὴν Ἀφρικὴν τὸ σῶμα τῆς θυγατρὸς του.

Οἱ Γάλλοι στρατιῶται διηγοῦνται μετὰ τρόμου σήμερον τὴν λειποταξίαν και τὰς νέας ἀπανθρωπείας τοῦ Βὲν Ἀδδαλλά, τοῦ φρικτοῦ σείκ τοῦ Βιδάν. Ἐ- πανελθὼν εἰς τὴν Ἀφρικὴν, και κηδεύσας τὴν θυγα- ττέρα του, ὤμοσε νὰ κρεμάσῃ ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτῆς τόσας κεφαλὰς Γάλλων ὅσα ἀνθὴ ἀπέσπασεν ἡ Γαλ- λία ἀπὸ τὸ στέμμα τῆς νέας Ἄραβος, ἦτοι, τόσας κεφαλὰς ὅσας ἡμέρας εὐτυχεῖς θὰ διήνουν ὑπὸ τὰς σκηνὰς τοῦ πατρὸς της.

Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ

L. A. BINAUT. (*)

Περὶ Ὀμήρου και Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας.

(Μετὰφρασις).

Ἐνυπάρχει φιλοσοφία ἐν τῷ Ὀμήρῳ; Εὕρισκον- ται ἐν τῇ μεγάλῃ και ἀφελεί ταύτῃ ποιήσει τὰ στοι- χεῖα τοῦ κριτικοῦ ἐκεῖνου πνεύματος ὅπερ οἱ Ἕλληνες φαίνονται ἐξασκήσαντες ἐν τῇ ἱστορίᾳ; Ὑποφαίνεται ἐν αὐτῷ ἡ ἀρχὴ τῆς πάλης τῆς μεταξὺ τῆς προδευ- ούσης Εὐρώπης, και τῆς αἰείποτε ὑπὸ τὰ σύμβολα κεκαλυμμένης Ἀσίας, τῆς πάλης ἧτις διὰ τῆς μοναρ- χίας τοῦ Ἀλεξάνδρου, τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας και τοῦ χριστιανισμοῦ τοῦ μεσαιῶνος, ὅτε μὲν ἐν τοῖς ὅπλοις, ὅτε δ' ἐν ταῖς ιδέαις, διήρκεσε μέχρι τοῦ αἰ- ῶνος ἡμῶν, ὅστις φαίνεται προωρισμένος νὰ περατώσῃ αὐτὴν διὰ τῆς ὀριστικῆς τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ νίκης; Τὸ ζήτημα τοῦτο μένει ἐτι ἀνεξέταστον.

Ἐν πρώτοις δὲ πρέπει νὰ σημειώσωμεν ἐν Ὀμήρῳ τὰ ἴγνη σπουδαιοτάτου τινὸς συμβεβηκότος, ἀνα- φανέντος μὲν και μετὰ ταῦτα κατὰ τὴν μόρφωσιν τῶν νεωτέρων κοινωνιῶν, ἀλλ' ὅπερ, νεοφανὲς ἐτι καθ' οὐδ' ἀνερχόμεθα χρόνους, διέγραψε τὸν ὄλος εἰ- δικὸν προορισμὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους· αἰνίττομαι δὲ τὴν πάλην τὴν μεταξὺ τῆς θεοκρατικῆς πολιτείας και τῆς πολεμικῆς φυλῆς, τὴν μεταξὺ τοῦ κράτους τῶν παραδόσεων και τῆς φυσικῆς ἐλευθερίας, ἐν ἐνὶ λόγῳ τὴν μεταξὺ τοῦ ἱερατείου και τῆς στρατι- ωτικῆς τάξεως. Ἀναμφίβολον ὑπάρχει ἤδη ὅτι με- ταξὺ τῶν χρόνων τοῦ Ἰνάχου και τῶν τοῦ Ὀμή- ρου, ἐν τῷ διαστήματι ἐξακοσίων ἢ ἑπτακοσίων ἐ- τῶν, πολλαὶ ἀποικίαι, μάλιστα Αἰγυπτίων και Φοι- νίκων, ἐλθοῦσαι καθίδρυσαν παρὰ τοῖς Πελασγοῖς ἱε- ρατικὴν πολιτείαν, ἀποτελοῦσαν φυλὴν ἰδίαν, ἣν οὗτοι προσήγορευσαν κατὰ τὰς ἐθνογραφικὰς αὐτῶν παραδό- σεις Ἰωνας ἢ Ἰάωνας, ἦτοι παιδὰς Ἰαουὰν ἢ Ἰαβῶν. Ἄν δὲ και ἡ μακρὰ περίοδος αὐτῆ ἀμυδρῶς μόλις διακρί- νεται διὰ τῶν μύθων, εὕρισκονται ὅμως ἐνδόσιμα ἰ- κανὰ νὰ πείσωσιν ὅτι τοιαυτὰ πολιτεία, κατὰ τὸν Ἀσιατικὸν τρόπον ὀργανισμέναι, προσεκτίσαντο και ἐν τῇ Ἑλλάδι ἦν κατὰ τὴν Ἀσίαν εἶχον δύναμιν. Πρῶτον μὲν ἡ μνήμη τῶν ταξέων ἱερέων, δικαστῶν, Στρατιωτῶν, Γεωργῶν και Τεχνιτῶν διετηρήθη ἐπὶ μακρὸν ἐν Ἀθήναις· δεύτερον δὲ, ὅτι εἰς τὴν ἱερατικὴν μόνον τάξιν ἐπεφυλάσσετο ἡ σπουδὴ τῶν ἐπιστη- μῶν και ἡ διὰ συμβόλων διδασκαλία ὑποφαίνεται ἐκ τῆς συστάσεως τῶν μυστηρίων και τῶν χρηστηρίων και ἐκ τῶν πολλῶν μύθων, οἵτινες σημαίνουσιν ἡλ- λωσιμὴν τὴν διδασκαλίαν και τῶν χρόνων ἐκείνων τὴν ἱστορίαν και τρίτον, ἀδιαφιλονέικτον εἶναι ὅτι ἐ- πεκράτει τὸ δόγμα τῆς εἰμαρμένης· αὐτὸ εἶναι ἡ βᾶσις ὄλων τῶν μύθων και ἡ ἀρχὴ τῶν χρησμῶν, ὡς και ταδεῖκνυται και ἐκ μόνης τῆς ἀναγνώσεως τῶν μυθο- λόγων και τῶν τραγικῶν. Ἐκ τῶν τριῶν δὲ τούτων χαρακτηρῶν, ἀναγνωρίζεται ἐναργῶς ὁ Ἀσιατικὸς

τύπος. Τὰ ἔθνη λοιπὸν τῆς Ἑω ἦσαν διακεχυμένα ἐπὶ τῆς τοσοῦτον εὐφυῶς πρὸς ἐμπορίαν κειμένης ταύ- τῆς γῆς, ἀπωθήσαντα πρὸς τὰ ὄρη Ἠπείρου και Θεσ- σαλίας τὰ αὐτόχθονα πλήθη. Ἀλλὰ τὰ πλήθη ταῦτα, αὐξηθέντα και μαχιμότερα γενόμενα, κατέβησαν ἐ- πεῖτα εἰς τὰ ὑπὸ τῶν ξένων κατοκνημένα παράλια· ἡ φυλὴ τῶν Ἰώνων ἢ τοῦ Δευκαλίωνος τοσοῦτον πο- λυάριθμος ἐξήρχετο ἐκ τῶν ἀγρίων τόπων αὐτῆς, ὡ- στε ἐρρέθη ὅτι πᾶς λίθος τῶν ὀρέων εἶχε μεταβληθῇ εἰς ἄνδρα. Ἕλληνες, Δωριεῖς, Ἄχαιοι, φυλαὶ διάφο- ραι, ὧν ἡ πρώτη ἐπικρατήσασα ἔδωκε τὸ ὄνομα αὐ- τῆς εἰς τὰς ἄλλας, ἤρχισαν τότε μακρὰν πάλην, ἧτις δὲν κατέστρεψε μὲν τὰ ξένα καθιδρύματα, εἰσάγα- γεν ὅμως εἰς αὐτὰ νέα στοιχεῖα και ἐτελείωσε διὰ τῆς συγχωνεύσεως τῶν δύο λαῶν, ὧν ὁ εἰς διὰ τῆς θρα- σείας αὐτοῦ ζωηρότητος ἀνενώσει τὴν εὐπειθῆ ὠρι- μότητα τοῦ ἑτέρου. Ἡ πάλη αὕτη διαφαίνεται διὰ τῶν μύθων ἐν τοῖς ἀγῶσι τοῦ Ἡρακλέους και τοῦ Θη- σέως, ἐν ταῖς θήραις τοῦ Μελεάγρου, ταῖς μάχαις τοῦ Βελλεροφόντου, τῇ ἀρπαγῇ τοῦ Οἰδίποδος και ἀλλα- χού. Πανταχοῦ τὰ Ἀσιατὰ καθιδρύματα, παριστά- μενα διὰ τῶν συμβόλων τοῦ ὄφους, τοῦ κάπρου, τῶν Γοργόνων, τῆς Σφιγγὸς, κατεβλήθησαν ὑπὸ τοῦ Ἑλ- ληνος τερατοκτόνου. Ἀλλὰ και ἀφοῦ ἡ συγχώνευσις προήχθη εἰς βαθμὸν ὥστε δὲν ὑπῆρχον πλέον δύο λαοί, ἀλλὰ μόνον δύο φατρίαι, ἡ δύο τάξεις ἐν τῷ λαῷ, ἡ κινήσις τῶν ἐπιδρῶν δὲν ἐπαυσεν, ἀλλ' ἐξετάθη εἰς τὰ ἐκτός, μεχρὶσού ἡ ἀντίκρουσις τὴν ἠμβλυνεν. Ὁ πλοῦς τῶν Ἀργοναυτῶν και ὁ κατὰ τῆς Τροίας πόλεμος κατηνάλωσαν τὸ περισσεῦμα τῆς δυνάμεως αὐτῆς και τὴν περιέκλεισαν ἐντός τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου.

Εἰς τὸ σύνολον τῶν περιστατικῶν, ἄτινα συνέτρε- ξαν εἰς τὸ νὰ μορφώσωσι τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, το- σαύτη ὁμοιότης ὑπάρχει μετὰ ταῖς συντελέσαντα εἰς τὴν μόρφωσιν τοῦ Γαλλικοῦ, ὥστε ἂν μόνον τὰ κύρια ὀ- νόματα και τὸν τόπον τῆς σκηνῆς ἀλλάξῃ τις, ἡ μία τῶν δύο ἱστοριῶν ἦθελε φανῇ κατὰ λέξιν σχεδὸν ἀν- τιγραφὴ τῆς ἑτέρας. Παρὰ τοῖς Γαλάταις εἶχε κατα- σταθῇ ὡσαύτως ἡ θεοκρατία κατὰ τοὺς τελευταίους τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας χρόνους. Οἱ Γερμανικοὶ λαοί, τοσοῦτον χρόνον εἰς τὰ δάση αὐτῶν ἐνδαιτιώμε- νοι, ἐξώρμησαν ἐπὶ τέλους, διέβησαν τὸν Ῥῆνον και κατετρόμαξαν διὰ τοῦ πλήθους και τῆς ὀρμῆς των τοὺς ἄλλοτε νικητὰς αὐτῶν Φράγκοι, Βουργουνδοί, Γότθοι, Ἀλλαμάνοι, διάφοροι φυλαί, ὧν τὰ ὀνόματα ἐξηφανίσθησαν ὑπὸ τὸ τῶν φράγκων, ἀπερρόφηθησαν ἐπὶ τέλους ὑπὸ τοῦ ἱερατικοῦ ἔθνους· ὅτε δὲ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ κράματος τούτου νέον ἔθνος, τὸ κατακτητι- κὸν πνεῦμα αὐτοῦ δὲν κατευνάσθη ὁμοίως εἰ μὴ μετὰ μακρύνας ἐκδρομὰς και δυστυχίας, αἰτίνες περιέ- κλεισαν τέλος τὴν Γαλλικὴν ὀρμὴν ἐντός τῶν συνό- ρων της. Οἱ Γεισκάρδοι και Ταγκέδοι πῆς Γαλλίας, εὐάριθμοι θαλασσοπόροι κατακτηταί, εἶναι τρόπον πινὰ οἱ Ἀργοναῦται αὐτῆς· ἡ δὲ κατὰ τῆς ὑπὸ τῶν Ἀσια- τῶν ὑπερασπιζομένης Τροίας ἐκστρατεία τῶν Ἑλλήνων βασιλέων, ἧτις τοσοῦτον συνετέλεσεν ἐσωτερικῶς μὲν εἰς τὸν καταρτισμὸν τῆς ἐθνικότητος τῶν Ἑλλήνων

(*) Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς ἐξέδωκε πρό τινων μηνῶν ἐν τῇ Revue des deux mondes (15. dec. 1853.) νέαν πραγμα- σίαν περὶ τοῦ Αἰγυλίου.

ἐξωστρεφῆς δὲ εἰς τὴν ἐμπορίαν, κατὰ τὴν ὄψιν καὶ τὰ ἀποτελέσματα, ἔχει πολλὴν τὴν ὁμοιότητα μὲ τὰς σταυροφορίας τῶν Γάλλων.

Δύο ἀριστοκρατικαὶ λοιπὸν, ἡγούμεναι ἑκατέρας τῶν προειρημένων φυλῶν, ἀντιπαρετάχθησαν ἐξ αὐτῶν, ἡ μὲν Ἀσιατικὴ καὶ ἱερατικὴ ὑλικῶς ἠττημένη κατέφυγεν ὑπὸ τὸ μαρμολύκειον τῆς θρησκείας, καὶ ἡ ἐξουσία αὐτῆς μετέπεσεν εἰς ἐπιρροήν· ἡ δὲ στρατιωτικὴ ἀριστοκρατία τῶν Ἑλλήνων κατέσχε τὴν ἐνεργὴν πολιτικὴν δύναμιν. Ἀφοῦ δὲ ἐπὶ ὀκτακόσια ἔτη κατέτριψαν ἀλλήλας, ἡ πάλιν αὐτῶν ἐτελείωσεν ἐν Ἀθήναις εἰς τὴν βραχυὴν τοῦ Πεισιστράτου καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ μοναρχίαν, ἧς καὶ αὕτη κατελύθη ὑποχωρήσασα εἰς τὴν δημοκρατίαν δι' ἀντιδράσεως τῆς ἠττημένης φυλῆς· διότι ἡ οἰκογένεια τῶν καταβαλόντων τὸν Ἰσπίαν, τοῦ τε Ἀρμόδιου καὶ τοῦ Ἀριστογείτονος, καθήγετο, ὡς λέγει ὁ Ἡρόδοτος, ἐκ Φοινίκης.

Αἱ δὲ ἡρωϊκαὶ παραδόσεις παρουσιάζουσι σειράν γεγονότων ζωηρότατα ἐξεικονιζόντων τὴν μεταξὺ τῶν ἱερέων καὶ στρατιωτικῶν ἀντιζηλίαν. Παράδειγμα ἀξιοσημειωτοῦ τούτου παρέχει ἡ ἐν Θήβαις ἱστορία τοῦ Οἰδίποδος. Οὗτος ἦτον Ἕλληνας ὀρεινός, ἔκθετον βρέφος τοῦ Κιθαιρώνος, ἀρχηγὸς συμμορίας ἡναγκασμένος νὰ πορίζηται τὸν βίον διὰ τῆς ἀνδρείας τοῦ ἐλθῶν δὲ εἰς Θήβας ἐν καιρῷ τῶν ἐκ τῆς ἀφανείας τοῦ βασιλέως Λαίου παραγῶν, ἐτάχθη κατὰ τῆς Ἀσιατικῆς μερίδος, τῆς μερίδος τῶν συμβόλων καὶ τῶν μυστηρίων εἰκονιζομένης διὰ τῆς Σφίγγος. Τὸ συμβολικὸν τοῦτο τέρας, ὅπερ ἐθυσίαζε τοὺς μὴ νοουσύντας τὴν αἰνιγματώδη γλώσσαν αὐτοῦ, δηλαδὴ κατέπιεζε τοὺς Ἕλληνας, κατεβλήθη ὑπὸ τοῦ ἀνδρείου καὶ ἐπιτηδείου τυχοδιώκτου. Τότε οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ μάντις κατηγορήσαν τὸν Οἰδίποδα ἐπὶ φρικτοῖς ἐγκλήμασιν, ὡς βασιλοκτόνον, ὡς πατροκτόνον, ὡς αἰμομικτήν, ἀποδόντες εἰς αὐτὸν καὶ τὸν μαστίζοντα τὴν πόλιν λοιμὸν. Ὁ σημαντικώτερος τῶν ἀντιπάλων αὐτοῦ ἦτον ὁ Τειρεσίας, γέρον ἀόμματος, προσήτης ἀπὸ Φοινίκης καταγόμενος, διότι κατὰ τὸν Ἀπολλώδωρον ἦτον ἀπόγονος ἐνὸς τῶν συστρατιωτῶν τοῦ Κάδμου. Ὁ Σοφοκλῆς διετήρησε θαυμάσια καὶ αὐτὸ τὸ ἀνατολικὸν χροῖμα τῆς γραικῆς ταύτης παραδόσεως. Ἐν τῇ τραγωδίᾳ αὐτοῦ ὁ Τειρεσίας, ἀπειλῶν μὲ τὴν θείαν ὄργην τὸν βασιλέα διὰ μυστικῶν καὶ φρικτῶν φράσεων, ἀνακαλεῖ διὰ τοῦ ὕφους καὶ τῶν σχημάτων τοῦ λόγου τοὺς προφῆτας τῆς Ἰουδαίας, οἵτινες ἐξήρχοντο ἀπὸ τῆς ἐρήμου ἵνα διηγηθῶσιν εἰς τοὺς βασιλεῖς κατηγορητικὰς παραβολὰς. Εἰς μίτην ὁ Οἰδίπους, ἀγέρωχος καὶ υπερήφανος διὰ τὴν ἐξουσίαν του, ἀποκρίνεται εἰς τὸν χρησμὸν διὰ τοῦ λόγου καὶ εἰς τὰς ἀπειλὰς διὰ τῆς ὕψεως. Ὁ Τειρεσίας ἀνυψοῖ ἐπὶ μᾶλλον τὴν φωνὴν, ἐνισχυόμενος δὲ ὑπὸ τοῦ μαστιζόντος τοὺς πολίτας λοιμοῦ, ῥίπτει αὐτὸν ὡς ἄραν κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ Οἰδίποδος, καὶ τέλος πάντων κατατῆ νὰ ἐκθρονισθῇ ὁ ἀφωρισμένος βασιλεὺς καὶ νὰ μεταβῇ ἡ ἐξουσία εἰς τὸν ἀντίπαλόν του.

Ἄλλ' ὁ Ὀμηρὸς θέλει ἐπι μᾶλλον διασαφήσει τὴν κατάστασιν αὐτῆν τῶν πραγμάτων· διότι ὁλόκληρος αὐτῷ ἐλευθερίας καὶ δικαιοσύνης, ἀλλ' εὕρισκεν ἐ-

ἡ Ἰλιάς πηγάζει ἀπὸ ὁμοίου συμβεβηκότος. Τειρεσίας τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου εἶναι ὁ Κάλχας· πανταχοῦ ὁ ἱερεὺς οὗτος ἀντιφέρεται, ὅτε μὲν ὑπόβλως ὡς δὲ ἀναφανδὸν κατὰ τῆς στρατιωτικῆς ἐξουσίας τῆς ἐποχῆς του. Ὡς δηλοποιῶν τῶν τινὰ ἐξ ἀρχῆς τῆς ἐκστρατείας τὴν ἐσχὴν τῆς μελλούσης αὐτοῦ ἀντιπολιτεύσεως, ἐπιβάλλει εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῶν βασιλέων τὴν τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Ἰφιγενείας θυσίαν κατὰ φρικτὸν ἔθος, ὅπερ ἡ Ἀσία εἶχε φέροι εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐπειτα, ἵνα ἐξασθενήσῃ τὴν ἐξουσίαν διαιρῶν αὐτὴν, ἐγείρει ἀντίζηλον τοῦ Ἀγαμέμνονος κηρύσσων, ὡς δὴθεν πρὸς τῶν θεῶν, ὅτι δὲν θέλει ἀλωθῆ ἡ Τροάς μὴ συστρατεύοντος τοῦ Ἀχιλλέως. Κατὰ τὴν ἀρχὴν δὲ εὐκαιρίᾳ ἄλλης προσβολῆς παρουσιάσθη εἰς τὸν Κάλχαντα ὅτι ὁ βασιλεὺς τῶν ἀνδρῶν ἐν ὄρα θυμοῦ ἠρνήθη εἰς τὸν ἱερέα Χρῦσον τὴν λύτρωσιν τῆς θυγατρὸς του. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἡγεμόνες συμβουλευόνται τὸν μάντιν περὶ τῆς ἐνσκηψάσης εἰς τὸν στρατὸν νόσου, αὐτὸς προσποιεῖται μεγάλον φόβον, ὑποδηλώνων ὅτι ἐκφραζόμενος περὶ τούτου θέλει ἐρεθίσει ἰσχυρὸν ἄνδρα· τίθεται λοιπὸν ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Ἀχιλλέως, τὸν ὅποιον παραλαμβάνει βοηθὸν ὑπορρίπτων τὴν ὑπερηφανίαν του· οὕτω δ' ἐνισχυθεὶς διὰ τῆς ὑποσχέσεως αὐτοῦ πράττει, ὅτι ἐπραξεν ὁ Τειρεσίας· κατηγορεῖ τὸν ἡγεμόνα τοῦ στρατοῦ ὡς αἴτιον τοῦ λοιμοῦ, καὶ ἐπιβάλλει αὐτῷ τὴν λυπηρὰν ἀνάγκην νὰ ἀποδώσῃ τὴν αἰχμάλωτόν του. Ὡς ὁ Οἰδίπους, ἠθέλησε καὶ ὁ Ἀγαμέμνων ν' ἀποσιση τὸν ζυγὸν τοῦ ἱερέως· « Μάντι κακῶν, τῷ λέγει, οὐ μὴ πώποτε μοι τὸ κρήγυον εἶπες! αἰεὶ τοι τὰ κακὰ » ἐστὶ φίλα ἐνὶ φρεσὶ μαντεύεσθαι. Ἄλλ' ἡ δημῶδης εὐπιστία τὸν ἀναγκάζει νὰ ὑπακούσῃ· δὲν τολμᾷ νὰ κακοποιήσῃ τὸν ἱερέα αὐτὸς ὁ τολμῶν νὰ ὑβρίσῃ τὸν Ἀχιλλέα, ὁ τολμῶν ν' ἀραιρέσῃ τὴν Βρυσπίδα ἀπὸ τοῦ ἀνδρείοτάτου τῶν Ἀχαιῶν! Ἐκ τοῦ συμβεβηκότος τούτου ἀνέβλυσαν οἱ ποταμοὶ τῶν αἰμάτων, ὧν γέμει ἡ Ἰλιάς. Τὸ ποίημα λοιπὸν αὐτὸ κατὰ τὴν πρᾶξιν δὲν εἶναι εἰμὴ ἐπεισόδιον τῆς μεταξὺ τοῦ ἱερατείου καὶ τῆς ἐξουσίας πάλης.

Ἄξιον δὲ πολλῆς παρατηρήσεως εἶναι ὅτι ἐν τοῖς ἀρχαίοις ποιήμασιν οἱ τῆς θρησκείας λειτουργοὶ παρουσιάζονται πάντοτε σχεδὸν ὡς προστάται τῆς εἰρήνης καὶ τῆς δικαιοσύνης, ἐναντίον τῆς ἀναρχίας καὶ τῆς καταπίεσεως. Ἐν τῷ Β' τῆς Ὀδυσσεΐας εὕρισκόμεν σκηνὴν τινὰ, ἧς ἀποδεικνύει σαφῶς τοῦτο, καὶ ἐπι μᾶλλον ἂν ἀντιπαρεβῶμεν αὐτὴν πρὸς ὁμοίας σκηνὰς τῶν τιμαριωτικῶν χρόνων τῆς Γαλλίας. Καὶ εἰς ταύτας καὶ εἰς ἐκείνας οἱ τῆς θρησκείας λειτουργοὶ τὸν αὐτὸν δεικνύουσι χαρακτήρα, καὶ ὁμοίως ἀποκρούονται ὑπὸ τὰς ὑπερχούσας ἤδη κοσμικὰς ἀριστοκρατίας. Ἀναφέρομεν πρὸς παράδειγμα τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνηλικιότητος Δουδοβίκου τοῦ Θ' κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα, ὅτε ἡ βασιλεία, ἀνίσχυρος εἰς χεῖρας ἐνὸς παιδίου καὶ μιᾶς γυναικὸς, διασπαράσσεται ὑπὸ τῶν ἐγγενῶν διαφιλονεικούντων τὰ σπαράγματα τῆς· ὅτε ἡ κεντρικὴ ἐξουσία ἐζήτει νὰ στηριχθῇ ἐπὶ τοῦ λαοῦ τῶν πόλεων καὶ παρεχώρει αὐτῷ ἐλευθερίας καὶ δικαιοσύνης, ἀλλ' εὕρισκεν ἐ-

σθενὲς τὸ ὑποστήριγμα τοῦτο διὰ τὸν ὅποιον ἐνέπνεον εἰς τοὺς πολίτας φόβον οἱ θρασεῖς ἱππῶται· ὅτε τέλος ἡ ἐκκλησία παρενέβαλλε τὴν συμβιβαστικὴν αὐτῆς δύναμιν κηρύσσουσα τὴν εἰρήνην τοῦ Θεοῦ εἰς τοὺς εὐγενεῖς, ἀλλ' οὗτοι μετ' ἀγανακτήσεως ἀπέπεμψαν τοὺς μοναχοὺς εἰς τὰ μοναστήρια τῶν Ἰταλῶν· ἵνα ἐξασθενήσῃ τὴν ἐξουσίαν διαιρῶν αὐτὴν κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Ὀδυσσεῦς, ἀνίσχυρου κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Ὀδυσσεῦς, ἀνίσχυρου κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Ὀδυσσεῦς, οἰοῖσι τῶν ἐγγενῶν ἀποστάτες ἤρπασαν τὰ πλοῦτη τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας· ὁ νέος Τηλέμαχος ζητεῖ ὑποστήριξιν παρὰ τοῦ λαοῦ συγκαλῶν κατ' ἔθος, ἀρχαίον μὲν, πεπαυμένον δὲ ἀπ' ἀρχῆς τῶν ταραχῶν, τοὺς πολίτας εἰς ὁμηγύρεις. Ὁ λαὸς συμπάσχει καὶ συγκινεῖται ὑπὸ τῶν παραπόνων αὐτοῦ, ἀλλὰ φοβεῖται τὴν αὐθάδη καὶ ταραχοποιὸν νεολαίαν τῶν μεγάλων, καὶ οὐδὲ λέξιν τολμᾷ νὰ προσφέρῃ μ' ὄλας τὰς προτροπὰς τῶν ὑπερασπιστῶν τοῦ βασιλικοῦ οἴκου. Ἀνίσταται τότε ὁ διερμηνεὺς τῶν θεῶν, ὁ εἰρηνοποιὸς γέρον, καὶ προσπαθεῖ νὰ πρᾶξῃ τὰς ἀντιπαθείας καὶ νὰ συμβιβασθῇ τὰ πνεύματα ἐν ὀνόματι τοῦ Διὸς τοῦ δι' οἰωνῶν καὶ ἄλλων σημείων δηλώσαντος εἰς αὐτὸν τὴν θέλησίν του, ἀλλ' ἀφοῦ ἐτελείωσε τὴν ὁμιλίαν του,

« Ἄγε νῦν, τὸν φωνάζει ὁ ἄπιστος εὐρύμαχος

μαντεύεο σοῖσι τέκισιν

» οἴκαδ' ἴων, μὴ ποῦ τι κακὸν πάσχωσιν ὀπίσω·

» ταῦτα δ' ἐγὼ σέο πολλοῦ ἀμείνων μαντεύεσθαι·

» ὄρνιθές τε πολλοὶ ὑπ' αὐγᾶς ἤελιοιο

» φουτῶσ, οὐδέ τι πάντες ἐναΐσιμοι· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς

» ὄλετο τῆλ', ὡς σὺ καταρθεῖσθαι σὺν ἐκείνῳ

» ὄφραλες· οὐκ ἂν τόσσα θεοπροπίων ἀγόρευες. »

Τὰ ἀπλᾶ ταῦτα καὶ καθ' ἑαυτὰ καθαρὰ περιστατικά, ἐρμηνευόμενα δ' ἐπι μᾶλλον ὑπὸ ἐτέρων ἀναλόγων ἱστορημάτων, ζωγραφουσὶν ὁλόκληρον κοινωνίαν. Ἐξάγεται λοιπὸν ἐκ τούτων ὅτι ἡ Ἑλλάς εὕρισκετο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰς ἀνηκούστους ἔως τότε περιστάσεις. Ἐκ τῶν προγενεστέρων ἐν τῷ κόσμῳ ἐπιδρομῶν, αἱ μὲν, ὡς αἱ τῆς κεντρικῆς Ἀσίας, παρῆλθον ὡς κατακλυσμοὶ οὐδὲν ἀπολιποῦσαι εἰς τὰ κατακεκλυμένα μέρη· ἕτεροι δὲ ἐχυσαν μὲν εἴτε εἰς τὴν Ἰνδικὴν εἴτε εἰς τὴν Κίναν κατακτητικὰς τινὰς φυλάς, ἀλλ' αἱ φυλαὶ αὗται ἀναλόγως εὐάριθμοι συνεχωνεύθησαν μὲ τοὺς πρὸ αὐτῶν καταστημένους, καὶ οὕτω τὰ καθεστῶτα τῶν ἐθνῶν ἐκείνων δὲν διεταράχθησαν, καὶ ὁ βίος αὐτῶν διέμεινεν ἀναλλοίωτος ἐπὶ τῶν ἀρχαίων βάσεων, ἡ δὲ ὑπερπάσας ἐπικρατοῦσα ἰδέα τῆς διαδοχῆς ἀσάλευτος, καὶ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα στάσιμον ἐκ τῆς αἰτίας ταύτης· διότι οὐδὲν παράγει ἰδέα τις ἂν δὲν συγκρουσθῇ πρὸς ἄλλην ἰδέαν. Ἐν τῇ Ἑλλάδι ἀπεναντίας ἡ συγκρούσεως ἐτελέσθη δυσκόλως, ἡ σύγκρουσις ὑπῆρξε μακρὰ καὶ φονικὴ, καὶ αἱ συνθηκαὶ βεδαισμέναι. Οἱ Ἕλληνας παρέλαβον παρὰ τῶν Ἀσιανῶν τὸ ἄστυ, τὴν θρησκείαν, τὴν γραφὴν καὶ τὰς τέχνας· ἀλλὰ τὸ ἄστυ στηριζόμενον διὰ τῆς ὑποταγῆς ἀπέβη διὰ

ταύτην μάλιστα καταθλιπτικὸν εἰς τὸν λαόν· αἱ ἀνώτεροι τάξεις κατεπίεζον τοὺς ὑπ' αὐτὴν ὡς αἱ στιβάδες τῶν Κυκλωπέων τειχῶν. Οἱ Ἕλληνας, θλιβόμενοι ἐν οὕτω διοργανισμένῃ πολιτείᾳ, ἐκινδύνευον ν' ἀποπνιγῶσιν, ὅμοιοι καὶ κατὰ τοῦτο πρὸς τοὺς φράγκους· πολεμιστὰς, οἵτινες ἐθεώρουν ὡς εἰρκτὰς τὰς πόλεις. Τούτου ἕνεκα ἐδέχθησαν μὲν τὸ ἄστυ, ἀλλ' ἐπὶ συμφωνίᾳ νὰ καταργηθῶσιν αἱ διακρίνουσαι τοὺς πολίτας τάξεις καὶ ἐπεφυλάξαντο εἰς ἑαυτοὺς πολιτικὴν τινὰ ἐλευθερίαν συγχωροῦσαι αὐτοῖς νὰ συλλογίζωνται· ἡ ἐλευθερία αὕτη ἐγέννησε συζητήσεις ἀντιθέτων συμφερόντων καὶ ἐκ τούτων παρήχθη ἡ συζητήσις ἀρχῶν καὶ ἀξιομάτων πρὸς πειθῶν καὶ διαλλαγῆν. Ἐν ταῖς πόλεσιν, ἐν αἷς διαστῆλλονται τάξεις πολιτῶν, ὁ ἀνθρώπος γεννώμενος εὕρισκεται ὑποβεβλημένος ὑπὸ ἐν ἐπάγγελμα, ὑπὸ βίον ἡτοίμασμένον ἤδη, ἀφιέμενος οὕτως εἰς μόντονόν τι βέβημα καὶ ἀποκοιμώμενος ἢ ὄνειροπολῶν, ἀλλ' ἐν τῇ ταραχῇ Ἑλλάδι ἡ προσωπικὴ ἄμυνα ἦτον ἀείποτε ἀναγκαῖα, ἡ δὲ ἀνάγκη αὕτη παρήγαγεν ἀγῶνας, φῶτα καὶ πείραν· τὰ πνεύματα, κεντούμενα ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ἐγυμνάζοντο, ἀντιπαρετάσσοντο καὶ ἐπὶ τέλους ἐσκιεγράφησαν τὴν ἑλλογον ἐκείνην πολιτικὴν, ἧς ἐζήτει μὲν ν' ἀντισταθμίσῃ τὰ πράγματα διὰ τῶν ἀρχῶν, παρεσκευάζετο δὲ νὰ διατάξῃ πολιτεύματα, καὶ τέλος ἐνέπνευσε τὰ ἔργα τοῦ Αὐκούργου καὶ τοῦ Σόλωνος.

Ἐκ τούτου ἤρξατο τὸ ὀριστικὸν καὶ ἀνεξάρτητον ἐκεῖνο πνεῦμα, ὅπερ ἐγένεν ἴδιον τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὅπερ αὕτη συνεισέφερεν εἰς τὴν ἀνατροπὴν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Αὐτὸ τὸ πνεῦμα εἶναι ὁ δεσμός ὁ συνδίων ἡμᾶς μὲ τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα καὶ ἀναγκάζων νὰ ζητῶμεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ αὐτῆς ὅτι ἐσμέν. Ἐν τῷ Ὀμήρῳ λοιπὸν βλέπομεν γεννώμενον τὸ στοιχεῖον τοῦτο, βλέπομεν μάλιστα τὸν βαθμὸν εἰς ὃν μέχρι τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ προήχθη· διότι ἡ βουλευτικὴ εὐγλωττία, ἧς πρῶτη εἶχεν ἀνάγκην λογικῆς, θάλλει ἤδη ἐν αὐτῷ θαυμασίως ὠραία. Οἱ ὑπὸ τὸν δεσποτισμὸν τοῦ ἀσιατικοῦ ἄστεως λαοί, ἡ αἰεὶ εἰς τὸ πατριαρχικὸν σύστημα προσηλωμέναι φυλαί, εἰς τὸ πατριαρχικὸν σύστημα προσηλωμέναι φυλαί, ὀλίγα ἔχουσι νὰ συζητήσωσιν, οἱ λόγοι αὐτῶν περαιόλων, ἐρωτήσεων, διὰ τὴν αὐτὴν εἶναι ἡ στοιχειώδης κατάστασις παρ' αὐτοῖς· τοιαύτη εἶναι ἡ στοιχειώδης κατάστασις τῆς φυσικῆς λογικῆς· ἀπὸ δὲ ταύτης μέχρι τῶν ὁμιλιῶν τοῦ Ὀμήρου ἡ ἀπόστασις εἶναι μεγίστη. Ναὶ μὲν εὕρισκόμεν καὶ ἐν ταύταις τὴν ἀπλότητα τῶν παλαιῶν χρόνων, ἀλλὰ τὰ κενὰ μέρη εἶναι ὀλιγώτερα, ὁ νοῦς διατρέχει ἐκτενεστέρην σειράν, τὰ ἐπιχειρήματα μάλιστα εἶναι ἐνίοτε ἀρκετὰ πυκνὰ, μετ' ἐμπειρίας θέτονται ὅπου δεῖ οἱ λόγοι οἱ ἐπισύροντες τὴν ἐπισείκιαν, οἱ ἀποτελοῦντες τὴν πειθῶν ἢ διεγειρόντες τὰ πάθη. Ἐν ἐνὶ λόγῳ ὑπάρχει ἐν αὐταῖς τέχνη, ἡ τέχνη ἐκείνη ἣν ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ὁ Κυντικὸς ἐμελλον νὰ διατάξωσι μίαν ἡμέραν. Ἐπὶ τὴν ἐποψὴν ταύτην ἐκπληκτικὴ εἶναι ἡ θαυμασία ἐκείνη συνδιάλεξις ἐν τῷ ἐνάτῳ βιβλίῳ τῆς Ἰλιάδος μεταξὺ Αἰάντος, Ὀδυσσεῦς, Φοινίκης καὶ Ἀχιλλέως.

Οι λόγοι εκείνοι οι τόσο δραματικοί, τόσο αμύδι-οι εις την θέσιν και τον χαρακτήρα εκάστου των άγορευόντων, αποδεικνύουσι συνάμα την ρητορικήν δεινότητα, τής οποίας ουδέ ιδέαν ήθελεν έχει ο ποιητής αν δέν εζή εν τή τρικυμιάδι κοινωνία, όπου το κύμα τής ευρωπαϊκής ελευθερίας ανεנדότως επληττε τον ακίνητον τής Ασιατικής εξουσίας βράχον.

Μεγάλην λοιπόν και ριζικήν μεταπολίτευσιν επέφεραν ή εις το Ασιατικόν άστν εισαγωγή τής των Ιώνων ή Ελλήνων φυλής. Δέν ήτο δυνατόν να γένη ή μεταβολή επιπολαία και τφόντι το ανθρώπινον πνεύμα ήσθάνθη την επενέργειαν αυτής μέχρι των θρησκευτικών μυστηρίων. Η πολιτική δε ελευθερία, ή μάλλον ή πάλη, ήτοι ή πολιτική κριτική εγέννησε την φιλοσοφικήν κριτικήν και επειδή ή ποιήσις ήτο τότε ή μόνη των ύψηλοτέρων λογισμών εκφρασις, εύρίσκομεν την κριτικήν αυτήν εν τοις ποιήμασιν, όσον παράδοξον και αν φαίνεται τούτο εκ πρώτης όψεως.

Οι πολεμικοί άρχηγοί των Ελλήνων είχαν μεθ' έαυτών άοιδούς άκολουθούντας αυτούς εις τας μάχας και μαχομένους μάλιστα ουτοι, άλλοι Βάρδοι και Σκλάδοι, εκ φύσεως κεκμημένοι την τής ποιήσεως άρετήν, αίφινιδίως εμπνεόμενοι και θερμαινόμενοι υπό τής μάχης, είχαν αντικείμενον τής μούσης των τας άρχαίας ιστορίας των Ελλήνων. Υπήρχε δε και άλλη ποιήσις, ή ιερατική, ή πλήρης συμβόλων και αλληγοριών. Οι ιερείς διεσθαρμένοι και πεπτωκότες από τής πρώτης αυτών δυνάμεως, ίνα διατηρήσωσι μέρος τής δυνάμεως ταύτης, είχαν οικειοποιηθεί την επιστήμην και έδίδασκον αυτήν εις τον λαόν υπό ακατάληπτα σχήματα, των οποίων την έρμηνείαν επεφυλάσσαντο πάλιν αυτοί. Εκ των σχημάτων και συμβόλων τούτων εγεννήθη ή ειδωλολατρεία, πλάνη δημώδης προκύψασα εκ τής εκδοχής των συμβόλων ως άληθειών. Οι άοιδοί λοιπόν, ουδέν έννοούντες εκ τής ιερατικής ποιήσεως, εξέλαβον και αυτοί τά σύμβολα κατά γράμμα: όθεν τά παραστατικά δόγματός τινος σύμβολα έγιναν μύθοι, δηλ. ιστορίαί εξαίσιαι, αίτινες αλλοιούμεναι και πολυπλασιαζόμεναι ουδέν εσήμαινον πλέον ουδ' ήσαν παραδεκταί παρά τοις μάλλον πεφωτισμένοις. Τούτο κατέστρεψε την δύναμιν των έρμηνευτών και ένεθάρρυνε την μέχρις άκολασίας επί των θρησκευτικών πραγμάτων έρευναν. Ούτω λοιπόν εγεννήθη παρά τοις Έλλησιν ή κριτική, παρουσιαζόμενη το πρώτον υπό ποιητικόν κάλυμμα. Εύρίσκεται μάλιστα και μύθος τις, αν διετήρησε Διόδωρος ο Σικελιώτης, εξ ου δύναται να εξαγάγη τις την ιστορίαν τρόπον τινά τής καταστροφής των Ιερέων και τής ποιήσεως αυτών. Οι Ασιανοί ώνόμαζον Air ύμνον τινά ή ιερών έλεγείον, εν χρήσει παρ' αυτοίς, αν εισήγαγον εις την Ελλάδα συγχρόνως με το φοινικικόν αλφάβητον και την λατρείαν του Βάχχου. Ο μύθος επροσωποποίησε τον ύμνον τούτον, το Ασιατικόν άσμα τούτο, εις ποιητήν εμπνευσμένον υπό το όνομα Δίνου: ο Δίνος λοιπόν αυτός, είπον, έσχε μαθητήν τον Ηρακλέα, δηλ. την ιερατικήν ποιήσιν ήθέλησαν να μεταδώσωσιν εις την βάρβαρον και αν-

δρείαν φυλήν των πρώτων Ελλήνων. Άλλ' ο Ηρακλής ήτο δύσνους, δέν ένόει τά μαθήματα του διδασκάλου του, και επειδή ουτος τον εκτύπησεν, ο Ηρακλής, όργισθείς άντέτυφεν αυτόν διά τής λύρας και τον εζήπλωσε νεκρόν. Αυτή βέβαια είναι ή εικάν του κατακτητικού έθνους, ούτινος το πολεμιστήριον άσμα φονεύει την όποιαν δέν έννοει ιερατικήν ποιήσιν.

Υπήρχε λοιπόν ειδός τι επαναστάσεως των άοιδών κατά των ιερέων, τής κοσμικής ποιήσεως κατά τής ιερατικής: οι λαϊκοί μάλιστα αυτοί ποιηται εσπετερίσθησαν αντικείμενα τής ιεράς ποιήσεως, συνέθετον ύμνους, ους έψαλλον εις τους έθνικούς θεούς, επροσιμαζον εν ταις επικαις αυτών διηγήσεσι δι' επικλήσεως, όπως έθιζετο εις τους ύμνους, και ελεγον έαυτους εμπνευσμένους.

... Τι τ' αρ' αυ φρονείεις ερίκρον άοιδόν
τέρπειν, όπως οι νόος όρνυται; ου νό τι τ' άοιδοί
αίτιοι, αλλά ποθι Ζεύς αίτιος, όστε δίδωσιν
άνδράσιν άλφητήσιν, όπως έθέλησιν εκάστω. »

(Όδ. Α'. 346.)

Ούτως οι κοσμικοί ποιηται επέμβαινον και εις αυτήν την θρησκείαν και ώφεληθήσαν πολύ εκ ταύτης κατά το ύψος, τας λαμπράς θρησκευτικές και ήθικάς ιδέας και καθ' ό,τι υπήρχεν αξιόλογον εν τή των Ιερέων διδασκαλία. Άλλά συγχρόνως εκλαμβάνοντες την Σφίγγα κατά τας έαυτών ιδέας, καθαιρούντες τον συμβολικόν φλοιόν του Δίνου, μετεχειρίσθησαν λίαν ελευθέρως τον μύθον μεταποίησαντες αυτόν εις παραμύθια και μάλιστα εις κωμωδίαν. Εν τοις εις τον Όμηρον άποδιδόμενοις ύμνοις (οίτινες τουλάχιστον είναι άρχαιότατοι) φαίνεται εις ποίαν θέσιν έσφρασαν αυτόν. Οι εις Άφροδίτην και Έρμηϊν ύμνοι είναι άληθείς σάτυροι. Ο Έρμης ύμνείται ως εκ λίκνου τέλειος ήδη πανούργος, ή δε Άφροδίτη ως έταιρα άρεκατά άναιδής. Οι ύμνοι ουτοι είναι διηγήματα άφελή, έχοντα χάριν τόσω μάλλον επαγωγόν, καθ' όσον περιβάλλονται χαρακτήρα τινα ιερών και παρίστανται ένώπιον του βωμού ως λατρεία εμπαικτική, πλήρης είρωνικοθ θυμιάματος. Υπάρχει εν τοις ύμνοις τούτοις όλιγωτέρα ίσως ευθυμία αλλά λεπτοτέρα κωμικότης παρά την άριστοφάνειον υπάρχει βολταιρική τις κακεντρέχεια μετά πλειονος όμως φαντασίας. Έπειτα ο ειδήμων Άριστοτέλης βεβαιού τον θρησκευτικόν εξ ένός και κριτικόν άφ' έτέρου χαρακτήρα τής άρχαίας ποιήσεως, και παράγει αυτόν εξ άφορμής, ήτις κατά βάθος είναι ό,τι προείπομεν. Κατ' αυτόν ή σοβαρά ποιήσις εγεννήθη εκ των τούς θεούς έγκωμιαζουσών ωδών, ή δε σατυρική εκ των τελετών και άκόσμων έορτών τής ειδωλολατρείας. Γνωρίζομεν δε ότι ή άκοσμία αυτή επήγαγεν εκ τινων χονδροειδών συμβόλων, ών ειχεν άπολεσθή ή άρχική σημασία.

Άγνωθ άν λέγω νέον τι, πέποιθα όμως ότι λέγω άλήθειαν βεβαιών, ότι εν τοις Όμηρικοίς ποιήμασι πρόδηλος είναι ο διπλούς χαρακτήρ του πνεύματος των άρχαίων Ελλήνων, ευσθεών μεν προς το θεϊον, σατυρικών δε προς τους θεούς. Και ή μεν προς τή

θεϊον αν ευσθεΐα ανκμφισθητήτως καταδεικνυται εν Όμηρω τά πάντα εμφαίνουσιν εν αυτώ την τής Προνοίας ενεργείαν ή προσευχή, ή θυσία, οι καθαρμοί, τά μυστήρια των τάφων, όλα ταύτα τά παρ' ιστορίας παλαιότερα, εύρίσκονται εν αυτώ. Περί δε τής σατύρας κατά των θεών, ως προσώπων των δημιουργών μύθων, πρέπει βέβαια να αιτιώμεθα την εκ τής φιλολογικής θεωρίας και των εις την εποποιϊαν έφηρμοσμένων κανόνων άπασχόλησιν, αν δέν βλέπωμεν αυτήν, ή και κλείωμεν τους όφθαλμούς ίνα μη την ιδώμεν. Όπωςδήποτε όμως ο Όλυμπος του Όμήρου δέν είναι πραγματικώς ει μη εύρύχωρος σκηνή κωμωδίας, τής οποίας πρόσωπα είναι οι θεοί. Τούτο βλέπει τις έναργώς εις τας οικιακάς έριδας του Διός και τής Ηρας, εις τας μηχανοραφίας του Άρεως και τής Άφροδίτης και εις άλλα παρόμοια χωρία, αν ταύτα ήθελον άναγνωσθή άνευ προλήψεως ή μεταφρασθή ελευθέρως. Άλλ' οι ευρωπαίοι μεταφρασταί του Όμήρου αιωνίως διαστρέφουσι τά χωρία ταύτα ένασμενίζοντα εις το να υποκρίπτωσι παν ό,τι ανάγεται εις την κωμωδίαν, εξοβελίζουσι τας μη κατά την κρίσιν αυτών άρκετά ύψηλάς φράσεις, εξελείφουσι την ειρωνίαν, και έναντίον του κειμένου ένδύουσι τά Όλυμπιακά πρόσωπα με το άείποτε επίσημον ίμάτιον του εμφαντικου αυτών ύφους.

Άς αναφέρωμεν εν παραδείγμα. Το πρώτον άσμα τής Ιλιάδος τελειώνει με τοιαύτην κωμωδίαν: δύσκολον μεν να παρασταθ ή χάρις αυτής, διότι είναι το λεπτόν εκεινο κωμικόν του Μολλιέρου. όπου ο γέλωσ δέν χαράσσεται αλλά φαίνεται κρυπτόμενος υπό σοβαράν όψιν αν όμως αφαιρέσωμεν νοερώς τον θεϊκόν βαθμόν του Διός και τής Ηρας, ουδέ λέξιν άνάγκη να μεταβάλωμεν ίνα φανή θυμιάσιός τις διάλογος, αφελής, φυσικός και χαρακτηριστικός, μεταξύ άνδρός αυστηρού και εις τον γυναικειον ζυγόν ανυποτάκτου. και γυναικός πολυπράγμονος, απαιτητικής, όκληρής εις βαθμόν ώστε να απαιτώνται ένίοτε τινες των συζυγικών εκεινων κολάσεων των εν χρήσει παρ' τοις βαρβάροις έθνεσιν. Η Ηρα ειγς παρατηρήσει ότι ο Ζεύς έδέχθη εις συνέντευξιν την Θετιδα, και ένόησεν ότι πρόκειται περι εκδικήσεως του υπό του Άγαμέμνονος ύβρισθέντος Άχιλλέως. Τον πλησιάζει, ως λέγει ο ποιητής, με δηκτικούς λόγους, (κερτομοίσι εν έπέσει) « Παμπόνηρε, τίς πάλιν θεός σου συνωμίλησε μετά σου. Άγαπήσ πάντοτε. » όταν εγώ λείπω, να κήμνης μυστικά σχέδια και ποτέ σου άρ' έκυτο δέν μ' επανέρωτες τας βουλές σου. — Ηρα, άποκρίνεται ο Ζεύς, μη θαρρείς να μνησθής πάντοτε τους σκοπούς μου: δέν θέλεις το άξιωθή αν και ήσαι γυνή μου. Ό,τι άρμύζει να γνωρίζης, ουδεις, ουτε θεός ουτε άνθρωπος, θέλει το μάθει πριν σου: όσα όμως θέλω να βουλευθώ εγώ μόνος, περι αυτών μήτε να έρωτᾶς μήτε να εξετάζης. — Φοβερή Κρονίδη, λέγει ή Ηρα, τί είπες; εγώ προ καιρού ουτε σ' έρωτώ ουτε σ' εξετάζω: έχεις όλην την ευκαιρίαν να βουλεύεσαι, ό,τι θέλεις: τώρα όμως πολύ φοβούμαι μη σε άπατήσῃ

ή λευκοπρόσωπος Θετις, εκεινη ή θυγάτηρ του θαλασσιου γέροντος: διότι από την αυγήν εκάθητο πλησίον σου και επιάσες τά γόνάτά σου, και συ πιστεύω ότι προθύμως συνήνεσες να τιμήσης τον Άχιλλέα και ν' άφανίσης πολλούς Άχαιοούς παρ' τά πλοιά των. — Ανυπόφορος γυνή! ειπε τότε ο Νερεληγερέτης, μαντεύεις πάντοτε, τίποτε δέν σε λαμβάνει: άλλ' όμως τίποτε πάλιν δέν θέλεις κατατορώσει με τούτο: μόνον θέλω περισσότερο σε άποστραφή και θέλεις το μετανοήσει. Αν τά πράγματα γενώσιν ως λέγεις, τοιαύτη πρέπει να ήναι ή έπιθυμία μου. Άλλά κήθησον και σιωπά και ύπάκουε: μήπως δέν σε χρησιμώσωσιν όσοι θεοί είναι εις τον Όλυμπον όταν σηκώσω την χειρά μου. » Μετά τοιαύτην άπειλην έπρεπε βέβαια και άκουσα να σιωπήσῃ: οι δε θεοί ουτω καταφρονηθέντες παρ' του ήγεμόνος των δυσηρησθηθησαν ώσαύτως. Λαμβάνει τότε τον λόγον εν άλλο πρόσωπον, ο Ηραϊστος, ο άρχαίος φθά τής βιομηχανου Αιγυόου, όστις εν Όμηρω είναι άγαθόν και άπλούν πρόσωπον, τεχνίτης επιτήδειος, άληθής οικουόρης, γελοός, όλίγον ένώπιον των μεγάλων, αλλά καλής καρδίας, συμβιβαστικός και φίλος τής ήσυχίας. « Ω, κακά και ανυπόφορα, λέγει εις την Ηραν, είναι αυτά: να λογομαχῆτε πάντοτε δια τους ανθρώπους, και να μάς φέρετε άνω κάτω το συμπόσιον: δέν υπάρχει πλέον ευχαρίστησις εις την τράπεζάν μας: το πράγμα υπάγει εις το χειρότερον. Άλλ' εγώ παρακαλώ την μητέρα μου, αν και το αισθάνεται και αυτή, να φέρηται πολιτικώτερον προς τον πατέρα Δία, δια να μη συγχίζηται ο πατήρ και μάς ταράττη το δείπνον: διότι αν ο άστροποητής αυτός θελήσῃ να την κρημίσῃ από τον ουρανόν, το κήμνει, είναι πολύ δυνατώτερος: αλλά συ περιποιού αυτόν με μαλακούς λόγους, και αυτός επείτα θέλει εϊσθαι καλός δι' όλους ήμάς. » Καί ταύτα ειπών άνεπήδησεν ο άγαθός Ηραϊστος και έγγερίζει εις την μητέρα του το ποτήριον λέγων: « Ίπομονή μητέρ μου, υπόφερε όσον και αν ήσαι λυπημένη: μήπως εγώ, όστις σ' αγαπώ, σε ιδω με τους όφθαλμούς μου να δέρεσαι: τότε μ' όλην την λύπην μου δέν θέλω δυνηθῆ να σε βοηθήσω, διότι φοβερόν είναι να εναντιωθῆ τις εις τον Όλύμπιον: άλλην μίαν φορᾶν θελήσκοντα να σε βοηθήσω, με ήρπασεν από τον πόδα και μ' έρριψεν από τον ουρανόν: όλην δε την ήμέραν εκυλιόμην και το έσπερας μόλις επείσα χωρίς πνοήν εις την Αήμον, όπου μ' εσθήκωσαν οι κάτοικοι του τόπου. » Η άπλή ευγλωττία του Ηραϊστου έτελεσεφόρησεν ή Ηρα έμειδίσει και έλαβε το ποτήριον από τής χειρός του: ο δε εκέρασεν έπειτα όλους τους θεούς, και άσθεστος γέλωσ ήγέσθη μεταξύ των Μακάρων ως ιδον τον Ηραϊστον να διατρέχη χωλαίνων τά δώματα. Άδύνατον να παραστήσῃ τις την εν τή σκηνή ταύτη χάριν προσεγγίζων όμως όσον ένεστιν εις την έννοιαν αυτής βλέπει ότι είναι καθαρά κωμωδία. Άλλ' αι σκηναι αύται δέν ένόηθησαν υπό των Ευρωπαίων μεταφραστών, οιτινες έδωκαν εις αυτάς 2.

χρώμα ξένον, ανάρμοστον ὕψος καὶ μεγαλοπρέπειάν τινα, οὕτε ὑπάρχουσαν ἐν τῷ κειμένῳ οὕτε προσήκουσαν· διότι κωμικῆς οὐσίας τῆς βίας εἴς ἐπρεπε καὶ τὸ ὕψος νὰ ἦναι οἰκιακὸν καὶ ἀφιλέε. Οὕτως οἱ χυδαῖοι καὶ τετριμμένοι σχεδὸν λόγοι τοῦ Ἡφαιστοῦ ἀχθόμενου διὰ τὰ δυσάρεστα ἐκεῖνα πράγματα, μὴ θέλοντος νὰ ταραχθῆ ἢ χώνευσις του καὶ ἐλέγχοντος τοὺς γονεῖς του διὰ τὴν ταραχὴν καὶ τὰς λογομαχίας των, μετεφράσθησαν ὑπὸ τοῦ Bitaubé διὰ πομπῶδους ῥητορείας. Ὁ Ὀμηρος λέγει ὅτι ὁ Ζεὺς ἐβρίψε τὸν Ἡφαιστον ποδὸς τεταγῶν, ὁ δὲ Bitaubé ἐρυθριῶν ὑπὲρ τοῦ πτωχοῦ θεοῦ, ἀφῆρεσε τὴν φράσιν ταύτην, ἣτις παριστάνει τὸ σατυρικὸν μέρος τῆς ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου διατηρηθείσης παραδόσεως. Οὐχ ἦττον δὲ καὶ ἡ Dacier ἐσκανδαλίσθη διὰ τὸν ἄσβεστον γέλωτα, καὶ βεβαίως καὶ αὐτὴ ὅτι ὁ Ζεὺς δὲν ἐγέλα, ἢ δὲ Ἡρα ἐμειδία μόνον, εἰς μόνους δὲ τοὺς ὑποδεδεστέρους θεοὺς ἦτο συγγνωστὴ ἢ ἀπρέπεια αὐτῆ. Ἀς τὸ εἴπωμεν λοιπὸν τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς Ἰλιάδος καὶ τῆς Ὀδυσσεΐας θέλει μείνει ἀκατάληπτον εἰς τὸν μὴ βλέποντα, πλησίον τῆς ἀνθρωπίνης τραγωδίας, τὴν κωμωδίαν τῶν θεῶν, καὶ βαθεῖάν τινα εἰρωνείαν, γέλωτα ψυχικὸν διὰ τοῦ ὁποῦ ἢ ἐν σπαργάνοις φιλοσοφία, παίζουσα ἀκόμη μὲ τῆς φαντασίας τὰ ἄνθη, διεμαρτύρητο ἤδη κατὰ τῆς πολυθείας.

Τοσοῦτον δὲ λόγου ἄξιον μοι φαίνεται τοῦτο, ὥστε θέλω ἐνδιατρίψαι ἀναφίρων καὶ ἕτερον παράδειγμα, ἐν ᾧ ἡ τῶν θεῶν κωμωδία ἐκτυλίσσεται μὲ παραδόξον τινα καὶ μεγαλοπρεπῆ χαρακτῆρα. Εἶναι δὲ ὁ λόγος περὶ τῆς μεγάλης τῶν θεῶν μάχης ἐν τῷ Γ. καὶ Φ. τῆς Ἰλιάδος. Ἀπαντες μετὰ τοῦ Δογγίνου ἐθαύμασαν τὸ ὑψηλὸν τῆς περιγραφῆς ταύτης, ἀλλ' ἐσημείωσαν ὡσαύτως ὅτι ταχέως ἐκπίπτει εἰς παραδοξολογίαν καὶ κωμωδισίαν· διατί; διότι δὲν ἐνόησαν τὸ κριτικὸν πνεῦμα τοῦ Ὀμήρου. Ἄν ὅμως θεωρήσωσιν αὐτὴν ὑπ' ἄλλην ὄψιν παρὰ τοὺς γραμματικούς, ἂν, ὅπερ ἐστὶν εὐκόλον, συναίνεωσι νὰ νοήσωσι τὴν ἐπικὴν ταύτην καὶ γιγαντώδη κωμωδίαν, το κράμα ἐκεῖνο τοῦ ἐμπαικτικοῦ καὶ τοῦ ἐνθουσιώδους, τὸν πλήρη μεγαλονοίας καὶ εὐφυΐας οἶστον, ὅστις ἐν μέσῳ τῆς ποιητικῆς καταγίδος ἐξέρπει νὰ ῥίπτῃ σαρκαστικά τινα βέλη καὶ ν' ἀρτύῃ δι' εἰρωνείας τὰ λαμπρότερα τῆς φαντασίας ἐδέσματα, θέλουσιν εὖρει θέλητρον νέον, θέλητρον ἀθάνατον, διότι θέλουσιν ἀνακαλύψει ὀλόκληρον φιλοσοφίαν ὑπὸ τὸν ἐπικὸν πέπλον γεννωμένην.

Ἐν πρώτοις τὸ δρᾶμα ἀνοίγεται διὰ τρομερωτάτου θεάματος· τὸ πᾶν συγκινεῖται ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς, διότι θεοὶ καταβαίνουσιν εἰς τὴν μάχην. Ἡ κρατερὰ καὶ λαοσσός Ἡρα ἐγείρεται· ἡ Ἀθηνᾶ ἰσταμένη ὅτι μὲν παρὰ τὰ φρον ὀρυκτὸν, ἄλλοτε δ' ἐπ' ἀγκύων ἐριδοῦσαν, παροτρύνει εἰς πόλεμον ὁ Ἄρης ὡσαύτως ἀπὸ τοῦ μέρους τῶν Τρώων παρακαλεῖται ὅτι μὲν ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως ἰστάμενος, ὅτι δὲ παρὰ τὸν Σιμόντα ποταμὸν ὁ πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε βροντᾶ ὑψόθεν τὸν κερκυνόν· ὁ Ποσειδὼν τεινάζσει τὴν γῆν κατασείων τὰ ὄρη· ὑπὸ δὲ τούτων ὁ Αἰδωνεύς δαίσιος ἀναπηδᾷ ἐκ τοῦ θρόνου καὶ φωνάζει μὴ ὁ Πο-

σειδὼν διαρῖξῃ τὴν γῆν καὶ φανῆ ἢ σμερδαλέα τῶν νεκρῶν κατοικία. Παρὰ δὲ τοῖς θνητοῖς ἢ σκηνὴ λαμβάνει οὐχ ἦττον φοβεράν ὄψιν· ὁ Ἀχιλλεύς φέρει τὸν τρόμον πανταχοῦ

«Ὡς δ' ἀνκαμαίμει βῆθε ἄγκυα θεοπιδαῖος πῦρ
 • οὐρεος ἀζαλέιο, βάθει δὲ καίεται ὕλη,
 • πάντη τε κλονέων ἀνεμος ἐλόγα εἰλυφάζει·
 • ὡς ὄγε πάντη θύνη σὺν ἔγχει, δαίμονι ἴσος,
 • κτεινομένους ἐφέπων, ῥέει δ' αἵματι γαῖα μέλαινα.
 • Ὡς δ' ὅτε τις ζεύξῃ βῆας ἄρσενας εὐρυμετώπους,
 • τριβήμεναι κρή λευκὸν εὐτροχάλῳ ἐν ἄλωϊ,
 • ῥέμμα τε λίπτ' ἐγένοντο βεῶν ὑπὸ πόσσ' ἐριμύκων.
 • Ὡς ὑπ' Ἀχιλλῆος μεγαθύμου μώνυχος ἵπποι
 • στείδον ὁμοῦ νέκυάς τε καὶ ἀσπίδας αἵματι δ' ἄζων
 • νέρθεν ἅπας πεπάλαντο, καὶ ἀντιγες αἰ περὶ δίφρον,
 • ἄς ἄρ' ἄρ' ἵππεων ὀπλέων ραθαμίγγες ἔβαλλον,
 • ἄς τ' ἀπ' ἐπισσώτρων ὁ δὲ ἴστο κῦδος ἄρῆσθαι
 • Πηλεΐδης, λύθρη δὲ παλάσσο χεῖρας ἀάπτους.»

Ἄλλὰ βαθμηδὸν ὁ ποιητὴς ἱλαρῶναι τὸ ὕψος αἰ εἰκόνας ἀποδίδουσι παραδόξοι εἰ καὶ μεγαλοπρεπεῖς πάντοτε, καὶ αἰσθάνεται τις ὅτι καταβαίνει τὴν τρόπον τινὰ ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ ἐνθουσιασμοῦ εἰς φανταστικὰ ἢ καὶ ἀλλοκότους χώρας. Ὁ Σκάμανδρος, μὴ δυνάμενος πλέον ν' ἀκολουθήσῃ τὸν ῥοῦν αὐτοῦ, παρακαλεῖ τὸν Ἀχιλλεῖα νὰ μὴ τὸν φράσῃ περισσοτέρον μὲ νεκρούς· ὁ μαχητὴς νεανίας ἀδιαφορεῖ εἰς τὴν παράκλησιν ταύτην· τότε ὁ ποταμὸς ἐξογκοῦται, ἐξέρχεται τῆς κοίτης αὐτοῦ, καὶ ἤθελε πνίξει τὸν Ἀχιλλεῖα ἂν ὁ Ἡφαιστος δὲν ἀντέταττε τὸ πῦρ αὐτοῦ κατὰ τῶν κυμάτων ἐκεῖνου· τὰ ὕδατα ἐκχειρίζουσι, τὸ πῦρ ἀναβράζει αὐτὰ, τὰ ἐξατμίζει καὶ τὰ διασκεδάσει. Δὲν εἰμειθα ἤδη εἰς τὰς σκηνὰς ὡς ἔγγιστα τοῦ Ἀριόστο; Ἄλλὰ καταβαίνομεν ἀκόμη ἡ Ἀθηνᾶ πληγείσα ὑπὸ τῆς λόγῃς τοῦ Ἄρεως ἀπαντᾷ ῥίπτουσα κατ' αὐτοῦ τραχὺν μέγαν λίθον, ὅστις ἐχρησίμειεν ὡς ὄρος ἀγρῶν, καὶ τὸν κτυπᾷ εἰς τὸν αὐχένα· αὐτὸς πίπτει ἐπὶ δ' ἐπέσχε πέλεθρα πεσῶν καὶ ἡ Παλλὰς γελᾷ· ἡ δὲ Ἀφροδίτη ἰδοῦσα πίπτοντα τὸν ἐραστὴν αὐτῆς, τείνει τὴν χεῖρα νὰ τὸν ἀναστήσῃ· ἀλλ' ἡ Ἀθηνᾶ κτυπᾷ αὐτὴν εἰς τὸ στῆθος μὲ τὴν παχείαν χεῖρά της καὶ τὴν ἐξαπλοῖ πλησίον τοῦ ἐραστοῦ της. Εἰς ἄλλο μέρος ἡ Ἡρα συμπλέκεται μὲ τὴν Ἄρτεμιν, αὐθάδης Σκύλλα, λέγει ἡ πρώτη, τολμᾷς νὰ σταθῆς ἐμπρός μου; Ὁ Ζεὺς σὲ ἔθεσεν ὡς λέκιον νὰ μεταξὺ τῶν γυναικῶν· ὕπαγε νὰ φονεύς θηρία εἰς τὰ ὄρη ἀντὶ νὰ μάχεσαι ἐδῶ μὲ ἀνωτέρους σου· ἀλλ' ἂν θέλῃς νὰ δοκιμάσῃς, ἤμπορῶ νὰ σὲ μάθω πόσον εἶμαι ἰσχυροτέρα σου. Ἡ ταῦτα δὲ εἰπούσα δράσει μὲ τὴν ἀριστερὰν αὐτῆς τὰς δύο χεῖρας τῆς Ἀρτέμιδος, καὶ μὲ τὴν δεξιὰν τῆς ἀφαιρεῖ τὰ τόξα ἀπὸ τῶν ὤμων, καὶ γελῶσα κτυπᾷ εἰς τὰ ὄρη τὴν δυστυχεῖν νῆαν, ἣτις ἐντραπαλιζομένη ἀποσπᾶται τέλος καὶ φεύγει διακρούουσα. Ὁ δὲ Ἑρμῆς, φύσει ὀλίγον ὦν μάχιμος, ὠφελεῖται τῆς περιστάσεως ἵνα διαφύγῃ διὰ τινος βωμολογίας· πλησιάζει τὴν μητέρα τῆς Ἀρτέμιδος, ὑπὲρ τῶν Τρώων μαχομένην καὶ τιτύτην, καὶ ἀντὶ νὰ συμμερισθῇ τὴν μητρικὴν αὐτῆς λύπην, α Ἀητοῖ, τῆ λέγει μὲ ἀνανδρὸν πονηρίαν, δὲν συμφέρει, βλέπω, νὰ συμπλέκηται

ΤΑΥΡΟΜΑΧΙΑΙ.

• τις μὲ τὰς γυναῖκας τοῦ Διός· ἐγὼ ἀποσύρομαι· ὕπαγε καὶ καυχῆθητι εἰς ὄλους τοὺς θεοὺς ὅτι μὲ ἐνίκησες.»

Δὲν δύναται βεβαίως νὰ καυχῆθῃ τις ὅτι δύναται ν' ἀντιληφθῆ ὄλων τῶν λεπτοτήτων κωμωδίας ποιηθείσης εἰς καιροὺς τόσον διαφόρους καὶ ἀπέχοντας τῶν καθ' ἡμᾶς· διότι ἴδιον τῆς κωμωδίας εἶναι νὰ ὑπαινίττεται συγχρόνους περιστάσεις, ἃς ἀδύνατον νὰ ἐξηγήσῃ τις ἐντελῶς, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ λεπτομερῶς τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων συντέθη. Πᾶσα πόλις, πᾶσα χώρα εἶχε κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἰδιαιτέραν αὐτῆς λατρείαν, ἴδιον προστάτην καὶ πολιούχον θεόν. Πιθανὸν λοιπὸν ὅτι τὰ γελοῖα ταῦτα προσωπεῖα, μὲ τὰ ὁποῖα ἐνδύει τὸν δαίνα καὶ δαίνα θεὸν ἢ κωμωδία, πηγάζουσιν ἐκ τῶν κατὰ χώραν ἀντιζηλιῶν· ἴσως πᾶσα πόλις διεκωμῶδει οὕτω τὴν ἀντίζηλον αὐτῆ πόλιν προσωποποιούσα αὐτὴν εἰς τὸν πολιούχον θεόν της. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ἱερατικὰ τάγματα ἀντιφερόμενα διέσπυρον ἀλλήλα, οἱ ἀοιδοὶ εἰρηκαν, φαίνεται, εὐχαρίστησιν συλλέγοντες τὰ σκόμματα ταῦτα καὶ ἀπευθύνοντες αὐτὰ καθ' ὄλου συνάμα τοῦ ἱερατείου. Ἀναλόγους πρὸς ταύτην περιστάσεις δύναται νὰ εὐρη τις καὶ ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἱστορίᾳ· ἀλλὰ τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἡ τῶν θεῶν κωμωδία φαίνεται καθαρὰ ἐν Ὀμήρῳ. Ἀδύνατον μὴ παραδεχόμενος αὐτὴν τὴν νὰ ἐξηγήσῃ τις τόσα ἀνάρμοστος μέρη. Ἄν δὲν ὑπάρχῃ σάτυρα, ὑπάρχει λοιπὸν τετριμμένον τι, ἀναίδες, ἄστοπον μάστιχα, χαρακτῆρες ἀσυμμετρίστοι πρὸς τὴν τοσοῦτον κανονικὴν αἰσθησὶν καὶ κρίσιν, πρὸς τὴν τοσοῦτον ἐλευθέραν καὶ εὐγενῆ φορὰν καὶ τὴν ἐνότητα τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ χαρακτῆρος, ἢν διὰ τοῦ νοῦς καὶ τῆς καρδίας διορῶμεν εἰς τὰς δύο μεγάλας Ἑλληνικὰς ἐποποιίας. Οὕτω λοιπὸν ὁ Ὀμηρος, πλήρεις πίστεως πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς θρησκείας δόγμα, παίζει μὲ τὰ σύμβολα μεταπεσόντα εἰς δημώδεις δεισιδαιμονίας. Δύναται νὰ φαντασθῇ τις αὐτὸν γελῶντα ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς μεταλοφίας του δι' ὅλα τὰ εἰδῶλα ἐκεῖνα ἅτινα παρίστησιν ὁμιλοῦντα καὶ ἐνεργοῦντα, ὡς ὁ Ζεὺς, ἢν αὐτὸς παριστάνει ἐκ καρδίας γελῶντα κρυφίως, ὅταν βλέπῃ τοὺς θεοὺς διαπληκτιζομένους πρὸς ἀλλήλους. Εἶχε λοιπὸν ἐξουθενισθῆ τότε ἡ ἱερατικὴ διδασκαλία καὶ ἡ μυστηριώδης ἐπιστήμη· διότι ὅταν τολμήσωσιν οἱ ἀνθρωποὶ νὰ παρωδῶσι τὰ ἐπιβεβλημένα αὐτοῖς αἰνιγματώδη σύμβολα, τότε ἐξάπαντος πρέπει νὰ λαλήσῃ τις γλώσσαν ἀπλῆν, λογικὴν καὶ τοῖς πᾶσι καταληπτὴν. Ἐκτοτε λοιπὸν ἔειπε τὸ λογικὸν εἰς τὸ ν' ἀναπτυχθῆ, διασαφισθῆ καὶ κατασταθῆ προσιτὸν εἰς ὄλους. Αὕτη δὲ ἦτο καιρὶα προσβολὴ κατὰ τοῦ ἀρχαίου τάγματος· καὶ ἀποφασιστικὸς δρόμος πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς παγκοσμίου ἀδελφότητος, τῆς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἰσότητος καὶ τοῦ εἰς τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας δικαιοῦματος ὄλων.

(Ἐπιτελεῖται συνέχεια.)

Αἱ ταυρομαχίαι, λείψανα τῶν ἀρχαίων ῥωμαϊκῶν ἀγῶνων, τελειοποιήθησαν ἐν Ἰσπανίᾳ, κατέστησαν τὸ κυριώτερον τῶν θεαμάτων ἅτινα τέρπουσι σήμεραν τοὺς φιλοθεάμονας κατοίκους τοῦ βασιλείου ἐκεῖνου. Πολλοὶ, περιγράφαντες αὐτὰς ἐν Εὐρώπῃ, τὰς παρέστησαν ὡς παιδιὰς θηριώδεις, ἀξίας καρδιῶν αἰμοχαρῶν· ἄλλοι δὲ ἐξ ἐναντίας δυσχυρίσθησαν ὅτι ὁ ἀγὼν εἶναι εὐγενὴς καὶ ἥρωϊκός, ἀποδεικνύων τὴν ὑπεροχὴν τῆς γενναιότητος ἐπὶ τῆς κτηνώδους ἰσχύος, καὶ τοῦ πνεύματος ἐπὶ τῆς ὕλης. Ἄλλ' ὅπως καὶ ἂν θεωρήσωμεν τὴν πάλιν ταύτην, καθ' ἣν ὁ ἀσθενέστερος τῶν ἀθλητῶν καταβάλλει σχεδὸν πάντοτε τὸν ἰσχυρότερον ἀντίπαλόν του διὰ τῆς ἀταραξίας, τῆς συνέσεως, καὶ τῆς ἀληθοῦς ἐκτιμήσεως τοῦ κινδύνου, εἶναι βέβαιον ὅτι διεγείρει εἰς τὰς ψυχὰς τῶν θεατῶν αἰσθημὰ ὑπερηφανίας πολλὴν διάφορον τῶν θεατρικῶν συγκινήσεων· τὸ αἰσθημὰ τοῦτο εἶναι ἀνδρικόν, γενναῖον, εὐγενέστερον τῆς ἀσκόπου μελαγχολίας καὶ τῶν υπερμέτρων ἐπιθυμιῶν τὰς ὁποίας ἐμπνέουσιν εἰς ἡμᾶς αἱ ἐπὶ τῆς σκηνῆς παραστάσεις, ἀποκαλύπτουσαι νέον τινὰ κόσμον εἰς ἃν δὲν πρέπει πώποτε νὰ εἰσελθῶμεν. Ὅταν ταυρομάχος τις, καταφέρων ἐπιτηδεῖως καὶ ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ πληγὴν εἰς ταύρον, χειροκροτεῖται ὑπὸ μυριάδων χειρῶν, τίς δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ ἦτο ἀντ' αὐτοῦ; Τίς δὲν βλέπει ὅτι ὁ ταυρομάχος ἐκεῖνος εἶναι ἀληθὴς ἥρωϊς, διακυβεύων τὴν ζωὴν αὐτοῦ ἀπαρράλλακτως ὡς ὁ ζῆτων νὰ κατακτήσῃ θρόνον;

Ἄλλ' εἶναι βέβαιον ὅτι οἱ ταυρομάχοι δὲν κινδυνεύουσιν ὅσον νομίζομεν· διότι, αὐτοὶ μὲν ἐξασκοῦνται νηπιόθεν, τὰ δὲ τραγικὰ συμβεβηκότα εἶναι σπανιώτατα· μόλις κατ' ἔτος ἀκούονται εἰς ἡ δύο θάνατοι καθ' ὅλην τὴν Ἰσπανίαν, καὶ δεκά ἢ δώδεκα τραύματα σπουδαία. καὶ μὲν τὰ συμβεβηκότα ταῦτα δὲν εἶναι ὀλίγα· ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμεν ὅτι αἱ ταυρομαχίαι διαρκοῦσιν ἐξ ἡμέρας, εἰς πολὺν χρόνον, εἰς ἡμέρας ἑβδομάδας.

Φερδινάνδος ὁ Ζ' μέγας θιασώτης τῶν ταυρομαχιῶν, συνέστησεν εἰς Ἰσπανίαν (Seville) σχολεῖα ταυρομαχίας, ὅπου οἱ μαθηταὶ ἐδιδάσκοντο δαπάνῃ τοῦ δημοσίου νὰ φονεύωσι ταύρους κατὰ τοὺς κανόνες τῆς τέχνης, καὶ διὰ παντοίας, οὕτως εἰπεῖν, ἐπιδειξιοτήτος. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν γυμνάζονταν παρατασσόμενοι πρὸς ταύρους ἐκ χάρτου· ἔπειτα δὲ, ἀφοῦ συνεβίβασιν νὰ καταφέρωσιν ἐπιτηδεῖως πληγὰς ὅπισθεν τῶν κεράτων, μεταξὺ τῶν δύο ὤμων διὰ ν' ἀγωνισθῶσι μετὰ νέων ταύρων ἐχόντων δύο ἢ τριῶν ἐτῶν ἡλικίαν. Αἱ μετὰ μεγάλων ταύρων μάχαι δὲν συγκροτοῦνται εἰμὴ ἀφοῦ ἐξασκηθῶσι καλῶς εἰς τὰ προκαταρκτικὰ ταῦτα γυμνάσια· οἱ διδάσκαλοι ἰστάμενοι τότε παρὰ τοὺς μαθητὰς φυλάττουσιν αὐτοὺς ἀπὸ τῶν κινδύνων.

Ὁ μέγας ταυρομάχος Μόντες ἐγράψε πραγματεῖαν

ολόκληρον περί ταυρομαχιῶν. Ἐν αὐτῇ ἐξετάζει ὁ ποίας ιδιότητος πρέπει νὰ ἔχη ὁ ταυρομάχος, πῶς νὰ γνωρίζῃ τοὺς ταύρους, καὶ πῶς νὰ παλαίῃ πρὸς αὐτούς. Οἱ ταῦροι, ὡς λέγει, ἔχουσι διάφορον χαρακτῆρα, καὶ διαφόρως φέρονται εἰς τὸ στάδιον· ὁ δὲ γεγυμνασμένος ταυρομάχος διακρίνει ἐκ πρώτης ὀψείως ἐὰν ὁ ταῦρος εἴναι βαρὺς ἢ ἐλαφρὸς, ἀπαρακάλυπτος ἢ ὑπουλος, μύωψ ἢ ὀξυδερκής.

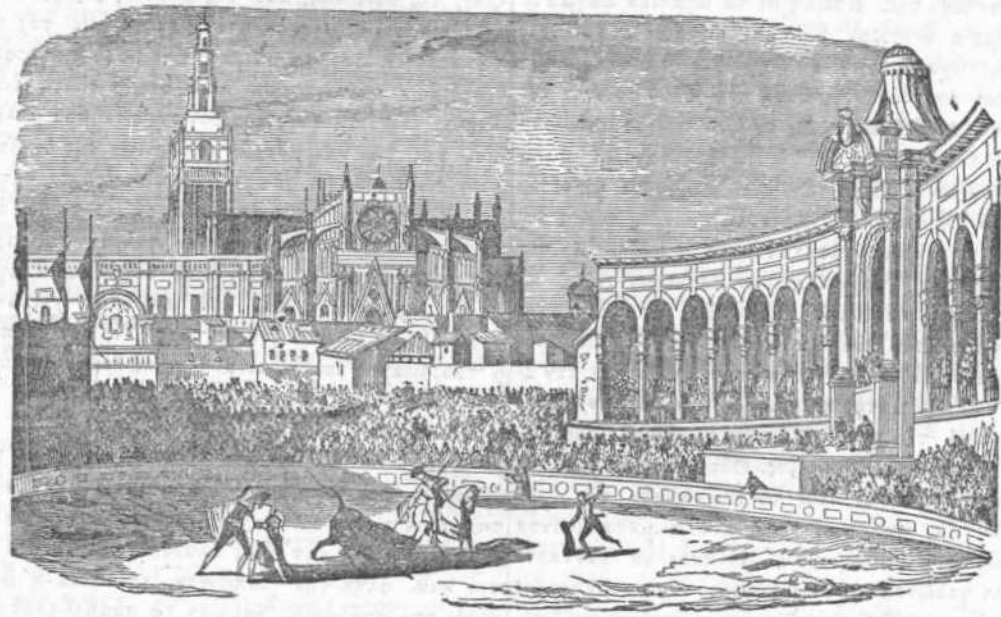
Οὐσιωδέστατον εἶναι τὸ νὰ μὴ ἐφάνησαν ἄλλοτε οἱ ταῦροι εἰς τὸ στάδιον διότι, ἔχοντες πείραν, καθίστανται λίαν ἐπικίνδυνον.

Οἱ ταῦροι θεωροῦνται κατάλληλοι εἰς μάχην, ὅταν ἔχωσι τεσσάρων ἢ πέντε ἐτῶν ἡλικίαν, καὶ ἀνεστράφησαν μακρὰν πόλειον καὶ χωρίων, εἰς μέρη ἐρημαίου ὅπου διατηροῦσι τὴν ἀγρίαν αὐτῶν φύσιν. Πρέπει προσέτι νὰ ἔχωσι ποδας ἰσχνούς, ὠμούς πλατεῖς, ὑ-

πὸ δρύφρακτον. Εἰς τὰ εὐρύχωρα ὁμοῦ στάδια, ὁ ταυρομάχος μακρύνεται εὐκόλως, οὐδὲ τρέχει κίνδυνον διότι ὁ ταῦρος, ὀρμών ἐκ πρώτης ἀφειρησίας ἀκάθεκτος, ἀπαυδεῖ μετ' ὀλίγον. Εὐκόλως ἐννοεῖ τις τὴν ἐκτασιν τῶν σταδίων τῆς Μαδρίτης, τῆς Ἰσπανίας καὶ ἄλλων τινῶν πόλεων, ἐὰν εἰπωμεν ὅτι χωροῦσι δέκα καὶ δώδεκα χιλιάδες ἀνθρώπων.

Οἱ ταυρομάχοι διαίρουσιν εἰς πολλὰς κατηγορίας, ἕκαστος δὲ ἔχει ἴδιον καθῆκον.

Ὁ λογχοφόρος, (picador) ἀναβαίνει ἵππον καὶ κρατῶν λόγχην μακρὰν, πλήττουσιν μὲν, μὴ φονεύουσιν ὁμοῦ τὸν ταῦρον, ἐκτίθεται εἰς τὴν πρώτην ἐφοδὸν τοῦ ζώου· ἀνάγκη δὲ νὰ εἴναι ἐξησκημένος περὶ τὸ ἵππευεῖν, καὶ ἀθλητικὸς τὸ σῶμα. Πολλάκις ὁ ἵππος αὐτοῦ, τραυματιζόμενος ὑπὸ τοῦ ταύρου, κατακυλιέται ὑπιός· ἀλλὰ τότε ὁ ἐπιτήδειος ἀναβά-

Ταυρομαχίαι.

ποδερίδα ἀνεπτυγμένην καὶ κέρατα μακρὰ. Διὰ τὰ τοὺς ἐρεθίσματα δὲ ἔτι μάλλον πρὸ τῆς πάλης, τοὺς πλήττουσι διὰ κέντρων, καὶ, τρίβοντες αὐτοὺς διὰ νιτρικοῦ ὀξέος, τοὺς ἐξητριῶσιν εἰς ἄκρον.

Κατὰ τὰς ἐν Μαδρίτῃ ταυρομαχίας ὅλοι οἱ ταῦροι φονεύονται εἰς πολλὰς ὁμοῦ ἐπαρχίας δὲν ὑπάρχει ἡ αὐστηρότης αὐτῆ. Διὰ τοῦτο τὰ προγράμματα δίδουσι τὴν ἀγγελίαν ὅτι ἐκ τῶν ἐξ, φέρ' εἰπεῖν, ταύρων, οἵτινες θὰ παρουσιασθῶσιν εἰς τὴν παλαιστράν, θὰ φονευθῶσιν οἱ δύο.

Τὰ στάδια τῶν ταυρομαχιῶν κατασκευάζονται μέγιστα· ἄλλως κινδυνεύουσιν οἱ μαχόμενοι. Τὸ τῶν Γαδεϊρών, ἂν καὶ εἴναι ἐκ τῶν εὐρυχωροτέρων τῆς Ἰσπανίας, θεωρεῖται ὡς λίαν ἐπικίνδυνον καὶ ὑπὸ τῶν πλέον ἀτρομῆτων ταυρομάχων. Ἐὰν οἱ ταῦροι εἴναι ἐλαφροὶ ἢ ὀκώποδες, ὁ ταυρομάχος πρέπει, διὰ τὴν ἀπορεύῃ τὰς προσβολὰς, νὰ μὴ μακρύνεται ἀπὸ

τῆς φροντίζει νὰ καλυφθῇ ὡς δι' ἀπίδος ὑπὸ τοῦ σώματος αὐτοῦ. Ὁ λογχοφόρος ὀφείλει νὰ πλήττῃ τὸν ταῦρον εἰς τὴν ἀριστερὰν πλάτην, καὶ οὐχὶ ἄλλου· ἐὰν δὲ εἴναι ἐπιτήδειος καταφέρει ὄλας τὰς πληγὰς εἰς τὸ αὐτὸ μέρος.

Ὁ μανδυοφόρος (capeador ἢ chulo) εἶναι νέος, ταχύπους καὶ ἐλαφρὸς. Τὸ μόνον ὄπλον αὐτοῦ εἶναι μανδύας ἐκ λεπτοῦ ὑφάσματος στιλπνός, χρώματος εὐανθοῦς, ὥστε νὰ ἐλκύῃ τὴν προσοχὴν τοῦ ταύρου.

Ὅταν ὁ λογχοφόρος κινδυνεύῃ νὰ πληγωθῇ, ἢ ὅταν θεωρῆται ἀναγκαῖον νὰ μεταβάλλῃ θέσιν ὁ ταῦρος, ὁ μανδυοφόρος, τρέχων ἐμπροσθεν αὐτοῦ, τείνει τὰς χεῖρας καὶ σείων τὸν μανδύαν, σύρει πρὸς ἑαυτὸν τὸν ταῦρον. Τότε τὸ θηριώδες ἀλλ' ἡλίθιον ζῶον καταλείπον καὶ ἵππον καὶ ἀναβάτην, τρέχει κατόπι τῶν κυματιζομένων πτυχῶν τοῦ μανδύου. Ὁ μανδυοφόρος δὲν τρέχει συνήθως κίνδυνον· ἐὰν ὁμοῦ ὁ

ταῦρος καταδιώκῃ ἐπιμόνως αὐτὸν, ῥίπτει τὸν μανδύαν, καὶ τὸ ζῶον, ἀρπάζον τοῦτον, τὸν καταπατεῖ καὶ τὸν σχίζει διὰ τῶν κεράτων του.

Μετὰ ταῦτα ἔρχονται οἱ βελεηφόροι (banderilleros). Οὗτοι, κρατοῦντες βέλη, τριῶν μὲν ποδῶν σχεδὸν μῆκος ἔχοντα, ἀκωκὴν δὲ σιδηρὰν καὶ ἀγκύρην, καὶ περιτετυλιγμένα διὰ χαρτίνων λωρῶν, τρέχουσι πρὸς τὸν ταῦρον, καὶ προκαλοῦσιν αὐτόν. Ὁ ταῦρος ὀρμᾷ τότε πρὸς τὸν βελεηφόρον, καὶ κύπτων τὴν κεφαλὴν, ἐτοιμάζεται νὰ πληγώσῃ αὐτόν· ἐκείνος ὁμοῦ, προλαμβάνων, τείνει τὴν χεῖρα καὶ ἐμπηγνύει εἰς τὸν τράχηλον τοῦ ζώου τὰ βέλη του, βελῶν ἅφου ἐμπηγθῶσι τέσσαρα ἢ πέντε ζεύγη.

εἰς τὴν βράχιν τοῦ ταύρου, παρουσιάζεται ὁ ξιφηφόρος, κρατῶν μακρὰν σπάθην διὰ τῆς δεξιᾶς, ἐνῶ διὰ τῆς ἄλλης ἐπιδεικνύει ῥάβδον φέρουσαν εἰς τὴν ἄκραν πανίον κόκκινον (muleta), δι' οὗ ἐρεθίζει τὸ ζῶον, καὶ βιάζει αὐτὸ νὰ χαμηλώσῃ τὴν κεφαλὴν· ῥίπτων δὲ πρὸς τὰ ὕψη τὸν πῖλόν του, διὰ νὰ σημάνη τὴν ἐναρξιν τοῦ ἐπικινδύνου ἐργου του, ἀποδύεται εἰς τὸν ἀγῶνα. Ἀνάγκη δὲ οὐχὶ μόνον νὰ εἴναι ἀνδρείος καὶ ἐλαφρὸς, ἀλλὰ καὶ νὰ γνωρίζῃ κατὰ βάθος τὴν τέχνην του.

Ὁ ξιφηφόρος μάχεται πρὸς τὸν ταῦρον καὶ τραυματίζει αὐτόν ἕως οὗ τὸν φονεύσῃ. Ἐὰν δὲ ἡ τελευταία πληγὴ δὲν ἐπιφέρῃ ἀμέσως τὸν θάνατον, ὁ μὲν ταυρομάχος ἀποσύρεται θριαμβεύων, ἄλλος δὲ τις, ὀνομαζόμενος cachetero, ἐμπηγνύει βέλος εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ ταύρου ὀπισθεν τῶν κεράτων καὶ καταβάλλει αὐτόν.

Ὁ ἀγὼν τοῦ ξιφηφόρου εἶναι περιεργότερος τῶν ἄλλων, καὶ γίνεται κατὰ διαφόρους τρόπους. Ἐν γένει δὲ ἡ ταυρομαχία κατέστη ἐπιστήμη ἐν Ἰσπανίᾳ θεμελιωμένη ἐπὶ ὄρων ῥητῶν, καὶ ἐνεργομένη κατὰ κανόνας.

Κατὰ τὸ Γαλλικόν.

ΠΕΡΙ ΤΙΝΩΝ ΕΠΙΓΡΑΦΩΝ ΤΗΣ ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ.

Ἐν μηνί Σεβρίῳ τοῦ 1852 δι' ὑπόθεσίν μου τινα ἐτυχον μεταβάς εἰς κόμην τῆς Λυδίας Κασαμπᾶν, ἢ, πληρέστερον, Τουργούτλου-Κασαμπασῆ λεγομένην, ἐνθα ἐρωτῶν ἐν παρόδῳ, εἴτι λειψάνον ἀρχαιοτύπου εὐρίσκειται που, ἀγαθῆ τύχῃ εὗρον παρά τινι ἐμπειρικῷ ἱατρῷ, μεταξὺ διαφόρων νομισμάτων καὶ δακτυλιολίθων, πλάκα λίθου λευκοῦ, παραλληλόγραμμον, σπιθαμιαίαν τὸ μῆκος, τὸ δὲ πλάτος ἢ σπιθαμῆς. Ἡ πλάξ κατὰ μὲν τὰ ἄνω καὶ τοῦ μήκους φέρει καιλότητα ἀψιδοειδῆ, ἐν ἣ ἀνάγλυφον πρόςτυπον, κατὰ δὲ τὸ ἄλλο τρίτον ἐπιγραφὴν τετραστίχων. Τὸ

ἀνάγλυφον, ὡς καταφαίνεται ἐκ τῆς ὅλης παραστάσεως καὶ ἐκ τῆς ὑποκειμένης ἐπιγραφῆς, παρίστανται τὴν Ῥέαν ἢ Κυβέλην, φέρουσαν πυργοειδῆ πῖλον, ἐνθρονον, καὶ ἐκατέρωθεν αὐτῆς δύο λέοντας. Ἡ δεξιὰ τῆς Κυβέλης ἐπεριδέεται ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐτέρου τῶν λέόντων μεσολαβοῦντος σφαιροειδούς ὄγκου, παριστάντος ἴσως ἢ τὴν γλίνην σφαῖραν, καθὸ ταυτιζομένης τῆς Ῥέας μετὰ τῆς θεᾶς Γῆς, ἣτις πολλάκις παρίστατο ἐπὶ σφαῖρας στηριζομένη, ἢ τύμπανον, ὡς ἀπαντάται καὶ ἀλλαχοῦ οὕτως (ἴδε κατωτ.) ἢ δ' ἀριστέρα φέρει ἕτερον ὄγκον, οὐχὶ σφαιροειδῆ, ἀλλὰ στρογγυλὸν ἐπιμήκη, ἱκανῶς τετριμμένον, ὥστε εἰ μὴ αὐτὸς παρίστανται τὸ τύμπανον, ἴσως κλῶνα πίπτους ἢ ἀλεξικακίου δάφνης, ὡς περ καὶ ἐν ἄλλαις παραστάσεσιν (ἴδε κατωτ.). Ἡ ὅλη παράστασις, παχυλή τις καὶ βάνουσι· τὴν ἐργασίαν οὖσα, ἐκ τῆς τοῦτου καὶ ἐκ τῶν χαρακτῆρων τῆς ἐπιγραφῆς φαίνεται εἰς τὴν ἀπὸ Αὐγούστου μέχρι τοῦ τέλους τῆς δ' μ. Χ. ἑκατονταετ. περίου τῆς τέχνης ἀνήκουσα· ἀλλὰ ποῦ ἰδίως τῆς περιόδου ταύτης ἀνήκει, ἐμοὶ τοῦλάχιστον ἀδύνατον εἰπεῖν. Ἐνταῦθα ἐπεθύμει βεβαίως ὁ περιεργὸς ἀναγνώστης τὴν εἰκόνα δι' εἰκόνας παριστάνειν νὰ ἴδῃ ἀσμένως ἤθελον ἐκπληρῶσαι τὴν ἐπιθυμίαν του, εἰ μὴ τὴν οὐ πολὺ λεπτήν, ὡς προείπον, ταύτην παράστασιν παχυλωτέραν καθίστων αἱ ἀδέξιοί μου χεῖρες. Ὅθεν τὸν παρακαλῶ ν' ἀρκεσθῇ ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς τὴν ἐπιγραφὴν, ἣν ἀντέγραψα, ὅσον τὸ δυνατόν (1), πιστῶς.

ΕΛΥΘΕΣΙΟΝΕΥΖΕΤΟ
ΙΣΠΑΤΤΑΛΟΥΤΟΥΥΙΟΥ
ΚΑΙ ΠΑΝΤΟΣ ΠΕΙΛΤΟΥΑ
ΘΕΑΠΙΝΗΤΡΙΘΕΩΝ

Ἦν νομίζω ἀναγνωστῆρον ὡς ἐξῆς·
Εἰλευθέριον εὐζ(α)το ὑπὲρ Ἀττάλου τοῦ υἱοῦ καὶ παντός [τοῦ] ἰδίου τ]ῆ θεᾶ τ]ῆ Μητρὶ Θεῶν.
Ἡ ἐπιγραφὴ φαίνεται εὐκτέριος οὖσα ἐξ ἐκείνων, αἵτινες ἐκτὸς τῶν ἀπλουστέρων τύπων εὐζάμενος ἀνέθηκε (C. I. 455. 496. κ. ἐξ.), εὐχὴν ἀνέθηκεν (αὐτ. 506. 2011), εὐχὴν ἀνέστησεν, εὐχὴν ἐποίησεν, — ἐπλήρωσε· πολλάκις δὲ μόνον εὐχὴν (C. I. 497, 499. 1869. 2300. κ. σελ.), εὐχῆς χάριν, εὐχαριστῶν, εὐχαριστήριον κ. ἄλλων, εἶχον καὶ τοὺς ἐκτενεστέρους τύπους ὑπὲρ τοῦ θεῖου τὸ θεῖνα· ὅλον ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ τῆν παιδικὴν τρίχα. (C. I. 2391.), ὑπὲρ τῆς πόλεως καὶ τῆς αὐτῶν ὑγείας στρεπτόν χρύσεον (αὐτ. 2067)· εἴτι δ' ἐκτενεστέρον ὑπὲρ σωτηρίας καὶ αἰωνίου διαμονῆς τῶν — αὐτοκρατορῶν (αὐτ. 1190.), ὑπὲρ ὑγείας καὶ σωτηρίας καὶ τιμῆς καὶ εὐχῆς καὶ αἰωνίου διαμονῆς τῶν δεσποτῶν ἡμῶν (αὐτ. 2744.) κ. ἄλλαι· ἐπιγραφαὶ δ' ὁμοιότεραι τῇ ἡμετέρᾳ, ἐν αἷς γίνονται εὐχὴ ὑπὲρ τῶν τέκνων καὶ ὑπὲρ τῶν ἰδίων, εἰσὶν αἱ C. I. 3810.

(1) Λέγω, ὅσον τὸ δυνατόν διότι εἶχον δύο τὰ ἐναντιούμενα πρὸς τὴν ἀκριβεστέραν ἀντιγραφήν, ἑλλείψιν ἱκανῶς φωτὸς, ἐσπέρας οὐσης, καὶ τὸ χειρὸν, δοκίμοισφοί τινες τῶν ἐκεί εἶχον κατακεχωρωμένην τὴν ἐπιγραφὴν διὰ γραφίτου, ὡς τοῦτο ἀπαντάται πολλαχοῦ κατὰ δυστυχίαν.

3817. 3822. 4157. 4135. 4142. ἐν ἡ τελευταία φέρται εὐχὴν ὑπὲρ αὐτῆς καὶ τῶν ἰδίων πάντων καὶ συνεργησάντων λαοῦ, καὶ ἄλλαι πολλαί.

Ἀφ' οὗ εἶδομεν ποία τις ἡ ἐπιγραφὴ ἐν γένει, ἃς μοι ἐπιτραπῆ νὰ ἐπενέγκω ὀλίγας παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστα. Τὸ ἐπιθ. Ἐλευθέριος, ἐκτὸς τῆς γνωστῆς κοινοτέρως σημασίας, ἦν ἐπιθετον καὶ ἄλλων μὲν θεῶν ἐνίοτε, ἰδιαίτατον δὲ τοῦ Διὸς (Πινδ. ΟΔ'. 13, 1. Θουκ. Β'. 71), τιμωμένου ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην καὶ ἀλλαγῶ μὲν, μάλιστα δ' ἐν Πλαταιαῖς, ἐνθα ἐτελοῦντο καὶ τὰ Ἐλευθέρια, ἡ ἐορτὴ (Διοδ. ΙΑ'. 29. Στράβ. Θ'. σ. 412. — Πaus. Ο'. 2, 6.). Ἐπειτα ἀπαντᾷ ἀποδιδόμενον τοῖς Ῥωμαῖοις ἀποκρίσει, πολλὰ καὶ μετ' αὐτοῦ τοῦ Διὸς οἶον C. I. 2179. Ἀποκρίσει Γραϊανῶ Ἀδριανοῦ ΚΑΙ ΚΑΙ ΚΑΙ ΚΑΙ Ἐλευθέριος Ὁλομπίω κτίστη Δὲ χάρις ἦσαν. Ἐντεῦθεν μετέθετες κύριον ὄνομα ὑπὸ δύο τύπους ἀρσ. Ἐλευθέριος (Ducang ind anet ad Gloss. Gr. calceam. p. 40. Εἰστ. opusc. p. 239. 66.) καὶ Ἐλευθερίων (C. I. 2504.) ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἐλευθέριος ἀναφέρονται καὶ πολλοὶ ἄγιοι, ὧν ὁ ἀρχαιότατος περὶ τὸ 70 μ. Χ. γεννηθεὶς ἐμαρτύρησεν ἐν Ἰλλυρία τῷ 140. μ. Χ. ἐπὶ Ἀδριανοῦ. Ἦ; θηλ. κυρ. ὄνομα ἀπαντᾷ ὑποχωριστικῶς Ἐλευθέριον καὶ κατὰ συγκοπὴν Ἐλευθέριον (C. I. 3103, 704.), ὡς καὶ ἄλλα γυναικ. ὄνομ. οὕτως οὐδετέρως οἶον Καλλιόπην (C. I. 3103.), Λεόντιον (αὐτ. 1924.) καὶ τὰ γνωστά ἐκ τῶν ἐτυμολ. Δόρκιον, Γλυκερίον. Ἰπὸ τὸν τελευταῖον τύπον νομίζω ἐκληπτέον τὸ ὄνομα καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐπιγραφῇ, ἐνθα ἡ Ἐλευθέριον εὐχεται, ἦτοι, κοινότερον εἰπεῖν, κάμνει τάξιμον, ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς κ. λ. τῇ Κυβέλλῃ.

Τὸ εὐξέτο (ἀντι εὐξάτο), ἵνα μὴ εἰπωμεν ἀρχαῖσιν τινὰ κατὰ τὸ ἀπεθῆσατο (ἀντι ἀπεθῆσατο) Ἰλ. Α'. 428 κ. ἄλ., ἴσως ἐκληπτέον ἦτοι ὡς βραβηρισμὸν τοῦ αἰῶνος, ἡ ἀμάρτημα τοῦ λιθοξόου, ὡς ἀπαντᾷται τὸ τοιοῦτον καὶ ἐπὶ ἀρχαιότερων χρόνων. — Ἐν τῇ λέξει εἰδίου (= ἰδίου) ὁρῶμεν τὴν διρρηγογὸν εἰ ἀντικαθιστώσαν τὸ εἰ διότι κατὰ τούτους τοὺς χρόνους ἡ διρρ. εἰ συχνότατα μὲν ἐπέχει τὸν τύπον τοῦ μακροῦ εἰ οἶον κρείνω, Τεῖμων, Νείκων, Νεικάρετος (C. I. 123.), ἀνείκτης (αὐτ. 139. 140.), τεμῆσαντες, ἀεισεῖτους, Μαρμερτεῖνος, Ἀντωνεῖνος (αὐτ. 189. 190.), Ἐπαφρόδειτος, Ἐλευσεῖνος (αὐτ. 386.) κ. ἄλ., ἐνίοτε δὲ καὶ τὸ βραχὺ εἰ οἶον Τεῖτος (359.), Πείτος (αὐτ. 1242.) γυμνασιαρχήσας (αὐτ. 254.) κτλ. Τὸ ὄνομα Ἀτταλος ἦν συνηθέστατον ἐν τοῖς χρόνοις ἐκεῖνοις καὶ τοῖς τόποις, ἐνθα εὐρηται ἡ ἐπιγραφὴ, ἔχον συγγενεῖάν τινα πρὸς τὸ Ἄττης ἢ Ἄττος, ὄνομα καὶ τοῦ ἀγαπητοῦ τῆς Κυβέλλης Ἄττου, καὶ τοῦ ἀρχ. βασιλέως τῆς Λυδίας Ἄττος. — Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως.

Νῦν δὲ καί τινα παλαιογραφικώτερα. Τὰ γράμματα ΕΩ, ἅτινα ἐπικρατοῦσιν ἐν τῇ ἐπιγραφῇ, ὡς ταχυγραφικοὶ χαρακτῆρες ἀρχὴν λαβόντα τὸ πρῶτον, ὡς ἐν τοῖς αἰγυπτιακοῖς παπύροις, μετέθεσαν εἰς τὰ μέταλλα περίπου ἐπὶ Πτολεμαίου Εὐεργέτου τοῦ Α', ἐπὶ δὲ λίθου δὲν ἀπαντῶνται πρὸ τῆς βασιλ. Πτο-

λεμαίου τοῦ Αὐλήτου (Letronne recherches κτλ. σ. 5. 11. 151.). Ἐκ τῆς Αἰγύπτου μετέθεσαν εἰς Συκελίαν (παρβ. τ. ἐπιγρ. τ. Ταυρομέν.) καὶ Ἀσίαν (C. I. 2278 κ. ἄλ.). Ἐν δὲ τῇ Ἑλλάδι ἀναρτῶνται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ Κλαυδίου τέλος ἐπὶ Ἀδριανοῦ συνηθέστατα ἀπέθεσαν. — Τὸ σχῆμα Z τοῦ ξ φαίνεται παραχθὲν πρῶτον ἐν ταύτῃ τῇ περιόδῳ (περὶ πάντων τούτων παρβ. Epigra. Gr. Francii.).

Μετὰ ταῦτα πάντα καταστήσαντες εἰς τὴν Μητέρα τῶν Θεῶν, ἐπειδὴ ἦν μία τῶν μάλιστα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ κατὰ τὴν Ἀσίαν καὶ Ἑλλάδα καὶ Ἰταλίαν λατρουμένων θεοτήτων, δὲν εἶναι ἴσως πάντῃ ἄκαιρον καὶ περὶ αὐτῆς τινα νὰ εἰπωμεν.

ΣΗΜ. Τὴν περὶ Ῥέως διατριβὴν ἀναβῆλλοντες εἰς τὸ ἐπόμενον φυλλάδιον, ἐπισυνάπτωμεν τὰς ἄλλας δύο ἐπιγραφάς.

Τούτων τὴν μὲν ἀντέγραψεν πέρυσι κατὰ τὸν Αὐγουστον ὁ φίλος μου Ἰωάννης Ἀφρονίδης, φοιτητῆς τῆς Ἰατρικῆς σχολῆς, ἐν τῷ χωρίῳ Ἀχμετλῆ τῆς Λυδίας ἀπὸ ἐπιτομῆς πλάκῃς, φερούσης κατὰ μὲν τὸ ἄνω ἡμισυ ἀνάγλυφα τινὰ σύμβολα, ἴσως τὰ τοῦ ὑπ' αὐτὴν καλυπτομένου ἀρχιτέκτονος, λέγω ἴσως διότι ἐκ τῆς μεγάλης τριβῆς, ἦν ἐπαθον, δὲν διακρίνονται εἰμὴ ἀμυδρότητα, ὡς λέγει ὁ κύριος I. Ἀφρονίδης, κατὰ δὲ τὸ κάτω ἡμισυ τὴν προτέραν τῶν ἀκολουθῶν ἐπιγραφῶν τὴν δ' ἐτέραν ἐκ πλάκῃς ἐντετειχισμένης εἰς τὰ ερείπια τοῦ περιδούλου τῶν Σάρδεων ἀντέγραψεν ὁ αὐτός. Αὕτη ἐστὶν ἴσως δεδημοσιευμένη, εἰ μὲν οὐχὶ ἐν ταῖς Λυδικαῖς ἐπιγραφαῖς τοῦ Σώματος τῶν ἑλλ. ἐπιγραφῶν τοῦ Κ. Βοικχίου, ἃς οὐκ ἔχων ἐν ὄψει ἀδυνατῶ κρίναι, τοῦλάχιστον ἐν ταῖς περιηγήσεσι τῶν πολλῶν περιηγητῶν τῶν ἐπισκεπτομένων καθ' ἑκάστην τὴν περιφρημὸν ποτε ἐκείνην πόλιν. Τὴν δ' ἐτέραν πλάκα δὲν εἶδον ἄλλοι, ὡς διεβεβαίωσεν τὸν κύριον Ἀφρονίδην ὁ ἔχων αὐτήν.

ΤΥΧΙΚΗ ΜΕΤΑ ΤΩΝ ΤΕΚΝΩΝ ΤΩΙΔΙΩ ΣΥΜΒΙΩ ΑΤΤΑΛΩΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙ ΕΠΟΗΣΑΝ ΜΝΕΙΑΣ ΧΑΡΙΝ ΤΩ ΚΑΛΩΣ ΒΙΩΣΑΝΤΙ. ΕΙΤΙΣΔΕΕΚΚΟΥΕΙ ΤΙ ΠΑΛΑΜΜΑΙΟΝ ΜΟΪΟΝ ΕΖΕΙ.

Ἀφ' οὗ ἐκ πάντων τῶν λόγων ὁρῶμεν, ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ ἐστὶν ἐπιτάφιος, δοθήτω μοι μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῆς νὰ ἐπενέγκω καὶ ἐνταῦθ' αἰτινας παρατηρήσεις.

Τυχικὴ μετὰ τῶν τέκνων τῷ ἰδίῳ συμβίῳ Ἀττάλῳ ἀρχιτέκτονι ἐποίησαν, μνείας χάριν, τῷ καλῶς βιώσαντι. Εἴ τις δὲ ἐκκόψει τι, παλαμαιοῦ (δαίμονα;) εἴξει.

Τὸ ὄνομα Τυχικὴ, ὡς τὸ ἀρσενικὸν Τυχικός, ἀντίστοιχον τῷ Ῥωμαϊκῷ Fortunatus, μετὰ τῶν συστοίχων Εὐτύχης. — ἰος, — ανός, — ανή, καὶ δὴ καὶ Καλότυχος (C. I. 4264) καὶ ἄλλων τοιούτων, ἔχόντων καὶ τὰ ἀντίστοιχά των Ῥωμαϊκά, ἦσαν ἤδη συνήθη κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τοῦ Χριστιανισμοῦ, εἰς οὓς καὶ ἐκ τῶν γραμμάτων καὶ ἐκ τοῦ τύπου καθ'

λοῦ φαίνεται ἀνήκουσα ἢ ἐπιγραφὴ. Ἐκ τῶν πολλῶν παραδειγμάτων παραθέτω τὰ ἐξῆς ὀλίγα τὰ ἀρσ. Τυχικός ἐκ C. I. 2918 ἐν ταῖς πράξεσι τῶν Ἀποστόλων Κ'. 4. ἐν ἐπιστολαῖς Παύλου τοῦ Ἀποστόλου τῇ π. Ἐφεσίου σ'. 21., τῇ π. Κολοσσαεῖς Δ'. 7. τῇ πρὸς Τίτον Γ'. 12. ἐν δὲ τῇ πρὸ Κορινθίους καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα Ῥωμαϊκὸν φουρτουνατός (σ. 17.). — Τὴν ἐν τῇ δοτικῇ ΤΩ τοῦ δευτέρου στίχου, ὡς καὶ ἐν τῷ τετάρτῳ, παράλειψιν τοῦ I. ἀποδοτέον ἴσως εἰς τὴν ἀπροσεξίαν τοῦ λιθογλύφου, εἰμὴ εἰς τὴν συνήθειαν τῶν τότε χρόνων, διότι ἡ παράλειψις αὕτη ἦδη ἀπὸ τῆς α. π. χρ. ἑκατοντ. ἀρχὴν λαβούσα (ὅπερ Ῥητῶς μαρτυρεῖ καὶ ὁ Στράβων ΙΔ'. σ. 648. πολλοὶ γὰρ χωρὶς τοῦ εἰ γράφουσι τὰς δοτικὰς, καὶ ἐκβάλλουσι γὰρ τὸ ἔθος φυσικὴν αἰτίαν οὐκ ἔχον), Ἐπι Σεπτιμίου Σευήρου σχεδὸν σταθερὰ ἐξῆς ἀπέβη. — Τὸ ὄνομα σύμβιος (ὁ καὶ ἡ) ἐπιθετον κατ' ἀρχὰς ὄν καὶ σημαῖνον τὸν συμβιῶντα καὶ συνδιαιωμένον τινὸς ὁμοῦ Ἀριστοτ. Ἠθικ. θ. 11 ἐν ἀρχῇ. Οὗ τ' εὐτυχεῖταις δέονται συμβίων, καὶ Θεοφρ. π. φυτ. προσφιλιὰ ἀλλήλους καὶ σύμβια καθάπερ καὶ τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτὰ τάχ' εἴη, ὕστερον μετηνέχθη εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ καὶ τῆς συζύγου οἶον ἀρσ. Ἀνθολ. παλατ. προσ. 331, 4 καὶ C. I. 3896, 3977, 4065, ὡς περὶ καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐπιγραφῇ, θηλ. Διοδ. Δ'. 46. Τὸν δὲ Ἰασσορα διὰ τῶν ὀρκίων δοῦναι πίστει, ὅτι γήμας ἀεὶ (τῆρ Μήδειαν) εἴξει σύμβιον ἀπαντα τὸν τὸν ἦρ χρόνον. Πολυδ. σ'. 158. καὶ C. I. 3812. 3824. 3881. 4146 κ. ἄλ. Παρ' ἡμῖν δὲ, ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ τοῦλάχιστον γλώσσῃ οὐσιαστικώτερον τύπον λαβόν, λέγεται τὸ θηλ. συμβία.

Τὸ ἐν τῷ τρίτῳ στίχῳ ἐποίησαν (ἀντι ἐποίησαν), εἰμὴ προήλθεν ἐκ σφάλματος ἢ τοῦ λιθογλύφου ἢ τοῦ ἀντιγραφῆς, θεωρητέον ἴσως ἀρχαῖσμον. Ὁ δὲ τριῶν λέξεων ἐποίησαν μνείας χάριν χωρισμὸς τῆς μετοχῆς τῷ καλῶς βιώσαντι ἀπὸ τοῦ ὀνόματος ἀρχιτέκτονι, εἰ μὴ καὶ καὶ αὐτὸς ἀπροσεξία τοῦ λιθοξόου, ἴσως ἐγένετο ἐκ προθέσεως ὑπὸ τῆς Τυχικῆς, ἵν' οὕτως ἐν τέλει τῆς περιόδου ἀναδείξῃ τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς. — Εἰς τὸ ἐποίησαν ὑπονοητέον ἀντικείμενον τὸ μνημα ἢ τι τοιοῦτον ἢ δὲ τοιαύτη παράληψις ἦν συνήθης ὡς C. I. 926. 963. 1005 κ. ἄλ. — Φράσεις ὅμοιαι τῷ καλῶς βιώσαντι ἐν ἐπιγραφαῖς τῶν ὑστέρων μάλιστα χρόνων πολλαὶ καὶ ποικίλαι ἀπαντῶνται οἶον C. I. 2469. β. σωφρότως βιώσασα, 3816. ἤσασα ἀμέμπως τὸν ἐπιμύχθητον βίον, 4065. ἀγῶν γερομένῳ συμβίῳ. 4078. Τῇ ἰδίῳ συμβίῳ Ἀρέτῃ ἤσασα γηροίως καὶ κοσμίως. 2479. προμύχως βιώσαντα (= προύρω θανάτῳ ἀποθνήσκοντα) οὕτω καὶ 4150 κ. ἄλ. —

Ἡ δευτέρα περίοδος ἢ ἀπὸ τοῦ εἰ τις δὲ καὶ ἐξῆς περιλαμβάνει κατὰ τὸν τομῆσαντος νὰ βλάβῃ τι τὸ μνημα. Τοιαῦται ἀρὰ ἦδη ἀπὸ τῶν ἀρχαιότερων χρόνων ἀρξάμεναι, κατὰ τοὺς ὑστέρους ἦσαν συνηθέστατα ὧν τινὰς παρατίθημι διὰ τὸ πρό- ἦσαν. Ὅς ἀρ δὲ χεῖρα προσαγάγῃ βαρῶσθον, ταῖς αὐταῖς περιπέσοιτο συμφοραῖς (C. I. 1843). Καὶ ὅς ἀρ τούτῳ τῷ μνημείῳ καὶ τῇ σοφῇ κακῇ

χεῖρα προσαγάγῃ, ὄρφανὰ τέκνα λίποιτο, χῆρον βίον, οἶον ἐρημον (C. I. 3862.). Ὅς δ' ἀρ ἐπιχειρήσῃ ἕτερον ἐπιεικεγχεῖν, λήθηται παρὰ τοῦ ἀθανάτου θεοῦ μάστιγα αἰώνιον (C. I. 3891.). ὅς ἀρ ἀνύξει τύμβον ἢ βλάβῃ τάφορ, πόρων ἀφῶν περιπέσοιτο συμφοραῖς (3893.). οὕτω καὶ προστίμου ἐπιβολή. ὁ δ' ἐπιχειρήσας κηδεῖσαι ἕτερον τινα ἀποτείσει εἰς τὸν ἱερώτατον γίονον δημόρια β. φ' διοχίλια πενταχόσια (3898.). ὅς δὲ ἀρ ἐναρτίον τι ποιήσῃ τοῖς προγεγραμμένοις, ἔσται μὲν ὑπεύθυνος τοῖς προστείμοις, καὶ μήτε τέκνων, μήτε βίου ὄρησις εἴη, μηδὲ γῆ βατῆ, μηδὲ θάλασσα πλωτῆ, ἀλλὰ ἀτεκνος καὶ ἄδικος καὶ πρῶτης οὐρ τῷ σπέρματι παντὶ ἀποθάνει καὶ μετὰ θάνατον δὲ λάβοι τοὺς ὑποχθόνους θεοὺς τιμωροὺς καὶ κελωμένους (3915.). Εἴ τις δ' ἀρ ἕτερος ἐπισκοπῶν τινὰ ἔσται αὐτῷ πρὸς τὸν θεόν (3902. β.). Καὶ ἔσται αὐτῷ πρὸς τὸ μέγα ὄνομα τοῦ θεοῦ (3902.). Καὶ ἔσται αὐτῷ πρὸς τὴν χεῖρα τοῦ θεοῦ ἔστω θεοῖς οὐρανίοις καὶ θεοῖς καταχθόνιοις ἀσεβῆς (4229.) κτλ. κτλ.

Τὸ ἐπιθετον παλαμναῖος (παρὰ τὸ παλάμη) σημαῖνον κυρίως τὸν φονέα, τὸν φόνου μεμολυσμένον, τὸν μισοφόνον (Ἀρποφ. Παλαμναῖος, Ὑπερίδης ἐν τῷ κατὰ Δημάδου. Τὸς αὐτοχειρῆς τινὰς ἀνελόντας τῇ παλάμῃ παλαμναῖους ἐκάλεον, ὡς καὶ Ἀρτικλειδῆς ἐν ἐξηγητικῷ ὑποσημαίνει. Οὐκ ἔστω καὶ Ἡουγ. Ἐτυμ. Μ. σ. 648. 49. Φωτ. Σουιδ.). φορέα γενέσθαι καὶ παλαμναῖον σίθη (Σοφοκλ. Τρ. 1207.). 2) Εἴτα δὲ τὸν φονέα, τὸν λυμῶνα ἐν γένει. Τὸν παλαμναῖον τῆς χάρας Ἀνδρόνικον (Συνεσ. σ. 493.), καὶ περὶ πραγμάτων παλαμναῖα γνώμη καὶ γλωττα (= ὀλεθρία. Συνεσ. σ. 224.). 3) = τῷ δεινός. Παλαμναῖοτάται ἀρὰ (Συνεσ. σ. 161.). ποιοῖς καθυποβάλλων παλαμναιοτάταις (Ἀνθ. Κορν. ΙΓ'. σ. 377.), κατάντης 4) εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ τιμωροῦ τοῦ μισοφόνου (Φωτ. Σουιδ.) ἐπιτιθέμενον τοῖς θεοῖς καὶ δαίμοσι, καθ' ἔξοχον δὲ τῷ Διὶ (Πολυδ. Α'. 24. Ε'. 131.). οὕτω παρὰ Ἐνοφῶντι (Κυρ. Παιδ. Η'. 7. 18.) καὶ ἀνευ τοῦ οὐσιαστ.

Τὰς δὲ τῶν ἄδικα παθόντων ψυχὰς οὕτω κατεροήσατε, οἶον μὲν γόθους τοῖς μισοφόνους ἐμβάλλουσι, οἶον δὲ παλαμναῖους (ὑπ. δαίμονας) τοὺς ἀνοσοῦς ἐπιπέμποναι; 5) παλαμναῖα ἰκεσίαι, αἱ πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ φόνου πεπραγμένου. 6) παλαμναῖα ἐλέγετο καὶ ἀσπίς τις κατὰ θηρίων (Ἐτυμ. Μ. Εἰστ.). — Εἰς τὴν 4ην. χρῆσιν τῆς λέξεως παλαμναῖος καὶ τὸ σχῆμα καὶ τὴν θέσιν τῶν γραμμάτων τῆς προτελευταίας λέξεως τῆς ἐπιγρ. ἀποβλέψας, προτείνω τὴν ἀνάγνωσιν δαίμονα, ἦτις ποβλέψας, προτείνω τὴν ἀνάγνωσιν κρινάτωσαν οἱ εἰς ἐστὶν ὀρθή, ἢ μὴ, περὶ τούτου κρινάτωσαν οἱ ἐπαθόντες τῶν τοιούτων. Παλαιογραφικῶς παρατηρήσειος ἀξία ἔχομεν ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τὸ εἰς ταύτην τὴν ἀποχὴν ἀναφανέν σχῆμα τοῦ ξ Ζ καὶ τὰ ἀρχαῖζοντα MN, καὶ V, εἰ ἐστὶ πιστὴ ἢ ἀντιγραφὴ. — Ἰδοὺ καὶ ἡ τρίτη ἐπιγραφὴ.

Ω ΠΑΝΑΡΙΣΤΕ ΒΟΚΟΝΤΙΕ ΣΑΙΣ ΑΤΕΛΕΣΤΟΝ ΕΡΓΟΝ ΕΟΙ ΠΡΑΠΗΣΙΝ ΤΟΙ ΑΠΟΝΗΣΑΜΕΝΟΙ

Ω Πανάριστε Βοκόντιε, σαις ατέλεστον ἔργον εοι;] πραπίσιν τοι ἀπονησάμενοι. Ἐξ ἧς φαίνεται, ὅτι οἱ ἀπονησάμενοι ἦτοί οἱ ὠφελθέντες ἐκ τινος ἔργου (ἀτέλεστον) τοῦ παναρίστου Βοκοντίου, ὅστις ὀλίποτε ἦν οὗτος, ἐτίμησαν αὐτόν, ζῶντα ἢ ἀποθανόντα διὰ τινος εἰκόνας, ἀνδριάντος ἢ τινος τοιούτου, καὶ ἐπὶ τῆς βάσεως ἐπέγραψαν ταύτην τὴν ἐπιγραφὴν ἔστι δ' ἔμμετρος, τοῦ μὲν πρώτου στίχου ἐντεταμένον εἰς πεντάμετρον δακτυλικόν, καταληκτικόν εἰς δισύλλαβον, τοῦ δὲ δευτέρου εἰς διπλοῦν δακτυλικόν τρίμετρον, καταληκτικόν εἰς μονοσύλλαβον, τὸ κοινότερον ἐλεγείον πεντάμετρον λεγόμενον. Ἀλλ' ἐὰν ὁ συνδυασμὸς οὗτος τῶν δύο πενταμέτρων εὐρηταί καὶ ἀλλαγῶ, καὶ τοῦ ἀποδιδόνται συντακτικῶς αἱ λ. ἀτέλεστον ἔργον, (μήπως εἰς τὴν μετ. ἀπονησάμενοι;), τοῦ ἢ δετ. σαις πραπίσιν (μήπως εἰς τὸ ῥηματικὸν ἀπέλεστον, ἢ τῷ ὑπονοουμένῳ ἀρέθηκαρ ἢ ἄλλο τοιούτῳ ῥήματι;) καὶ τί ἐστιν ἐπὶ τέλος τὸ ΕΟΙ τὸ πρὸ τῆς λέξεως πραπίσι, ταῦτα πάντα ὑποβάλλω ὑπὸ τὴν κρίσιν τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα δεινῶν. (*)

Α. Ι. ΜΑΥΡΟΦΥΓΑΝΣ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΩΔΕΚΑΔΕΛΤΟΥ

(Duodecim tabulae)

ὑπὸ φιλολογικὴν ἐποψίν θεωρουμένης.

1. Ἐνῶ ὁ πολιτικὸς βίος τῆς Ῥώμης καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν δύο ἑκατονταετηρίδων τῆς δημοκρατίας ἀνεπτύχθη ὡπως οὖν, δὲν ἔμνε χρόνος ἰκανὸς πρὸς ἐνασχόλησιν καὶ σπουδὴν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν ἐν Ῥώμῃ ὥστε καὶ ἐν τῇ τρίτῃ ἑκατονταετηρίδι ὀλίγιστα ἀναφαίνονται αἱ πρόοδοι τῶν Ῥωμαίων εἰς τε τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας, ἀπλῶς δὲ μόνον ἡ κατάστασις τῆς γλώσσης ἐμφαίνεται ἐπὶ τινῶν πολιτικῶν μνημείων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἐν ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων καὶ σπουδαιοτάτων μνημείων μετὰ τὰ μέγιστα χρονικά (annales maximi) καὶ ὑπομνήματα τῶν μεγίστων ἀρχιερέων (commentarii pontificum) διὰ τὴν ἐναρξίν τοῦ πεζοῦ λόγου παρὰ Ῥωμαίους, εἶναι ἡ δωδεκάδελτος ἢ δώδεκα πίνακες. Διὰ τῆς δωδεκαδέλτου ἐκανονίσθησαν κατὰ μέγα μέρος οἱ

(*) Ἐσχάτως ἔμαθον, ὅτι τὸ ἀνάγνωρον ἐκεῖνο τῆς Κυβίλης, τὸ φέρον τὴν πρώτην ἐπιγραφὴν ἐπόλησεν ὁ ἔχων εὐτὴν τῷ ἐν Σμόρνῃ προξένῳ τῆς Πρωσίας.

νόμοι τοῦ τε πολιτικοῦ καὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου μετὰ βεβαίας τινὸς φιλανθρωπίας καὶ ἰσότητος. Κικέρων Πολ. Π. 36. Ὁ Ῥωμαϊκὸς δῆμος ἐπιθυμῶν, ἵνα ἀπαλλαγῇ τῆς τῶν Πατρικίων αὐθαρισίας, ἐζήτησεν ἐπιμόνως ἐγγράφους νόμους καὶ ἔτυχε τῆς τῶν δώδεκα πινάκων νομοθεσίας ἐν ἔτει 304 Ῥώμ. διὰ τοῦ φιλοδύμου δημάρχου Γαίου Τερεντίλλου ἢ (Τερεντίλλου) Ἄρσου. Αἰβ. III. 9. 10. Κατὰ πρότασιν αὐτοῦ ἐβλήθησαν πρῶτον πέντε ἄνδρες ἐπὶ τῷ νόμῳ συγγράψαι περὶ ὑπατικῆς ἐξουσίας (de legibus scribendis de consulari imperio) Αἰβ. III. 9. Νειβούρου Ῥώμ. Ις. II. 46. Ἀκολουθῶν δὲ ἡ τῶν πέντε ἀνδρῶν ἐκλογή ἐξετάθη εἰς δέκα ἄνδρας (decemviri) γενικῶς ἐπὶ τῷ νόμῳ συγγράψαι (Κικερ. Καλ. II. 36.) de legibus scribendis Αἰβ. III. 33. καὶ ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἐστάλησαν ἐν ἔτει 300 Ῥώμ.) Πρέσβεις εἰς Ἀθήνας τρεῖς ἄνδρες ἐκ τῆς τάξεως τῶν Πατρικίων, ὁ Σπύριος Ποστούμιος Ἄλβας, ὁ Αὔλος Μανίλιος καὶ ὁ Πούπλιος Σουλπίκιος Καμερίνιος, ἐπιτεταγμένοι ὅπως τοὺς περικλειεῖς τοῦ Σόλωνος νόμους ἀναγράψωσι, καὶ τῶν λοιπῶν τῆς Ἑλλάδος πολιτειῶν ἦθη, ἔθιμα καὶ δίκαια ἐκ τοῦ σύνεγγυς γνωρίσωσι. Αἰβ. III. 31. Γραφέντος δὲ τοῦ προβουλεύματος (λέγει Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασσεύς Ῥώμ. Ἀρχαιολ. I. 51) καὶ μετὰ ταῦτα ἐπικυρώσαντος τοῦ δήμου, ἄνδρες ἀνεδείχθησαν οἱ τοὺς παρ' Ἑλλήνων νόμους ληψόμενοι... Ἀφορμὴν πρὸς ἀποστολὴν τῆς εἰς Ἀθήνας πρεσβείας παρέσχε καὶ ἡ εἰσήγησις τοῦ Ἐρμούδου διατρίβοντος τότε ἐν Ῥώμῃ ὡς ἐξορίστου κατὰ Διογένην τὸν Λαέρτιον (ἐν βίῳ Ἐρμ. Ἐρμ. 3). Ὅτι ὁ Ἐρμούδου οὗτος δραστηρίως συνεργάσθη μετὰ τῶν δέκα ἀνδρῶν εἰς τὴν τῶν δέκα πινάκων σύνταξιν, ὅτι ὁ αὐτὸς καὶ ἑρμηνεύς ἐχρησίμευσε, βεβαιοῦνται ἐκ πολλῶν ἀρχαίων πηγῶν, οἷον ἐκ τοῦ Στράβωνος (4. βιβλ.) λέγοντος: «δοκεῖ δ' οὗτος ὁ ἀνὴρ (Ἐρμούδου) νόμους τινὰς Ῥωμαίους ἐγγράψαι» ἐκ τοῦ Πλινίου (Φυσικ. Ἱστορ. 34 XI.) παραδιδόντος, ὅτι καὶ ἀνδρῶν ἰδρύθη ἐν τῇ τοῦ δήμου ἐκκλησίᾳ δημοσίως ἀναλωμασι πρὸς τιμὴν τοῦ Ἐρμούδου Ἐρμούδου ἑρμηνεύς τῶν νόμων, οὗς οἱ δέκα ἄνδρες συνέγραψαν.

2. Καὶ περὶ μὲν τῆς ἀποστολῆς τῆς πρεσβείας οὐδεμία ἀμφισβηλία μετὰ τοσαύτας τῶν ἀρχαίων μαρτυρίας ἐριδες ὅμως ἀναφύονται ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον τῶν δώδεκα πινάκων, ἐὰν δηλονότι οἱ νόμοι τῆς δωδεκαδέλτου ἦναι ἀπάνθισμα τῆς Σολωνεῖου νομοθεσίας, ἢ αὐτόχρημα προϊόν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ νόου. Τὸ ζήτημα τοῦτο παρέσχε πράγματα εἰς τε τοὺς νομικούς καὶ τοὺς φιλολόγους. Οἱ μὲν περὶ τὸν Γοδοφρόδην Βερνάρδον μὴ ἀποδεχόμενοι Ἑλληνικὴν ἐπήριταν λέγουσιν, ὅτι οἱ δώδεκα πίνακες εἶναι γνήσιον προϊόν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ πνεύματος καὶ τῶν τοῦ βίου ἀναγκῶν (Βερνάρδ. Σχολ. Ῥώμ. Γραμματολ. § 34.) οἱ δὲ περὶ τὸν Κλόζιον κατέγγεινον μέχρι τοῦδε καὶ κατέδειξαν πλείστας τὰς ὁμοιότητας καὶ ἀναλογίας μεταξὺ τῶν δώδεκα πινάκων καὶ τῶν τοῦ Σόλωνος νόμων. Ἐκ τῶν ἤδη περιωθέντων ἀποσπασμάτων (ἐπέκεινα τῶν 100) δεῖκνυται ἐμφανῆς τις ὁμοιότης

ἐν εἰδικῶς νόμοις τῆς δωδεκαδέλτου καὶ ἐν ἐκείνοις τοῦ Σόλωνος. Ἐπειτα δὲ αὐτὸς ὁ Κικέρων λέγει ῥητῶς (Νόμ. II. 23), ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι νόμοι ἐν τῇ δωδεκαδέλτῳ περὶ ἐνταρξιασμοῦ καὶ ἐπικηδείων τιμῶν αὐτολεξεῖ ἐκ τῶν τοῦ Σόλωνος νόμων μεταγλωττίσθησαν καὶ ἐγένοντο παραδεκτοί. Περαιτέρω ὁ Αουρέλιος Οὐίκτωρ παραδίδει ὡσαύτως, ὅτι οἱ δώδεκα πίνακες συνετάχθησαν κατὰ τὰς διατυπώσεις τῆς Σολωνεῖου νομοθεσίας. Καὶ ἐὰν μὲν ὑποθέσωμεν, ὅτι ὁ Λίβιος διηγέται μυθώδη, εἶναι ἀδύνατον ν' ἀπορήψωμεν τὴν ἀνωτέρω ἀξιοπίστον μαρτυρίαν τοῦ Κικέρωνος. Ἀναμφισβήτητοι εἶναι βεβαίως αἱ πρόδοι τῶν Ῥωμαίων εἰς τὴν ἐπιστήμην τοῦ δικαίου καὶ ἀναφαίρετος ἡ πρὸς αὐτὰς δικαία τιμὴ, ὅτι καὶ μέχρι σήμερον εἰσὶ διδάσκαλοι τοῦ δικαίου διὰ πολλὰ περὶ τισμμένα ἔθνη οὐδὲν ἥττον ὅμως ἀναμφίβολον μένει, ὅτι οἱ αὐτοὶ τὰς περὶ δικαίου ἀρχὰς ἠρανίσθησαν ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς νομοθεσίας, καὶ ἀπαξ λαβόντες αὐτὰς ἐγένοντο χρήσιμοι καὶ εἰς τοὺς λοιπούς, ἐνῶ ἀπ' ἐναντίας εἰς τὰ ἄλλα εἶδη τῆς μαθησεως παρίστανται ἀπλῶς μμηταί τῆς πρωτοτυπίας καὶ γονιμότητος τοῦ Ἑλληνικοῦ νοῦς, προσπαθόντες μόνον νὰ γνωρίσωσι τὰ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων εὐρηθέντα ὥστε οὐχὶ ἀτόπως καὶ ὡς πρὸς τὴν νομοθεσίαν ἀναφορικῶς δύναται νὰ ἐραρισθῇ τὸ ὑπὸ τοῦ ἀπαλοῦς καὶ σοφοῦ Κουντιλιανῶ, Εἰσηγ. Ῥήτορ. XII. 11, 23 λεγόμενον «illis haec inveniendae fuerunt nobis cognoscenda sunt.» (Ἰδε δοκίμιον τῆς δωδεκαδέλτου ὑπὸ Κυρίου Κοκκίνῃ. Αἰδελβέργη 1844.)

3. Ὁ τοῦ Βιργιλίου ὑπομνηματιστῆς Σερουῖος παραδίδει (Αἰνεῖδ. VII. 694) ὅτι πρῶτον μὲν συνετάχθησαν οἱ δέκα πίνακες ἐν ἔτει 303 Ῥώμ. καὶ ἀκολούθως οἱ ἔτεροι δύο ἐν ἔτει 304 Ῥώμ. Ὅτι οἱ δώδεκα πίνακες περιείχον ἅπαντας τοὺς προσδιορισμοὺς τοῦ εἰδικοῦ δικαίου καὶ τοῦ περὶ θεσπῶν, μανθάνομεν ἐκ τοῦ Λύσονίου (Βιβλ. XI. 61) ἐκ τοῦ Κικέρωνος (περὶ Ῥήτορ. I. 44), ἐκ τοῦ Λίβιου (III. 34), καὶ ἐκ τοῦ Τακίτου (Χρον. III. 27), καλοῦντος τοὺς δώδεκα πίνακας πηγὴν παντὸς δικαίου τῶν Ῥωμαίων πολιτικοῦ καὶ ἰδιωτικοῦ. Ὁ Κικέρων, περὶ Ῥήτορ 14, ὀνομαζει τοὺς δέκα ἄνδρας prudentes σοφοὺς μετὰ τοὺς νομοθέτας Λυκούργον καὶ Σόλωνα. Ὅτι οἱ δώδεκα πίνακες ἀπέρτιζον οὐσιώδεις καὶ ἀναγκαῖον στοιχεῖον τῆς ἀγωγῆς τῶν νέων, καὶ ὅτι ἐν τῇ ἐβδόμῃ ἑκατονταετηρίδι ἠναγκάζοντο οἱ μαθηταὶ ν' ἀποστηθίζωσιν αὐτοὺς, πληροφορούμεθα ἐκ πολλῶν ἀρχαίων πηγῶν. Κατὰ τὸν Λίβιον ἀνήκουσι οἱ δώδεκα πίνακες εἰς τὰ foedera ac leges, οἵτινες διὰ τῶν χιλιάρχων μετὰ τὸν Γαλικὸν ἐμπρητὸν ἀνεκλήθησαν. φαίνεται ὅμως, ὅτι οἱ δώδεκα πίνακες μετὰ ταῦτα ἀπρηγαιώθησαν καὶ κατέστησαν ἴδιον ἀντικείμενον σπουδῆς, ὅτι τὸ περιεχόμενον αὐτῶν δὲν ἦτο κλασικὸν κατὰ τὸν Κικέρωνα I. 40, καὶ τοι ὁ Γέλλιος ὀνομαζει τοὺς δώδεκα πίνακας elegantique absoluta brevitate. Ἐντεῦθεν ἐχρειάζοντο οἱ ἀναγνώσται ὑπομνήματα καὶ ἐξηγήσεις διὰ τὴν κατάληψιν τοῦ κειμένου, καὶ ἡ ὑφισταμένη αὕτη ἀνάγκη παρήγαγεν ἐγκρίτως ὑπομνη-

ματιστὰς καὶ ἐξηγητὰς τῶν δώδεκα πινάκων, ἐν πρώτοις τὸν διδάσκαλον τοῦ πολυμαθεστάτου Οὐάφρονος Λούκιον Αἴλιον Στύλωνα, τὸν Γάϊον, καὶ τὸν Ἀντίστιον Λαβέωνα.

Σημ. Πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ὀλίγων ἱστορικῶν περὶ τῆς δωδεκαδέλτου προσθέτομεν, ὅτι οἱ νόμοι ἐγράφησαν κατὰ μὲν τὸν Λίβιον ἐπὶ μεταλλίνων πινάκων, κατ' ἄλλους δὲ ἐπὶ ὄρειων ξύλων.

Ἐν Κερκελίνῳ τῇ 26 Δεκεμβρίου 1853.

Ν. Πετρῆς.

Ο ΔΟΥΣ ΟΥΕΛΛΙΓΚΤΩΝ.

Ἄρθουρ Οὐελλεσλέυς, ὁ μετέπειτα ἐπονομασθεὶς δούξ Οὐελλιγκτῶν, ὑπῆρξε τέταρτος υἱὸς τοῦ Γεράρδου Κόλλεϋ Οὐελλεσλέϋ, Κομητὸς Μορνιγκτῶν, καὶ Ἄννης Χίλλ, θυγατρὸς τοῦ ὑποκόμητος Δυγκανῶν. Ἐγεννηθὲν δὲ εἰς τὸν πύργον τοῦ Δυγκανῶν, τῇ 4 Μαρτίου 1769, καθ' ὃ ἔτος καὶ ὁ Ναπολέων, καὶ ἄλλοι ἐπίσμοι τῶν ἐν ἀρχῇ τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος πολέμων στρατηγοί. Ἀνατραφεὶς εἰς τὸ Ἐτῶναιον παιδευτήριον, ἐστάλη ἔπειτα εἰς τὴν ἐν Ἀγγέσῃ (Angers) τῆς Γαλλίας στρατιωτικὴν σχολὴν, εἰσῆλθε πρωτόμωατα εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, καὶ τῷ 1793, ἡγόρασε, κατὰ τὸ ἐν Ἀγγλίᾳ ἔθος, τὴν ἀτιςυνταγματάρχίαν τοῦ τριακостоῦ τρίτου συντάγματος, συμμετασχῶν τῆς μετ' οὐ πολὺ, ἐπὶ τὴν Ὀστένδην, κατὰ τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας, γενομένης στρατείας τῶν Ἀγγλων. Ἀλλὰ τὸ πρῶτον ἐνδοξοανατοῦ στάδιον ὑπῆρξεν ἡ Ἰνδική.

Προχειρισθέντος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ μαρκίονος Οὐελλεσλέϋ γενικοῦ διοικητοῦ τῶν κατὰ τὴν Ἰνδικὴν Ἀγγλικῶν κτημάτων, ὁ συνταγματάρχης Ἄρθουρ συνώδευσεν αὐτὸν εἰς τὴν χώραν ἐκείνην, ἡγωνίσθη γενναίως κατὰ τοῦ Τίππου Σαῖβ, φίλου μὲν ὄντος τῶν Γάλλων, τῶν δὲ Ἀγγλων πεισματώδους ἀντιπάλου, συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀλωσιν τῆς Σεριγγαπατάλου, καὶ διέπρεψεν εἰς τὸν κατὰ Μαρατῶν ἀγῶνα, μὲν εἰς τὴν τῶν πολεμίων χώραν, καὶ ἐν ὧρα τοῦ ἔτους δυσκόλῳ, διανύσας ὁδὸν μακρὰν, συμπλήρωσεν ἑκστρατείας δυσχερεστάτην, οὐδεμίαν σχεδὸν ὑποστάς ζημίαν. Κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου ὁ Βοναπάρτης κατεῖχε τὴν Αἴγυπτον κατεῖναι ἀξίον μνείας, ὅτι λόγος τότε ἐγένετο νὰ διορισθῇ Ὁὐελλεσλέϋς ἡγεμὼν τῆς παραδόξου ἐκείνης στρατείας. ἤτις, ἀπὸ Καλκούττης ὀρμήσασα, ἐμελλε νὰ διέλθῃ τὸν Σουεσιτικὸν ἰσθμὸν, ἵνα ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν Γάλλων ἀπὸ τῆς ἐρήμου. Ἄν ἡ στρατεία αὕτη ἐπραγματιώτο, ὁ νέος Ἄρθουρ ἦθελεν εἰς πρώτης ἀρεταρίας ἀντεπεξέλθει κατὰ τοῦ νέου Βοναπάρτου, τὸν ὅποιον ἐπέπρωτο βραδύτερον νὰ ἀπαντήσῃ πρεσβύτην αυτοκράτορα εἰς τὰ πεδία τοῦ Οὐατερλόου. Καὶ ἐπὶ μὲν τὴν Αἴγυπτον δὲν ἐστράτευσεν, ἐξήκολούθησε δὲ θριαμβεύων ἐν τῇ Ἰνδικῇ, ὅπου δύο ἐπέτυχε μεγάλας νίκας περὶ Ἀσσὴν καὶ 3.

Ἀργόμην, επαγαγούσας τὴν χεῖρασιν τῶν πολεμίων. Εἰς τὴν τῆς περὶ Ἀσπὴν μάχης ἡγήθη ἐν Καλλοῦτῃ μνησίων ἄξιός τοῦδε σωζόμενον, οἱ δὲ κάτοικοι τῆς πόλεως ταύτης προσήνεγον τῷ νικηφόρῳ στρατηγῷ σπᾶθην ἀξίως δικηγλιῶν λίρων· καὶ οἱ ἀξιοματικοὶ δὲ τοῦ στρατοῦ ἔδωκαν αὐτῷ χρυσῶν ἀγγέλων, τὸ ὅποιον, μέχρι τοῦ θανάτου, ἐρύλατ-
 τεν οὗτος εἰς τὴν ἐν Λονδίῳ οἰκίαν του· καὶ αἱ βουλαὶ ἐψήφισαν αὐτῷ εὐχαριστίας, ὃ δὲ βασιλεὺς πρόχειρο-
 σατο τὸν ἄνδρα ἱππότην τοῦ τάγματος τοῦ Λουτροῦ.

Ἀπὸ τῆς Ἰνδικῆς ἐπανάβη εἰς Ἀγγλίαν, τῷ 1805, ἵνα ἀναλάβῃ τὴν ἀρχηγίαν μοίρας τινος τοῦ στρατοῦ ὃν ἀπεφάσεν ὁ Πίττ νὰ πέμψῃ, ὑπὸ ἡγεμό-
 να τὸν Καθκάρι, εἰς τὴν ἠπειρωτικὴν Εὐρώπην, κατὰ τοῦ ἐν ἀκμῆτάτῃ τῆς δοξῆς αὐτοῦ εὐρισκομένου Να-
 πολέοντος· ὥστε ὁ πρὸ μικροῦ παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Γάγγου ἀγωνισάμενος στρατηγὸς ἐμελλεν ἤδη νὰ δο-
 κимάτῃ τὴν τύχην αὐτοῦ εἰς τὰ πεδία τῆς Γερμανίας. Τὸ ἐπιχειρήμα τοῦτο δὲν ἐξετελέσθη, διότι ὁ Ναπο-
 λέων, προλαθὼν καὶ νικήσας τὴν λαμπρὰν ἐν Ἀυστρολι-
 πῶ νικῆν, ἠνάγκασεν ἅπασαν τὴν Γερμανίαν νὰ κύψῃ
 τὸν αὐχένα, καὶ ἐκαταίωσε τὰς ἐλπίδας τὰς ὁποίας
 εἶχε συλλάβει τὸ Ἀγγλικὸν ὑπουργεῖον, ὅτι δύναται,
 τῇ συμπράξει τῶν λαῶν καὶ ἡγεμόνων τῆς χώρας ἐ-
 κείνης, ν' ἀνταγωνισθῇ πρὸς τὸν φοβερὸν ἀντίπαλον.

Τότε ἤρχισεν ὁ Ἀρθοῦρ Οὐέλλεσλέυς τὸ πολιτι-
 κὸν αὐτοῦ στάδιον, ἐκλεγθεὶς ὑπὸ τῆς Οὐσηκτίδος
 νήσου βουλευτῆς, τῷ 1806· καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος
 συνεζεύχθη τὴν εὐγενῆ κυρίαν Πακεγγίρ, ἀδελφὴν
 τοῦ κόμητος Λογγφορδου. Τῷ 1807 ἔτει μάλιστα
 καὶ ὑπηρεσίαν πολιτικὴν ἔλαβε, διορισθεὶς πρῶτος
 γραμματεὺς τῆς Ἰλλανδίας, ὑπὸ τὸν δούκα Ριχε-
 μόντον. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον κατῆλθεν αὐτὸς εἰς τὰ
 πεδία τῆς μάχης καὶ πρῶτον μετέσχε τῆς ἐπὶ τὴν
 Κοπενάγηκ στρατείας, ὡς ἀρχηγὸς τῆς ἐπιφυλακῆς
 ὑπὸ τὸν προσημειωμένον Καθκάρι· αὐτὸς δὲ ἐπε-
 τράπη τὴν συνολόγησιν τῆς περὶ παραδόσεως τῆς
 Κοπενάγηκ συμβάσεως, ἥτις συνεζητήθη, ἀπερσι-
 σθῆ καὶ ὑπεγράφη ἐν μιᾷ νυκτί. Αἱ βουλαὶ ἐψήφισαν
 ὁμοθυμαδὸν χάριτας τῷ στρατῷ ἐκείνῳ· καὶ ὁ πρὸς
 δρος τῶν κοινοτήτων ἀπέστεινε τὴν ἔκφρασιν τῆς
 τῆς ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Οὐέλλε-
 σλέυν, ὅτε οὗτος, ἐπανελθὼν, κατέλαβε τὴν ἐν τῷ
 βουλευτηρίῳ θέσιν του, δὲν διετήρησε δὲ αὐτὴν ἐπὶ
 πολὺ· διότι, τῷ 1808, ἐμβαλόντων τῶν Γάλλων
 εἰς τὴν Ἰσπανίαν καὶ τὴν Πορτογαλίαν, ἡ Ἀγγλία
 ἀπεφάσισε νὰ ἀντιπαρταχθῇ ἐν τῇ χερσονήσῳ εἰς
 τὸν ἀσπονδον αὐτῆς πολέμιον, καὶ ὁ Ἀρθοῦρ Οὐέλ-
 λεσλέυς, συνεζήτηθη μετὰ τῆς εἰς Ὀπόρτον στα-
 λείσης στρατιᾶς. Ὁ Γάλλος στρατηγὸς Ἰουνότης
 εἶχε προκαταλάβει τὴν πρωτεύουσάν τῆς Πορτογαλίας·
 Λισβῶνα· ἀλλὰ δραμαίως καὶ ἀπερσιπέτως προ-
 ελάσας, ἀνευ τροφῶν καὶ πολεμολογῶν, ἐν τῷ μετῷ
 χώρας πολεμῶς διακειμένης πρὸς αὐτόν, εἰς τοσαύ-
 τὴν περιπέλῃ ἀνιχνεύσας, ὥστε, ἡττηθεὶς τὴν 21
 Αὐγούστου περὶ Βιμαίραν, ἠναγκάσθη νὰ ὑπογράψῃ
 τὴν πολυβρόλλητον σύμβασιν τῆς Σίντρας, καθ' ἣν
 συνολογήθη, ὅτι οἱ Γάλλοι, ἐκχωρήσαντες τῆς

Πορτογαλίας, ἐμελλόν νὰ μετακομισθῶσι, μετὰ τῶν
 ὀπλῶν καὶ σκευῶν, εἰς Γαλλίαν. Ἡ Βρετανικὴ κυ-
 βέρνησις δυσηρεσθήθη κατὰ τοῦ ἀρχιστρατηγού αὐτῆς·
 Ἐβρίκου Καλρμάρσιου, διότι δὲν συνέλαβε αἰγμάτων
 τὸν τὸν Γαλλικὸν στρατόν, εἰς ἡγήγασε, διὰ τὴν ἐπιει-
 κῆ ἐκείνην σύμβασιν, εἰς δίκην τῶν Καλρμάρσιον καὶ
 ἀνέθηκε τὴν ὅλην ἡγεμονίαν εἰς τὸν Ἀρθοῦρ Οὐέλ-
 λεσλέυν, ὅστις, διατρέψας μικρὸν εἰς Ἀγγλίαν, ἵνα
 παρρηθεῖ εἰς τὴν δίκην τοῦ πρώην ἀρχηγού του, ἀ-
 πεδιδόσθη εἰς Λισβῶνα, τῇ 22 Ἀπριλίου 1809.

Ὁ Ναπολέων τότε δὲν ἐξέφραξε πολλὰ ἐπιεικεῖς
 περὶ τοῦ ἄγγλου στρατηγού κρίσεις· αὐτὸς ἔλεγε, ν'
 ἀνατεθῇ ἡ ἀρχηγία τοῦ ἄγγλικοῦ στρατοῦ
 εἰς τὸν λόρδον Οὐέλλιγκτῶνα· διότι, ὡς ἐκ τοῦ χα-
 ρακτῆρος τὸν ὅποιον ἔχει, θέλει πάθει μεγάλας κα-
 ταστροφάς· ὁ Σιρ Ἰωάννης Μοῦρ (ἀρχηγὸς τοῦ ἐν Ἰ-
 σπανίᾳ στρατοῦ) καὶ ὁ Λόρδος Οὐέλλιγκτῶν δὲν δει-
 κνύουσι τὴν ἀπαραίτητον ἐκείνην ἐν πολέμῳ πρό-
 νοίαν, τὴν ὑπαγορεύουσιν ἡμῖν νὰ μὴ πράττωμεν
 εἰμὴ ὅ,τι εἶναι δυνατόν νὰ ὑποστηρίξωμεν, καὶ νὰ
 μὴ ἐπιχειρῶμεν εἰμὴ ὅ,τι παρέχει τὰς πλείστας ἐλ-
 πίδας ἐπιτυχίας. Ὁ Λόρδος Οὐέλλιγκτῶν δὲν εἰδείξε
 κατὰ τοῦτο σύνεσιν μεγαλητέραν τῶν ἄνδρῶν, τῶν
 διαπόντων τὸ Ἀγγλικὸν ὑπουργεῖον. Οἱ θέλοντες νὰ
 ὑποστηρίξωσι τὴν Ἰσπανίαν κατὰ τῆς Γαλλίας καὶ
 ν' ἀγωνισθῶσι πρὸς τὴν Γαλλίαν κατὰ ζῆλόν ἀναλαμ-
 βάνουσιν ἐπιχειρήμα· τὸ ὅποιον δὲν δύναται εἰμὴ νὰ
 ἐπιφέρῃ ὀλέθριον ἀποτέλεσμα εἰς αὐτούς. Ταῦτα ἔ-
 λεγεν ὁ Ναπολέων ἐν τῷ Μονίτωρι· καὶ ἡ ἀλήθεια εἶ-
 ναι ὅτι ὁ Ἀρθοῦρ Οὐέλλεσλέυς δὲν εἶχεν ἤδη κατέ-
 ναντι αὐτοῦ στρατηγὸν οἰματίαν καὶ ἀπειρὸν οἶος
 ἀνεδείχθη ὁ Ἰουνότης, ἀλλὰ τὸν ἐμπειρότατον στρα-
 τάρχην Σούλτ. Τοσαύτη δὲ ἦτο ἡ ὑπόληψις ἣν εἶχον
 οἱ Ἀγγλοὶ περὶ τοῦ στρατηγού τούτου τοῦ Ναπο-
 λέοντος, ὥστε τὴν πρώτην πρὸς αὐτόν μάχην, τὴν
 συγκροτηθεῖσαν περὶ Ταλαθεύραν Διλαρέυνα, καὶ
 τοὶ ἀκριτοὶ ἀποβάσαν, ἐπινηγύρισαν ὡς νικῆν κρίσι-
 μον. Ὁ ἐν Ἀγγλίᾳ ἐθνολογισμὸς ὑπῆρξε μέγας, αἱ
 βουλαὶ, καὶ τοὶ πολλοὶ ἀντιπόντων τῶν ἀντιπολι-
 τευσμένων, ὁμολόγησαν χάριτας εἰς τὸν Ἀρθοῦρ Οὐέλ-
 λεσλέυν καὶ ἀπένεμον αὐτῷ δικηγλιῶν λίρων ἑτα-
 σίαν ἀμοιβήν· τὸ ὑπουργεῖον ἀνηγόρευσε αὐτόν πα-
 τρῖκιον, ἐπονομάσαν τὸν ἄνδρα ὑποκόμητα Οὐέλλιγ-
 κτῶνα Ταλαθεύραν· ἡ δὲ ἐν Γαδείροις Ἰσπανικὴ κυ-
 βέρνησις ἀπένευεν αὐτῷ τὸ ἀξίωμα καὶ τὸν μισθὸν
 τοῦ ἰσπανοῦ στρατάρχου, ἀπερ ὁμοῦς ὁ Ἀρθοῦρ Οὐ-
 ελλιγκτῶν δὲν ἀπεδέξατο, περιορισθεὶς εἰς τὸ νὰ λάβῃ
 ὡς δῶρον ἵππους τινάς Ἀνδαλουσίους προσφερθέντας
 αὐτῷ ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως τῆς Ἰσπανίας Φερ-
 δινάνδου τοῦ Ζ'.

Ἐν τούτοις δραμόντων εἰς ἐπικουρίαν τοῦ Σούλτ.
 τῶν στρατάρχων Νεῦ καὶ Μασσένα, ὁ Οὐέλλιγκτῶν ἠ-
 ναγκάσθη νὰ ὀπισθοδρομήσῃ· καὶ τότε ἐπέχειρσε
 τὴν περὶ Λισβῶνα κατασκευὴν τῶν πολυκροτων ἐ-
 κείνων ὄχυρωμάτων τοῦ Τόρρες Βεδράς, περὶ τὴν ἐκ-
 τέλειαν καὶ ὄχυρωσιν τῶν ὁποίων ἀνεπιτύχθη ἀπα-
 σα ἡ πολυτέλεια, οὕτως εἶπεν, τῆς ἀμυντικῆς τοῦ ἄγ-
 γλικοῦ χαρακτῆρος τέχνης καὶ καρτερίας. Τὰ χαρα-

κώματα ταῦτα ἐξετείνοντο ἀπὸ τῆς θαλάσσης μέχρι
 τοῦ μέρους ἐκείνου τοῦ Τάγου ποταμοῦ καθ' ὃ αὐτός
 ἔχει τὸ ὠκεάνιον εὖρος τῶν 12 μιλίων· ὥστε οἱ Ἀγ-
 γλοὶ, θαλασσοκρατοῦντες, διέτριβον ἐν ἀσφαλείᾳ ὁ-
 πισθεν τοῦ κολοσιαίου ἐκείνου φρουρίου. Ὁ Μασσέ-
 νας, εἰς ὃν ἀνετέθη ἡδὴ ὁ πρὸς τοῦτο τὸ μέρος ἀγών,
 ὁ γρηκίος, ὁ ἀτρόμητος, ὁ πεισματώδης ἐκείνος υἱὸς
 τῆς Νίκης, ὡς ἀπεκάλεσε αὐτόν ὁ Ναπολέων, ὡς λέων
 ἐρωδόμενος, περιστρέφεται ἐπὶ εἰς μῆνας περίξ τῶν
 ἀπορρήτων ἐκείνων ὄχυρωμάτων· καὶ ἐνῷ τὸ Ἀγ-
 γλικὸν στρατόπεδον εἶχεν ἀπὸ θαλάσσης πᾶσαν προ-
 μύθειαν, αὐτοῦ ὁ στρατὸς κατηναλίσκετο, ἔπαυσε τὰ
 πάνθεν ἀνεκα τῆς πολεμῶς διακειμένης περίξ χώ-
 ρας, ἀπὸ δὲ Γαλλίας, ἐνεκα τῶν κατὰ τὴν Ἰσπα-

κῶς εἰς Κασπυλίαν, ἔχον κατέναντι αὐτοῦ στρατι-
 γοὺς διηρημένους, διότι ὁ μὲν Ναπολέων ἔτο μα-
 κράν, ὁ δὲ ἀσθενὴς αὐτοῦ ἀδελφὸς Ἰωσήφ δὲν ἦτο
 ἱκανὸς νὰ διευθῆν τοσοῦτον δυσχερῆ πράγματα,
 ἐνῷ ὁ Οὐέλλιγκτῶν ἔρχε μόνος ἀπαντος τοῦ Ἀγγλι-
 κοῦ, Πορτογαλικοῦ, τοῦ Ἰσπανικοῦ στρατοῦ καὶ
 ἐρείδετο ἐπὶ τῆς ἀφρασίωσης τῶν λαῶν ἐκείνων, ὑ-
 πὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν ὁποίων ἐμάχετο. Ἐν τῇ
 περὶ Σαλαμάνκαν μάχῃ, ἥτις συνεκροτήθη τῇ 22
 Ἰουλίου 1812 καὶ καθ' ἣν ὁ Οὐέλλιγκτῶν κατετρό-
 πωσεν ὀλοσχερῶς τὸν στρατάρχην Μαρομόντον, ἐκρίθη
 ἡ τύχη τῆς Ἰσπανίας. Ὁ νικητὴς ἔδραμε πρὸς τὸ
 Βελλαδόλιτον, ἐκεῖθεν δὲ, τραπεὶς πρὸς δεξιάν, ἐξώρ-
 μησεν ἐπὶ τὴν βασιλεύουσαν τῆς Ἰσπανίας, ἐπὶ τὸ

Οὐέλλιγκτῶν.

νίαν περισπασμῶν, οὐδεμίαν ἤρχετο βοήθειαν· ὥστε ἐπὶ
 τέλους ὁ στρατάρχης ἠναγκάσθη νὰ παλινδρομήσῃ,
 μετὰ πολλοῦ κόπου, μέχρι τῶν συνόρων τῆς Ἰσπανίας.
 Ταύτην τῆς Πορτογαλίας τὴν λύτρωσιν ἀντίμειψε
 πολυειδῶς ἡ Ἀγγλικὴ βουλὴ· διότι ἐψήφισεν τῷ
 Οὐέλλιγκτῶνι χάριτας, ἀπένευεν αὐτῷ νέα χρημα-
 τικὰ βοηθήματα καὶ προσέθηκεν αὐτῷ τὸ ἐπώνυμον
 τοῦ Τόρρες Βεδράς. Ὁ δὲ νικητὴς, καὶ τοὶ ἔχον ν'
 ἀντιπαλαίση πρὸς πολλὰς ἐθνικὰς ἐν Ἰσπανίᾳ καὶ ἐν
 Πορτογαλίᾳ δυσπιστίας καὶ δυσμενεῖς, κατάρθρωσε νὰ
 κατισχύσῃ αὐτῶν, ὀργάνισε τοὺς στρατοὺς ἀμφοτέ-
 ρων ἐκείνων τῶν χωρῶν, ἀνηγορεύθη τῶν ὄλων ἀρχι-
 στρατάρχης, ἐκυρίευσε τὰ φρούρια τῆς Ροδεριγουπό-
 λειος (Ciudad-Rodrigo) καὶ τῆς Βαδαιόζης, καὶ, οὐ
 τῶ ἀσφαλίως τὰ πλεῖρα αὐτοῦ, ἐνέδωκεν ἀδιστά-

Μαδρίτον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ὁ Ἰωσήφ Ναπολέων, ἔ-
 σπευσε νὰ ὑποχωρήσῃ πρὸς τὰ Γαλλικὰ σύνορα. Ἡ
 ἀγαλλίασις ἐν τῇ Ἀγγλίᾳ διὰ τὸ κατορθῶμα τοῦτο
 τοῦ στρατηγού τῆς ὑπῆρξεν ἀμετρος· αἱ βουλαὶ ὡ-
 μολόγησαν τῷ Οὐέλλιγκτῶνι νέας χάριτας· ἡ κυ-
 βέρνησις ἀπένευεν αὐτῷ τὸν τίτλον τοῦ μαρκιῶνος,
 ἡ δὲ βουλὴ τῶν κοινοτήτων, ἥτις πρὸ ὀλίγου
 εἶχε ψηφίσει σύνταξιν τοῦ στρατηγού δικηγλιῶν λι-
 ρῶν, ἐχορήγησεν ἐπὶ αὐτῷ τὸ ὑπέρογκον χρηματικὸν
 ποσὸν τῶν 100.000 λίρων.
 Εἶναι ἀξίον σημειώσεως, ὅτι ὁ δούξ Οὐέλλιγκτῶν,
 θυμωμένος ἐν τῇ ἀμύνῃ, ὑπῆρξεν αἰετοπε ἀτυχῆς
 ἐν τῇ ἐπιπέσει. Εἶδόμεν ἤδη αὐτόν ἀναγκασθέντα
 τῷ 1810 νὰ ὀπισθοδρομήσῃ μέχρι Λισβῶνος ἀνά-
 λογόν τι συνέβη καὶ τῷ 1812. Ὁ στρατάρχης

Σούλτ, διαλύσας τὴν πολιορκίαν τῶν Γαδεΐρων, καὶ ἐγκαταλίπων τὴν Ἀνδαλουσίαν, τοσοῦτον ἐντέχνως συνεδύασε τὰ κινήματα αὐτοῦ μετὰ τὸ σῶμα τοῦ στρατηγῶν Σουχάμ, ὥστε ἠπειλόησε κατὰ νῶτον τὸν λόβρον Οὐελλιγκτῶνα καὶ ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ ὀπισθοδρομήσῃ ἐν τάχει καὶ μετὰ πολλῆς ζημίας μέχρι Πορτογαλίας. Ἄλλ' οὐδὲν ἤττον ἅπαντα ἡ μεσημβρινὴ Ἰσπανία ἀππλάγη ἀπὸ τῆς παρουσίας τῶν Γάλλων, ἡ δὲ βουλή τῶν κοινοτήτων ἐθεώρησε τὸ ἀπιτέλεσμα τοῦτο τοσοῦτον μέγα, ὥστε ἐπεγορήγησε τῷ στρατηγῷ νέαν ἀμοιβὴν 100,000 λιῶν ὃ δὲ, διοργανώσας ἐκ νέου τὸν Ἰσπανικὸν στρατὸν καὶ διαλύσας πολλὰς ἐθνικὰς διενέξεις τῶν λαῶν ὑπὲρ ἂν ἐμάχητο, ὠραιομένως δὲ καὶ ἀπὸ τὴν ἐν Ρωσίᾳ καταστροφὴν τῶν Γάλλων, ἐτι δὲ καὶ ἀπὸ τὸν νέον ἀγῶνα, ὃν ὁ ἐξητλημένος Ναπολέων ἠναγκάζετο νὰ ἀναλάβῃ ἐν Γερμανίᾳ, ἐπέπεσε κατὰ Μάιον τοῦ 1813 τὸν ἐπιθετικὸν πόλεμον, ἠνάγκασε τὸν Ἰωσήφ νὰ φύγῃ αὐθὶς ἀπὸ Μαδρίτου, καὶ τῇ 20 Ἰουνίου, κατατροπώσας περὶ Βιττόριαν ὁλοσχερῶς τὸν Γαλλικὸν στρατὸν, κατέλυσε τὴν ἐν Ἰσπανίᾳ Ναπολεόντειον κυριαρχίαν. Ἐνεκα τῆς περὶ Βιττόριαν νίκης ἀπενεμήθη τῷ Οὐελλιγκτῶνι ὁ ἀνώτατος καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν σπανίως διδόμενος βαθμὸς τοῦ φελδμαρσεάλου.

Ἡ μάχη αὕτη ἠνείωξεν εἰς τὸν νικητὴν τὴν πρὸς τὰ Πυρηναία ὁδόν. Ἄλλ' ἐνταῦθα ἀπῆντησε δυσχερεῖς μεγάλας, διότι ὁ Ναπολέων ἐσπευσε νὰ πέμψῃ κατ' αὐτοῦ τὸν ἀριστον τῶν στρατηγῶν του, τὸν στρατάρχην Σούλτ, ὅστις μετὰ πλείστης τέχνης ἀνεχάτισε τοὺς ἀντιπάλους μέχρι τοῦ Μαρτίου 1814, ὑπεχάριε βραδέως καὶ ἐντιμῶς ἐπεσφράγισε τὸν πρὸς τοῦτο τὸ μέρος πόλεμον, διὰ τῆς περὶ Τολῶσιν μάχης, ἧτις συνεκροτήθη ἐξ ἡμέρας μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ θρόνου παραίτησιν τοῦ Ναπολέοντος.

Συνομολογηθείσης τῆς εἰρήνης, ὁ Οὐελλιγκτῶν μετέβη εἰς Ἀγγλίαν, ὅπου ἐτυχεν ἐνθουσιώδους δεξιώσεως, καὶ ἐπειτα ἐπορεύθη εἰς Βιέννην, ὅπου ἀπερρασιζέτο τότε, ἐν κοινῷ συνεδρίῳ τῶν βασιλέων, ἡ τύχη τοῦ κόσμου, καὶ ὅπου ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος, ὁ τὰ μάλιστα συντελέσας εἰς τὴν κατατροπῶσιν τοῦ κολοσσοῦ, τοῦ ὁποίου ἤδη διεμερίζοντο τὰ ἱμάτια, ἠξιώθη πλείστων τιμῶν. Ἦν δὲ τότε ὁ δούξ Οὐελλιγκτῶν ἐτῶν 45, σοφὸς μὲν καὶ ψυχρὸς κατ' ἐπιφάνειαν, ἀλλ' οὐδὲ ἀτρωτὸς τὴν καρδίαν, οὐδ' ἀτυχὴς περὶ τοὺς ἔμψυχους. Ἐν τῷ μέσῳ ὁμοίως τῶν ἐλαφρῶν ἄμα καὶ σπουδαίων ἀσχυλιῶν τοῦ Βιενναίου συνεδρίου ἐνέσκηψεν, ὡς κεραυνός, ἡ εἰδήσις τῆς ἀπὸ Ἑλλάδος ἐπανόδου τοῦ Ναπολέοντος εἰς τὴν Γαλλίαν. Ὁ λόρδος Οὐελλιγκτῶν ἀνηγορεύθη τότε ὀμοθυμαδὸν ἀρχιστράτηγος τοῦ νέου Ἑυρωπαϊκοῦ πολέμου κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ· καὶ, μετὰ βραχυταίν ἐν Ἀγγλίᾳ διατριβῆν, ἐδραμὲν εἰς τὰς Κάτω Χώρας, ἵνα διορίσῃ τὸ στρατηγικὸν αὐτοῦ σχέδιον, ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Πρώσου στρατάρχου Βλυχέρου. Ἠκολούθησε δ' ἐνταῦθα τὸ σύστημα τῆς ἐν Ἰσπανίᾳ τακτικῆς του, ὁμοίως τὸ σύστημα τῆς ἀμύνης, ἐν θέσει κελῶς ἠσφαλισμένη, καὶ ὠχυρώθη εἰς Οὐατερλόδον, καθ' οὗ ὀρμήσας ὁ ἀείποτε ἀκλήβητος Ναπολέων κατατροπώθη ὁλο-

σχερῶς τῇ 18 Ἰουνίου 1815. Μετὰ τὴν ἐν Οὐατερλόδῳ νίκην, ἧτις ἐπήγαγε τὴν δευτέρην πτώσιν τοῦ Ναπολέοντος, ἡ ἰσχύς τοῦ λόβδου Οὐελλιγκτῶνος, φυσικῶ τῷ λόγῳ, κύζησεν, ὃ δὲ ἀνὴρ δὲν ἀνεδείχθη καταθλιπτικὸς πρὸς τὴν Γαλλίαν. Ὅτε διὰ τῆς συνθήκης τῆς συνομολογηθείσης κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1815 ἀπερρασιζήθη, ὅτι ἡ Γαλλία θέλει καταληθῆ ἐπὶ τινὰ ἐτῆ ὑπὸ ἀξιολόγου τινὸς μοίρας τοῦ συμμαχικοῦ στρατοῦ, ἡ ἡγεμονία τοῦ στρατοῦ τούτου ἀνετέθη εἰς τὸν Οὐελλιγκτῶνα, ὅστις, ἐδρεύων συνθῶς ἐν Παρισίοις, καὶ συχνάκις ἐπισκεπτόμενος τὸν Λουδοβικὸν 18', συνεβούλευεν ἀείποτε τὴν μετριότητα καὶ τὰς συνταγματικὰς ἀρχάς. Ἐρωτηθεὶς πολλάκις ἐάν ἦναι δυνατόν νὰ ἐλαττωθῇ ὁ κατέχων τὴν Γαλλίαν ξένος στρατός, ἀπεφάνητο, ὅτι ἡ κατάστασις τῶν πνευμάτων καὶ τῶν πραγμάτων ἐπέτρεπε τὴν ἀνακούφισιν ταύτην, ἢν ἀπαραίτητον ἄλλως εἶχον καταστήσει τὰ παθήματα τῆς χώρας. Ἄλλ' ἐνῷ τοιαύτην προσάγειν ὑπηρεσίαν τῇ Γαλλίᾳ ὁ ἀνὴρ, μακρινῶς τις Βοναπαρτιστὴς ἐπιχειρεῖ νὰ τὸν δολοφονήσῃ, ἐν ὄχηματι διερχόμενον. Καὶ τὸ μὲν κακούργημα ἀπέτυχεν, ἀλλὰ τὸ θλιβερώτατον εἶναι, ὅτι ὁ Ναπολέων, ἀποθνήσκων, κατέλιπεν ἐν τῇ διαθήκῃ του κληροδοτήματι εἰς τὸν δολοφόνον. Εἶναι ἀληθές ὅτι ἀφ' ἑτέρου ὁ Οὐελλιγκτῶν ἠνείχετο, ὥστε ὁ μέγας αὐτοῦ ἀντίπαλος νὰ ταφῇ ζῶν ἐν τῇ ἀγίᾳ Ἐλένῃ. Τοιαύτη εἶναι ἡ ἀνθρώπινη ἀδυναμία! Αὐτοὶ οἱ μέγιστοι τῶν ἀνθρώπων ἀνθρώποι εἶναι πάντοτε ὡς ἂν ἤθελον ἡ Θεία Πρόνοια νὰ ὑπομιμνήσκῃ ἡμῖν τὴν ἰσότητά ἡμῶν ἐν τῇ ζωῇ καὶ ἐν τῷ θανάτῳ.

Μετὰ τοῦ κατασχόντος τὴν Γαλλίαν Ἑυρωπαϊκοῦ στρατοῦ συνανεχώρησε, τῇ 1818, καὶ ὁ Οὐελλιγκτῶν ἐκ Παρισίων, καὶ περικιάσας οὕτω τὸ στρατιωτικὸν αὐτοῦ στίδιον, ἤρχισεν οὕτως εἰπεῖν τὸ πολιτικόν. Τὸ τελευταῖον τοῦτο δὲν ὑπῆρξεν ὅσον τὸ πρῶτον λαμπρόν. Ὁ Οὐελλιγκτῶν ἀνῆκε, καὶ ὡς ἐκ τῆς καταγωγῆς του καὶ ὡς ἐκ τῶν ἀρχῶν του, εἰς τὴν τουρκικὴν, τὴν συντηρητικὴν μερίδα. Ἡ πολιτικὴ αὐτῆ μερίς ἐπεκράτησεν ἀπολύτως ἐν Ἀγγλίᾳ ἐνόσῃ ἐξηκολούθει ὁ πόλεμος, διότι ἡ χαρακτηρίζουσα αὐτὴν καρτερία ἦτο ἀπαραίτητος πρὸς τὴν διεξαγωγὴν τοῦ δυσχεροῦς ἀγῶνος. Ἀλλὰ καταλυθέντος τοῦ πολέμου, τὰ πᾶθη ἀνενηώθησαν, ἡ τουρκικὴ μερίς ἐμειώθη, ἰσχυρὰν δὲ οἱ Οὐίγοι καὶ οἱ ριζοσπάσται. Οὐδὲν ἤττον ὁ Λόρδος Οὐελλιγκτῶν προσήνεγκε καὶ τότε μεγάλας τῇ πατρίδι αὐτοῦ ὑπηρεσίας, διὰ τῆς ἀντιστάσεως αὐτοῦ εἰς τὸν ὀρμητικὸν χεῖμαρρον τῶν μεταρρυθμίσεων, ἀναγκάστιας αὐτὸν ὅσον ἠδύνατο ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν ἀξίων αὐτοῦ φίλων καὶ ὁμοφρόνων Ἀξεδήνων καὶ Πήλ, καὶ ἐνδιδῶν συνετῶς ὁπᾶκις ἐβλεπεν ὅτι ἡ παραχώρησις ἦτο ἀπαραίτητος. Οὕτως ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀνέστειλε τὴν ἰσοπολιτείαν τῶν καθολικῶν, καὶ ἐπειτα αὐτὸς διεπραξεν αὐτὴν οὕτως ἐπίσης ἐπολιτεύθη καὶ εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἐκλογικῆς μεταρρυθμίσεως, καὶ εἰς τὸ ζήτημα τῶν σιτηρῶν. Διὰ τὴν ἐμπροσθα ταύτην ἀντίστασιν εἰς προωρούς μεταβολάς, ὁ ὄγκος τοῦ Λονδίνου ἐδείξε πρὸς τὸν ἀνδρα

πολλάκις τὴν δυσμένειαν αὐτοῦ, καὶ ποτε θραυστὰς ἑλούς τῶν παραθύρων του, ὃ δὲ σωτὴρ ἐκεῖνος τῆς πατρίδος ἠναγκάσθη νὰ ἄχυρῶσθαι διὰ σιδερέων κεικλίδων τὴν οἰκίαν του ἵνα προλάβῃ τὴν ἐπανάληψιν τοιοῦτων προσβολῶν, καὶ ἔλεγε μίαν τῶν ἡμερῶν εἰς τὸν φίλον του Πότζον Διόργον, τὸν πρέσβυν τῆς Ρωσίας· «ποία διαφορά μετὰ τῆς δημοτικότητος ἦν ἀπῆλκυται μετὰ τὴν ἐν Οὐατερλόδῳ νίκην, μετὰ τῆς θριαμβικῆς ἐν Λονδίνο εἰσοδοῦ μου τῇ 1815 καὶ τῆς δυσμενείας ἦν ἐπιδεικνύει σήμερα πρὸς ἐμὲ ὁ λαός!»

Πῶς ἐπολιτεύθη ὡς πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν ζήτημα, εἶναι γνωστόν. Ἀποστὰζει τῇ 1826 εἰς Πετροῦπολιν ὑπὸ τοῦ μεγάλου Κάνιγκος, ἔθηκε τὸς βάσεις τῆς ὑπὲρ ἡμῶν μεσολαθήσεως τῶν δυνάμεων· ἐπειτα δὲ ἐδυσφόρησεν ὅπως οὐκ ἐν Νευαρκίῳ ναυμαχίᾳ. Ἡ ἀντίφασις αὕτη ἐνυπάρχει ἄλλως καθ' ὅλην τὴν διαγωγὴν τῆς δύσεως ὡς πρὸς τὸ ἀνατολικὸν ζήτημα. Ὅτι ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία συμπάθουσι πρὸς τοὺς χριστιανικοὺς λαοὺς τῆς ἀνατολῆς, εἶναι ἀνεμφιστέητον, καὶ τὴν συμπάθειαν αὐτῶν κατεδείξαν ἐμπράτως· δὲν φαίνονται ὁμοίως λαβούσκι ἐτι τὴν πεποιθήσιν ὅτι οἱ λαοὶ οὗτοι δύνανται νὰ συγκροτήσασιν κράτος ἐν μέγα καὶ ἰσχυρὸν· ὅθεν ἀγωνίζονται νὰ συμβιβάσωσι τὴν ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν προστασίαν, μετὰ τὴν δικτήρησιν τῶν καθεστώτων. Ἀλλὰ ἐ συμβιβάζονται ἀρᾷ γε τὰ δύο ταῦτα θέματα; δὲν ἀποκλείονται μᾶλλον ριζῶν; ἡ ἐνίσχυσις τῶν χριστιανῶν δὲν εἶναι ὁ θάνατος τῶν καθεστώτων; καὶ ἡ ἐνίσχυσις τῶν καθεστώτων δὲν εἶναι ὁ θάνατος τῶν χριστιανῶν;

Ὁ Λόρδος Οὐελλιγκτῶν ἀπέθανε τὸ 1852 ἔτος, πλῆρης ἡμερῶν καὶ δόξης. Ἐνομίσασμεν δὲ ἔχι ἄξιον νὰ σκιαγραφῶμεν τὴν βιογραφίαν αὐτοῦ εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις. Ἐν αὐτῷ κατὰ μέγα μέρος συγκεραλιεύεται οὕτως εἰπεῖν καὶ προσωποποιεῖται ὁ ὅλος χαρακτήρ τοῦ τελευταίου μεγάλου ἀγῶνος ὃν διεξήγαγεν ἡ Ἑυρώπη. Μετὰ τρεσκαράκοντα ἔτων εἰρήνης, πολυειδῶς ὑπὸ τοῦ ὑψίστου εὐλογηθείσαν, εὐρισκόμεθα, ὡς φαίνεται, εἰς τὰς παραμονάς ἀγῶνος νέου ἐπίσης κολοσσιαίου. Πρόκειται καὶ αὐθὶς νὰ παλαίσωσιν, ὡς ἄλλοτε, δύο δυνάμεις πρωτεύουσιν, ἡ μὲν κατὰ θάλασσαν, ἡ δὲ κατὰ γῆν. Δικαιούμεθα ἀρχῆς ἐκ τῆς κατ' ἐπιφάνειαν κτύπησι ὁμοιότητος τῶν περιστάσεων, νὰ κρίνωμεν καὶ περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων; Ἄν ἡ Πρόνοια, ἐν τοῖς ἀνεξερευνήτοις αὐτῆς κρίμασιν, ἐπιτρέψῃ φοβεράν τινα μεταξὺ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου σύρραξιν, ἡ Πρόνοια πάλιν μόνη γινώσκει ὅποιον ἔσται τὸ τέλος τῆς πάλης ταύτης. Τὸ κατ' ἡμᾶς, ἐν τῇ ἀσθενείᾳ ἡμῶν, δὲν ἔχομεν εἰμὴ νὰ ὑψώσωμεν πρὸς τὸν παντοδύναμον Θεὸν χεῖρας ἰκετιδίας, ἵνα, ἐν τῇ ἀγαθότητι αὐτοῦ, χεῖραγωγῆσθαι τοὺς ἰσχυροὺς τῆς γῆς εἰς τὴν ὁδὸν τῆς συνέσεως καὶ τῆς δικαιοσύνης, τὴν ἄγουσαν πρὸς κατάστασιν πραγμάτων ἱκανῆν νὰ συμβιβάσῃ μὲν ἅπαντα τὰ συμφέροντα, νὰ προλάβῃ δὲ μεγάλας συμφοράς.

Ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου ἤδη μῆνος τοῦ παρελθόντος ἔτους (Φυλλάδ. ΠΛ') ἐγράψαμεν περὶ ἀτμοπλοίας, οὐχὶ διὰ νὰ πείσωμέν τινα περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς συστάσεως ἑλληνικῶν πυροσκάρων, διότι τοῦτο καὶ συστάσει δῆλον, ἀλλὰ διὰ ν' ἀποδείξωμεν καὶ διὰ παλαιῶν ἀριθμῶν ὅτι, ἐν τὴν συστασιν ἑλληνικῶν ἀτμοπλοίων, οἱ φόβοι οὗτοι ἦσαν ἀβάσιμοι. Ἐγράψαμεν προετί, διὰ νὰ στιγμάτισωμεν τὴν ἀξιοκατάκριτον ἀδιαφορίαν μετὰ τῆς ἐβλασθήσας παρ' ἡμῖν τὸ περὶ ἐγγύματα ἀτμοπλοίας ζήτημα, τοσοῦτω καιρῶν διὰ τε τὰ ὕλικὰ συμφέροντα καὶ τὴν ἐθνικὴν ὑπόληψιν ἡμῶν.

Τρεῖς μῆνας μετὰ ταῦτα, προκίρυξις ἐκδοθεῖσα ἐν Πατρὶσι καὶ ὑπογεγραμμένη ὑπὸ πολλῶν ἐκ τῶν γνωστοτέρων κτηματιῶν καὶ ἐμπόρων, δίδωκε τὴν γνωστότερων ἀγγελίαν ὅτι συνιστᾶται ἐπὶ τέλους συγκοινωνία δι' ἑλληνικῶν ἀτμοπλοίων, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς καὶ ἡ δύναμις δὲν θέλουσι βεβαίως ἐραδύνει νὰ αὐξηθῶσι, διὰ νὰ ἐπαρκέσωσι καὶ εἰς τὰς ἐξωτερικὰς ἀνάγκας.

Ἡ ἀγγελία αὕτη, μόλις δημοσιευθεῖσα, ἐτυχεν ἐν γενεῖ προθυμοτάτης ὑποδοχῆς καὶ ἐντός καὶ ἐκτός τῆς Ἑλλάδος, καὶ μάλιστα ἀπὸ τῆς Κυβερνήσεως κατῆρθε τὴν ἐπιχειρήσιν διὰ τῆς ἐγκρίσεως αὐτῆς, καὶ διὰ τῆς ὑποσχέσεως τοῦ νὰ συνδράμῃ καὶ διὰ μετοχῶν τὴν ἐταιρίαν.

Καθ' ὃ γνωρίζομεν, ἐντός ὀλίγου συμπληροῦται ὁ ὀρισθεὶς ἀριθμὸς τῶν μετοχῶν καὶ γίνεται ἐναρξὶς τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐπιχειρήσεως· ἀλλὰ διὰ νὰ ἐπεκταθῶσι τὰ ὅκα αὐτῆς, καὶ νὰ θεραπεύσωμεν συγχρόνως τὴν ἐθνικὴν φιλοτιμίαν δεκνύοντες, ὅτι εἰ καὶ πτωχοὶ καὶ μικρὸν Κράτος οἰκοῦντες, ἀσπαζόμεθα προθύμως πάντα τὰ συντελοῦντα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν πολιτισμὸν τοῦ ἔθνους ἡμῶν, ἀνάγκη νὰ συντρέξωσιν οἱ πανταχοῦ εὐποροὶ ὁμογενεῖς. Ἀποτεινόμεθα δὲ ἰδίως πρὸς τὸν πατριωτισμὸν τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ οἰκτινῶν σκοπῶν εἶχον ἐσχάτως νὰ τιμῆσθαι τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν ἀνυψούντες αὐτὴν εἰς ἀτμοπλοία· οἱ φιλοπάτριδες οὗτοι ὁμογενεῖς ἐννοοῦσι κάλλιον ἡμῶν ὅτι ἡ συνένωσις τῆς ἐπιχειρήσεως αὐτῶν μετὰ τῆς ἐν Ἑλλάδι ἐνεργουμένης, θέλει περιποιήσῃ εἰς μὲν τοὺς μετόχους πλείστους ὠφελείας, εἰς δὲ τὸ ἔθνος πλείοτερον ὑπόληψιν.

ΑΓΓΕΛΙΑ.

Μεταξὺ τῶν μέσων, ὅσα σκοπίμως καὶ ἀποτελεσματικῶς συνετέλεσαν εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν προαγωγὴν λαοῦ τινος, εἶναι ἀναντιρρήτως καὶ ἡ ἐν αὐτῷ ἀποκατάστασις εὐχερῶν συγκοινωνιῶν μέσων· ἡ δὲ διὰ θαλάσσης ἀτμοπλοία πολυπλασιάζουσα καὶ συντηροῦσα τὰς μεταξὺ τῶν διαφόρων μερῶν κράτους ἐμπορικὰς σχέσεις, ἐν τῇ ὀργῳσῃ Ἑλληνικῆς κοινωνίας, κατήχησεν ἀνάγκη ἐπαισθητὴ καὶ ἀναπόφευκτον. Ἡ πόλις τῶν Πατρῶν διὰ τὴν γεωγραφικὴν τῆς

θῆσιν, καὶ τὸ ἐμπορικὸν καὶ ἐπιχειρηματικὸν πνεύμα τῶν κατοίκων αὐτῆς, ἀποκατέστη τὸ κέντρον τῶν συναλλαγῶν ὅλων σχεδὸν τῶν προϊόντων τῶν μεσημβρινουτικῶν παραλίων τῆς Πελοποννήσου, τοῦ Κορινθιακοῦ Κόλπου καὶ τῆς ἀπέναντι Δυτικῆς Στερεῆς, καθὼς ἐπίσης τῶν παντοίων εἰδῶν τῆς εἰσάγωγῆς τῶν αὐτῶν καταναλισκομένων.

Ἐκ τούτων τὸ ἐμπορικὸν πνεῦμα συναγωνιζόμενον ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, διὰ τῆς ἐπινοίας νέων ἐπιχειρημάτων ἐπιχειρήσεων, καὶ τῆς ἐπεκτάσεως τῶν εἰς τὴν ἐσπερίαν Εὐρώπην καὶ ἀλλαγῶν σχέσεων του, ἀναδείκνυται ὁσημέραι ἀνώτερον τῶν ἀτυχῶν περιπετειῶν τῆς φυσικῆς προαγωγῆς τῶν ἐγχωρίων προϊόντων, καὶ θεραπεῖον πολλὰς ὑλικὰς ἀνάγκας, ὡς ἐξ ἐμφύτου τινος δυνάμεως ὠθοῦμενον, προβαίνει θαρσάλως εἰς εὐρύτερον καὶ εὐτυχέστερον μέλλον, ἐξ οὗ δικαίως προσδοκᾶται ἐπὶ πολὺ ἡ ἐπιτεύξις ἀγαθῶν, ἅτινα ὑπὸ τὴν προστασίαν πατρικῆς Κυβερνήσεως εἶναι οἰκετὶ εἰς λαὸν προγονικὴν εὐκλειαν φέροντα, καὶ εἰς τὸν πολιτισμὸν προβαίνοντα.

Ἄλλ' ἐφ' ὅσον αἱ εἰρημέναι σχέσεις ἐπεκτείνονται, ἐπὶ τοσοῦτον ἡ πόλις αὕτη καὶ ἅπας ὁ ἐμπορικὸς κόσμος τῆς Ἑλλάδος, δύναται ἀλανθάτως νὰ εἰπῆ τις, αἰσθάνεται ἐπαχθέστερον τὰς ἐπιζημίους συνεπείας τῆς παντελοῦς ἐλλείψεως ἐγχωρίου ἀτμοπλοίας, μέσου συγκοινωνίας ἀναπορεύτου εἰς τοὺς παρόντας καιροὺς, εἰς τὰς κοινωνικὰς μὰς ἀνάγκας καὶ εἰς τὴν γεωγραφικὴν τῆς Ἑλλάδος θέσιν!

Ἡ διὰ ξένων ἀτμοπλοίων συγκοινωνία, ἀνεπαρκὴς εἰς τὸ νὰ θεραπεύσῃ ὅλας τὰς ἀνάγκας ἡμῶν, ἐνῶ μὲν ἀποστρεφεί σημαντικῶν κεφαλαίων, τὰ ὅποια ἔμμελλον νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν αὐξησιν τοῦ τοπικοῦ πλοίου, καὶ τὴν σύστασιν τοῦ εἶδους τούτου τῆς βιομηχανίας ἐν Ἑλλάδι, πληγώνει τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν φιλοτιμίαν, καθόσον ὁ τόπος οὗτος ἐμπορικὸς καὶ ναυτικὸς, περικυκλούμενος πανταχῶθεν ἀπὸ θαλάσσης, περιλαμβάνει ὅλα σχεδὸν τὰ στοιχεῖα τῆς ἰδίας αὐτοῦ προαγωγῆς, καὶ δύναται ἐξ οἰκείων μέσων καὶ τῆ συνδρομῆ τῶν ἐξωθῶν πολλῶν φιλοκάλων ὁμογενῶν, αἰετοτε προθυμοποιουμένων εἰς ἀποκατάστασιν παντὸς ἐν τῇ φιλῇ ἡμῶν πατρίδι αγαθοῦ, ν' ἀποκαταστήσῃ τὸ μέσον τοῦτο τῆς συγκοινωνίας ἐπιτυχῶς!

Ὅθεν ἡ ἐπιχειρητικὴ τῆς συστάσεως ἀτμοπλοϊκῆς συγκοινωνίας, μεταξύ τῆς ἐμπορικῆς ταύτης πόλεως τῶν Πατρῶν, τῶν κυριωτέρων μεσημβρινῶν παραλίων τῆς Πελοποννήσου, Μισσολογίου, τοῦ Κορινθιακοῦ Κόλπου μέχρι τοῦ Λουτρακίου, καθὼς καὶ τῶν σημαντικωτέρων Ἰονικῶν Νήσων ἀφ' ἐνός, καὶ ἀφ' ἑτέρου, ἡ συγκοινωνία, μεταξύ Πειραιῶς, Σύρου, Καλαμικίου, Ναυπλίας, Ἰθάκης, Σπετζῶν, καὶ ἄλλων νήσων τοῦ Αἰγαίου, προτιθεμένη νὰ διευκολύνῃ καὶ προσέξῃ τὰς μεταξύ τῶν διαφόρων τούτων μερῶν τοῦ κράτους ἐμπορικὰς καὶ κοινωνικὰς σχέσεις, καὶ νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν συγκοινωνίαν ταύτην εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ὅπου τὰ ἑλληνικὰ ἐμπορικὰ συμφέροντα τὸ ἐπιζητήσωσιν, εἶναι πλείστου λόγου καὶ μεγίστου συμφέροντος ἀξίη δύναται δὲ νὰ συσταθῇ διὰ μετοχικῶν κεφαλαίων.

Τούτων ἕνεκεν οἱ ὑποφαινόμενοι, ἐλάβομεν τὴν ἐντολὴν παρὰ πολλῶν τῶν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ἐμπόρων, καὶ ἄλλων ἐν Ἑλλάδι, ἐν Ἑπτανήσῳ καὶ ἀλλαχοῦ ὁμογενῶν, εἰς ἐπιτροπὴν ἐνεργούντων, ἐπὶ τῶν προκαταρκτικῶν πράξεων τῆς συστάσεως Ἑλληνικῆς ἀτμοπλοίας, καὶ ἐξ οἰκειᾶς ἐπιθυμίας ὁμοιωμένοι, ν' ἀναγγείλωμεν τὴν σύστασιν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον Ἀνωνύμου ἀτμοπλοϊκῆς ἐταιρίας, ἐχούσης τὴν ἑδραν τῆς ἐν Πάτραις, ὅπου, ἕνεκεν τῶν προεκτεθέντων πλεονεκτημάτων, τοιαῦτα καταστήματα ἐμφρόνως διευθυνόμενα, εὐχερέστερον δύναται νὰ συντηρηθῶσι καὶ ἀντάποκριθῶσιν εἰς τὴν ἀποστολὴν των.

Τὰ κεφάλαια τῆς ἐταιρίας ταύτης ὑπελογίσθησαν ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς δραχμάς ἐν ἑκατομύριον καὶ διακοσίας χιλιάδας ἢτοι 1,200,000 διαφερόμενα εἰς τετρακισχίλιας μετοχάς, ἐκάστη δὲ μετοχὴ ἀνά δραχμὰς τριακοσίας ἢτοι 300.

Τὰ κινδυνασφαλιστικὰ καταστήματα Πατρῶν καὶ Κυρκήρας ἐξ ὁμογενῶν διευθυνόμενα, τῇ συγκαταθέσει τῶν μετόχων αὐτῶν, διανοοῦνται, καὶ ἐξήγησαν ἤδη τὴν ἐπιθυμίαν των, νὰ ἐγγράψωσιν ἰκανὰς μετοχὰς ἐκ τῶν ἀποθεματικῶν των κεφαλαίων, οὐχ ἦτον δὲ καὶ πλείστοι ἄλλοι φιλογενεῖς ἀπανταχοῦ, καὶ ἐν τῇ πρωτεύουσῃ, ἐνεθάρρουν τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην, διὰ τῆς προσφερομένης προθύμου καὶ αποτελεσματικῆς συνδρομῆς των, ὑποσχόμενοι νὰ γίνωσι μέτοχοι, ἀναγνωρίζοντες τὰ ἐκ τῆς ἐπιχειρήσεως ταύτης πολυεῖδῃ ἠθικὰ τε καὶ ὑλικὰ ὠφελήματα.

Πρὸς τὸν Κύριον Διοικητὴν τῆς Ἐθνικῆς Ἑλληνικῆς Τραπεζῆς ἐγνωστοποιήθη ἡδη ἡ προκειμένη ἐπιχείρησις, καὶ ἔχομεν εὐλογον ἀφορμὴν νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι ἐκ τῶν διαθεσίμων πρὸς τοιοῦτους σκοποὺς ἀποθεματικῶν τῆς Τραπεζῆς κεφαλαίων θέλουσιν πραγματοποιηθῆ ἰκανὰ μετοχὰ.

Θέλομεν ὑποβάλλει εἰς τὴν Σ. Ἑλληνικὴν κυβερνήσιν τὴν προτιθεμένην σύστασιν ἑλληνικῆς ἀτμοπλοίας, καὶ ἐπικαλεσθῆ οὐ μόνον τὴν ἰδιαιτέραν αὐτῆς προστασίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν πλεονεκτημάτων, ὅσα τείνουσιν εἰς τὸ νὰ διευκολύνωσι καὶ ἐνισχύσωσι τὴν ἑλληνικὴν ἀτμοπλοίαν πεπονητάς δὲ εἰς τὴν πατρικὴν τῆς πρόνοιαν, ὑπὲρ τοσοῦτον ὁμολογουμένως κοινωρελοῦς ἐπιχειρήσεως, ἐλπίζομεν ὅτι θέλομεν τύχει καὶ τῶν πλεονεκτημάτων τούτων.

Ἄμα δὲ συμπληρωθῇ τὸ ἡμισυ τῶν εἰρημένων μετοχῶν, θέλουσιν προσκληθῆ καὶ συνέλθει οἱ μέτοχοι εἰς γενικὴν συνέλευσιν ἐν Πάτραις, αὐτοπροσώπως, ἢ καὶ διὰ πληρεξουσίων, πρὸς σύνταξιν τοῦ καταστατικοῦ τῆς ἐταιρίας, τὸ ὅποῖον θέλει τεθῆ ὑπὸ τὴν ἐγκρισιν καὶ ἐπικύρωσιν τῆς Σ. Κυβερνήσεως.

Αἱ μετοχὰι θέλουσιν ἐγγράφωσθαι ἐν Πάτραις, παρὰ τῇ ἐπιτροπῇ ταύτῃ, ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεὶ παρὰ τοῖς αὐτῶν Κ. Κ. Λουκᾶ Ράλλη καὶ Π. Ε. Γιαννοπούλω, ἐπιφυλάσσεται δὲ ἡ Ἐπιτροπὴ ἀκολουθῶσα, νὰ προσδιορίσῃ ἐπὶ τῆς παρούσης ἀγγελίας, τὰ εἰς ἄλλα μέρη τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους, καὶ τὸ εἰς ἐξωτερικὸν πρόσωπα, παρ' οἷς πρὸς εὐκολίαν δύναται νὰ γίνωσιν ἐγγραφαί.

Αἱ ἐγγραφαί τῶν μετοχῶν θέλουσιν γίνεσθαι καὶ

βεβαιωθῆσθαι ἐπὶ τῆς παρούσης ἀγγελίας διὰ τῆς ὑπογραφῆς τοῦ μετόχου καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μετοχῶν, τὰς ὑποίας εὐαρεσθεῖται νὰ λάβῃ· αἱ δὲ φέρουσαι τὰς ἐγγραφὰς ἀγγελίας θέλουσιν ἀπαρτίσει μέρος τοῦ συναχθησομένου καταστατικοῦ, ἐν ᾧ θέλει προσδιορισθῆ καὶ ὁ τύπος τῶν μετοχικῶν γραμματίων.

ταχοῦ ὁμογενεῖς καὶ φίλους τῆς Ἑλλάδος νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην, ἥτις προτιθεμένη τὴν ὑλικὴν καὶ ἠθικὴν προαγωγὴν τοῦ τοποῦ τούτου, ὑπάσχηται βέβαια κέρδη πρὸς τοὺς εὐχερευθησομένους νὰ γίνωσι μέτοχοι.

Ἐν Πάτραις, τῇ 30 Ὀκτωβρίου 1853.

Ἑλλην. γαθοδοσ.

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ.

(Ἰδε φυλλάδιον 92.)

XIV.

Νίσο μου τί σου βλάστησε καὶ πῆρε ὁ Θεὸς τὸ νοῦ σου.
Καὶ ἀφῆσε τὸ σπὶντὸν πατρικὸν σου σπῆτι
Καὶ περπατεῖς ἀματωλὸς καὶ περπατεῖς καὶ κλέρτες.
Ἐσῆς καλὰ τὸ ζεύρετε καὶ Τοῦρκοι καὶ Ρωμαῖοι.
Πέσθημονα στὴ Βουλγαρία, μὲζῶνα παλιάρου.
Καὶ εἶτο μῆρα στὸ γιὰ καὶ πᾶς με τὰ καρδία.
Τρία καρδία εἰμῶταν, τὰ τρία ἀράδα ἀράδα.
Τὸ νὰ ταν τὸ Λογδικο, τ' ἄλλο τοῦ παπῆ Δήμου.
Τὸ τρίτο τὸ καλῆτερο ἦταν τοῦ Νικοζάρα.
Τὸ τί ν' ὁ ἄρος ποῦ γίνεταί καὶ ταραχὴ μεγάλη
Μῆνα βουβῆλια σφάζονται, μῆνα θεριά παλεύουν.

Μῆδε βουβῆλια σφάζονται, μῆδε θεριά παλεύουν
Ὁ Νικοζάρας πολεμᾷ ὅλα τὰ βλαῖτια
Τὸν Μπέη ἀπὸ τὰ Τρίκερα, Βεζύρη ἀπὸ ταῖς Σείρας.
Ἐγὼ εἶμαι ὁ Τζάρας ἑκουστός ὁ Τζάρας ἑκουσμένος
Μῆνα με ζέρει ὁ βασιλεὺς καὶ ζέρειν βεζιράδες
Στὸ Πράβι κάτω πόλεμο στὸ Πράβι πολεμῶ.
Καὶ πῆγα καὶ ἀποκλείσθηκα ψηλὰ στὴ μιὰ ἄραουλα,
Ἐρχεται ἀσκήρι δυνατὸ ἀσκήρι ἀνδρειωμένο
Κάτω γιουρούσι με φορὰ, γιουρούσι νὰ ἔγω πέρα
Καὶ ἐν βοήθησιν ἡ Παναγία νὰ βῶν σὲ σελαμετί.
Τότε νὰ μάθῃ ὁ Βασιλεὺς νὰ μάθῃ καὶ ὁ Βεζύρης.
Ἐγὼ μὰ ὁ Τζάρας ἑκουστός ὁ Τζάρας ἑκουσμένος.
Τρίμουν ἡ χώρας καὶ χωριά, τρέμει τὸ Σαλονικί
Τρέμει τὸ μαῦρο Σκόπελο, τρέμει τοὺς κλέρταις μῆσα.

Μετεωρολογικαί παρατηρήσεις ἐν τῷ ἀστεροσκοπεῖ Ἀθηνῶν ὑπὸ Ἰω. Γ. Παππαδάκη.

Αὐγουστος 1853.

Ἀριθ. 6.

Ἡμερο- μην. ἡ.	Βαρόμετρον εἰς θερμοκρασίαν 0			Θερμόμετρον (Ρωμίου)			Υψόμετρον (Δαλιου)			Ἄνεμος καὶ σφοδρότης αὐτοῦ			Νέφη			Ὅρα τῆς θερμότητος.					
	8 π.μ.	2 ῥα.	9 μ.μ.	8 π.μ.	2 ῥα.	9 μ.μ.	8 π.μ.	2 ῥα.	9 μ.μ.	8 π.μ.	2 ῥα.	9 μ.μ.	8 π.μ.	2 ῥα.	9 μ.μ.	8 π.μ.	2 ῥα.	9 μ.μ.	8 π.μ.	2 ῥα.	9 μ.μ.
21	755.4	754.4	754.5	24.2	27.2	23.6	52.03	52.68	56.67	BA.2	BA.3	BA.1	0	0	0	20	4	27	3	35	5
22	754.1	752.9	752.4	24.6	27.8	22.8	53.72	55.83	68.45	BA.1	NA.1	NA.1	0	1	0	21	0	28	2	39	6
23	751.4	750.9	751.0	25.2	28.2	24.0	61.80	63.10	61.73	0	NA.1	0	0	0	0	21	0	28	3	40	6
24	750.3	750.9	752.0	26.0	28.7	24.2	49.68	54.96	58.60	BA.2	BA.1	άσα.	0	0	0	20	0	28	7	41	0
25	752.5	752.4	753.4	22.6	26.8	22.0	69.24	64.46	70.62	BA.1	BA.1	NA.1	0	0	0	19	0	26	8	37	7
26	753.1	752.0	752.4	22.0	25.7	21.0	64.81	58.45	63.11	BA.1	BA.2	BA.1	1	0	0	17	5	25	8	39	5
27	752.8	752.0	753.1	22.5	25.2	20.6	69.69	65.03	67.63	0	NA.1	0	0	0	0	17	9	25	3	33	0
28	752.8	752.3	753.6	23.2	27.9	23.5	67.24	56.13	55.56	0	NA.1	NA.1	1	2	1	19	3	28	6	-	-
29	753.6	752.7	752.1	21.9	26.6	20.8	63.00	60.81	72.91	άσα.	NA.1	0	3	1	0	17	9	26	7	30	0
30	750.7	748.8	749.5	21.5	24.3	16.8	63.00	67.66	75.27	0	NA.1	BA.1	0	2	1	14	5	24	6	-	-
31	748.6	747.9	748.1	17.7	13.6	14.3	70.74	77.24	80.19	BA.1	BA.1	BA.1	3	3	3	12	3	15	0	-	-

Σεπτέμβριος 1853.

Ἀριθ. 7.

1	750.4	752.0	753.7	14.4	15.7	14.6	69.43	63.64	60.81	BA.3	BA.2	BA.1	2	3	1	13	0	15	8	-	-
2	753.7	753.4	754.0	15.3	18.3	15.9	56.35	44.61	55.66	BA.2	NA.1	NA.1	2	1	0	13	5	18	5	-	-
3	754.5	753.9	754.7	16.9	20.6	16.5	59.81	58.80	59.98	0	NA.1	0	0	2	1	14	6	21	2	-	-
4	755.3	754.8	754.6	17.7	21.6	17.0	47.56	54.99	63.11	BA.1	NA.1	0	0	2	2	15	5	22	0	-	-
5	753.5	754.1	754.8	17.6	20.3	16.4	72.94	72.11	67.41	BA.1	BA.1	0	3	3	2	13	9	20	5	-	-
6	756.1	754.9	754.3	17.8	20.7	17.6	62.22	59.86	68.28	BA.1	NA.1	0	1	1	2	13	1	21	1	-	-
7	752.8	750.7	751.5	17.4	19.9	15.0	71.16	62.06	76.77	0	NA.1	BA.2	3	3	3	12	0	20	5	-	-
8	749.7	749.2	751.8	16.1	17.6	15.7	71.35	66.43	79.51	BA.2	BA.3	BA.1	3	2	2	13	4	17	9	-	-
9	752.7	752.4	753.4	16.2	17.2	15.9	78.90	74.78	72.08	BA.1	BA.2	BA.2	2	3	3	14	7	18	3	-	-
10	753.6	753.0	753.7	18.3	19.5	15.7	68.99	56.68	67.27	0	BA.2	0	1	1	0	14	7	19	6	-	-

Τὴν 24, 25 καὶ 26 Αὐγούστ. (5, 6, 7, Σεπτ.) κατὰ συνέχειαν πικρὴ ὄμιχλη. Τὴν 29 Αὐγούστ. (10 Σεπτ.) εἰς τὰς 8 ἡμέρας τῆς πρώτης ὄμιχλης βάνιδες βροχῆς. Τὴν 30 Αὐγούστ. (11 Σεπτ.) ἀπὸ τῆς 5 ὥρας μ. μ. μέχρι τῆς 8 ὥρας συχλαὶ ἀστραπαὶ, βρονταὶ καὶ βροχῆ. Τὴν 31 Αὐγούστ. (12 Σεπτ.) ἀπὸ τῆς 4 ὥρας τῆς πρώτης μέχρι τῆς 9 ὥρας τῆς νυκτὸς βροχῆ ἐκ διαλειμάτων μετὰ ἀστραπῶν καὶ βροντῶν. Ἡ ποσότης τῆς βροχῆς = 8 ὑποχιλιόμετρα. Τὴν 5 (17) Σεπτ. εἰς τὰς 8 ὥρας π. μ. ὄμιχλη βάνιδες βροχῆς. Τὴν 6 (18) Σεπτ. εἰς τὰς 5 ὥρας μ. μ. καὶ εἰς τὰς 11 ἡμέρας τῆς νυκτὸς βροχῆ. Τὴν 7 (19) Σεπτ. τὴν νύκτα βροχῆ μετ' ἀστραπῶν. Τὴν 8 (20 Σεπτ.) τὴν νύκτα καὶ βροχῆ. Ἡ ποσότης τῆς ὅλης βροχῆς = 7 ὑποχιλιόμετρα.